

14.964

X. 8a

ETEMES

REGÉNYTÁR

SZK

Széchényi Könyvtár

269

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÉT LEÁNY ÉS EGY LEGÉNY

REGÉNY

IRTA

26

BEÖTHY LÁSZLÓ

OSZK

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
Andrássy-út 10. sz.

~~8. sz. s.
698 d.
1.~~

Béla elindul Szoboms felé

Minden 100 teniartua.

R
2

14964/X.8a

~~25269~~

NEMZETI KÖNYVTÁR
I. Nyomt. Kövedéknapló
1905 év 504. sz.

R
1965

I.

Béla elindul Sodoma felé

A fölkelő nap első aranyos-vörös csikja éppen akkor bukkant ki a kukoricás mögül, mikor Margit kinyitotta a zöld salugáttert és az álomtól piros arccal, nedves szemekkel nézett ki a fölébredt világba.

— Hopp, majdnem elkéstem, — mondá magában és sietve vette föl azt a kis kék babos fehér batisztruhát, a melyet már este az ágyba mellé készített. Azután kiszólt az ablakon a vén kocsisnak, aki teljes, parádés díszben, tollas kalappal a fején, két veder vizet vitt a kutról a lovaknak:

— János, öreg János, keltse föl a szakácsnét, mert majd elkésik.

A kocsis tisztelettudóan megsodorta a bajuszához ragasztott csepükócot.

— Deiszen kisasszonykám, fölkelte a' már. Még a tekintetes asszony is a konyhában van. Úgy főzik a kávé az ifjurnak, hogy csakúgy sutorog.

Margit hirtelen betette az ablakot. Nyilván

röstelkedett, hogy egy ilyen nagy napon álmos tudott lenni. A nap ragyogó fényessége már elöntötte az egész pusztát. A fehérre meszelt nagy udvarház egész eleje ragyogott a napban, az ambitus előtt kifeszített vörös-csíkös vászon pedig, melyet az éjjeli nedvesség megáztatott, pattogott, a mint a júniusi meleg sugarak szárogatták. A tornácról pompásan be lehetett látni az egész szaádi pusztát, a zöld buzavetést, a sárgulni kezdő rozst, a messze elkigyózó csalamádé-földet, amelynek sűrűjében szikrázott a harmat a hajnali fényességtől. Nem messzebb két puska-lövésnél idelátszott a falu, amely elég közel volt a tanya-hoz arra, hogy a harangszó elhallassék idáig, de elég messze ahhoz, hogy a parasztok ne kellemetlenkedjenek a pusztá lakóinak.

Együtt egészben csinos kis uri gazdaság volt ez a szaádi pusztá, amelynek egyedüli úrnője Szenttornyai Klára kisasszony. Rendben tartott, tiszta, ragyogó gazdaság, olyan, mint egy vén kisasszony szobája. Nem volt nagy az egész, a háromszáz holdat alig ütötte meg, de Klára kisasszony kezében minden rög, minden fűszál kamatozott és így, fekete, de egészséges kenyéren megélt rajta egypár jó ember: Klára kisasszony, az öcscse: Szenttornyai Béla, meg a huga, a kis Heveér Margit. Azután lassan-lassan gyarapodtak is. Egy esztendő előtt, amikor a falu fölosztotta a közlegelőt, valami tiz holdon nem tudtak a parasztok megegyezni, senkinek sem vágott a tagjához. Akkor a bíró eljött Klári kisasszonyhoz, fölkinálta a vitás részt, ugyanis az ő részének

a végében van. A kisasszony éppen akkor adta el a buzáját és készpénzzel fizette ki a paraszto-
kat. Büszkén mondta a gyerekeinek:

— Várjatok, gyerekek, ha az Isten éltet, kikerekítem én ezt a jószágot akkorára, mint valaha volt.

Azonban Klára kisasszony, ha az isten még száz esztendeig élteti is, (éppen százhatvan esztendőös lenne akkor) sohasem fogja kikerekíteni a szaádi pusztát akkorára, mint a milyen az az ő boldogult kisasszony-korában volt. Háromezer hold volt akkor a szaádi puszta egy tagban, s ez a barátságos udvarház csak az ispán lakásául szolgált. Klára kisasszony a szüleivel ott lakott nyarankint abban a vöröstetejű, forgós-kakasos kastélyban, a hová most valami Schönhausen báró nevű bécsi német jár nyaralni. Amikor ő huszesztendőös volt, ott tartotta az udvarát a szaádi kastély fenyűs, tölgyes parkjában. Ott bomlott az ő rózsaszín-pillangós ruhája, fűzős, föl kötött topánka nyomában a megye fiatalsága. Hej, micsoda bálok, istvännapi multságok estek meg a kastély nagytermében, ahol a Szenttornyai-ősök és ősasszonyok néztek le büszkén az unokákra.

— Mullassatok fiaim, mi is így csináltuk.

És a Szenttornyai-unokák mulattak is. Ugy látszik egyebet sem csináltak, mint mulattak. Nyáron egymást érte a hajcihő a kastélyban, télen meg a városban. Cserépházán, a Dunántúl urainak székén, vitték előkelő házukat a fiatal-
ságnak nagy öröme. Csak egy pár komoly öreg

úr a megyén, csóválta a fejét s szolt oda néhanapján az öreg Szenttornyaiak:

— Hej, Pista te, nem jó vége lesz ennek. Huzzátok egy kicsit össze magatokat, nem bírja el a terhet a szaádi pusztá.

Amire a vén sas, még a bécsi testőrségnél tanult jóízléssel, vonogatta a vállát:

— Húzza össze a zsidó, aki kuporgat. Egy Szenttornyai nem élhet úgy, mint valami pálinka-főző. Aztán meg a Klári kedvéért is csináljuk, eladó lány már, vagy mi, nem lehet véka alá dugni. A szaádi tagot pedig ne féltsetek, bírja az még.

Klárka azonban csakhamar keresztet húzott az öreg úr számításain, még pedig azzal, hogy nem szeretet bele egyikbe se a körülötte tolongó fiatalok közül, hanem egy egészen közönséges komédiásnak adta oda kicsiny, féltékenyen őrzött szívét.

Ugy történt a dolog, hogy a Cserépházán működő nemzeti színjátszó társaság tagjai közt volt egy magas, fekete, fiatal histrió, akit a színlap Fellegi Elemérnek mondott. Hogy az igazi neve mi volt, azt bizony Klárka se nem kutatta, se nem tudta meg sohasem. Bizonyos az, hogy ez a rossznevű úr igen szép érzéssel tudta játszani a szerelmes lovagokat. Bizonyos továbbá az, hogy Szenttornyaiék, csupa hazafiságból ott voltak minden előadáson abban a fából rótt komédia-házban, mely fölött egy lant és egy nemzeti címer mutatta, hogy ott magyar színészek mimelnek. Az első páholyban ültek jobbra, ott jelent meg

esténkint a Klárika hamvas, fiatal arca, aranyoszöke haja s figyelt buzgó áhitattal az előadásra. Egyszer aztán vette észre, hogy Fellegi Elemér úr az ő páholyuk felé fordulva mondja el a leghevesebb szerelmi vallomásokat, folyton csak ő rá néz, folyton csak arra játszik. Érthetett belőle, aki érteni akart és Klárika akart. Gyönyörű fekete szeme és szép bariton-hangja volt a színésznek és Klárika napról-napra korábban akart a színházba menni. Amikor pedig Fellegi jutalomjátékát hirdette a színlap, Klárika a maga rózsaszín kezével, a saját kis kertjéből learatott egy csomó lángvörös georginát (nagy ritkaság akkor!), bokrétába kötötte s a félkegyelmű kertész-legénynyel elküldötte Felleginek. Lelkére kötötte a postásnak, hogy meg ne mondja, kitől van a virág, annak tehát első dolga volt avval állítani be a színészhez, hogy:

— A Szenttornyai tekintetes úr kisasszonya küldi ezt a bukrétát.

Aznap este a Fellegi Zrinyi-dolmányán két akkora georgina virított, mint egy-egy kisebb-fajta ágyúgolyó s Klárika olyan vörös arccal hallgatta végig az előadást, mint sajátkezüleg levagdalt georginái. Fellegi, ezután a nyilatkozat után, igen hamar és igen sokszor talált alkalmat, hogy találkozzék a leánynyal. A találkák, ugyancsak a kertész-legény közvetítésével, a park alsó végén voltak. Ott jelent meg minden nap estefelé Fellegi is, Klárika is. Közöttük volt az öles-magas rácskerítés, közelükben a kertész-legény, de mindez nem akadályozta meg őket

abban, hogy egymásnak a legédesebb dolgokat el ne mondják, hogy két hét leforgása alatt meg ne esküdjenek, hogy vagy egymáséi lesznek, vagy senkié a világon. Fellegi praktikus ember volt és tudta, hogy tervük előtt igen-igen nagy akadályok vannak s azért a legegyszerűbb módot, a szökést ajánlotta.

Klárka egyenes lelke azonban megborzadt ettől a gondolattól. Ő máskép gondolta el a dolgot, tisztességes esküvő, lakodalom, amint az egy úri leánynak illik. Egy Szenttornyai-kisasszony, és megszökni, ki hallott ilyet . . .

— Nem, édes, — mondta a kerítésen kívül álldogáló lovagjának, — megmondom a papának, meglátja, hogy ő örülni fog neki. Ha pedig nem egyezik bele, én soha másnak a felesége nem leszek.

Az öreg Szenttornyai első dühében, mikor lánya piruló arccal megvallotta neki titkát, a legdrágább tajtékpipáját törte össze.

— Kiveretem a városból az egész truppot. — kiabálta. — Hajdukkal kísértetem ki a férfiakat, az asszonyokat meg seprűn dobatom ki. Nyomorult komédiáshada, hova nem szemtelenkedik. Kicsikém, erről ne beszéljünk többet, felejtse el te is, majd én is elfelejtem.

A Klári arca még pirosabb lett, ő benne is fölforrt a jó Szenttornyai-vér. Tudta, hogy a mit az apja kimond, az szentírás, de ő is asszonya maradt annak, a mit fölfogadott.

— Édes apám, — felelt neki vissza merészen, — te azt fogod mondani, hogy én bolondos

kis lány vagyok, de meglátod, hogyan tartom meg a szavam. Fölfogadtam, hogy másnak a felesége nem leszek, mint Fellegié. No hát nem is leszek, isten engem úgy segítjen. Ő arra biztatótt, hogy szökjünk meg, de egy Szenttornyai-leány nem szökik az apjától. Itt maradok veled, meg a pártámmal.

Azzal sarkonfordult és otthagya az öreget. Felligenek megírta levélben a történeteket. Kérte, hogy legyen olyan hű hozzá, mint a milyen ő lesz, várjon, hátha megváltozik minden s akkor jöjjön el érte. A levél alá azt írta, hogy „örökké szerető Klárikád.“

Másnap Szenttornyaiék kimentek a pusz-tára, ott hagyták a várost, a truppot, mindenkit. Klárrika pedig várt türelmesen. Kapott vagy két-három levelet Fellegitől, az ország különböző helyeiről, a többit vagy elfogták előle, vagy meg sem írta a szerelmes lovag.

Az az állapot, amit Klárrika levelében jelzett — bár ő maga távolról sem gondolt arra — igen rövid időn bekövetkezett: minden megváltozott. A városban már Szenttornyaiék visszavonulását arra magyarázták, hogy rászakadt a birtokra az adósságok tömege, pedig az igazi katasztrófa még csak később következett be. Először barátságos egyezkedések, egy-egy rész eladása, majd foglalás és végül a vörösfedelű kastély előtt megütött dobszó fejezték be a szaádi birtok tragédiáját.

Az öreg úr nem tudta hallgatni a dobszót s a kastélyban járó-kelő idegenek elől elmenekült

a másvilágra. Kláríka egy német guvernanttal magára maradt. A rokonok és jó ismerősök megmentették neki a kastélyhoz közel fekvő ispánlakot s azt a háromszáz holdat, ami e körül elterült és a min valamivel enyhébb adósság volt, mint a nagy birtoktesten. Kláríka ekkor már nem viselte szép szőke haját a legutolsó divat szerint, ruháit is kevésbé válogatta meg. Első, kislányos, romantikus szerelmében szerencsétlenül járt lelke az utolsó évek alatt megérdesedett: a csalódás, ami szívét érte, éppen elég volt arra, hogy az örökké becsukódják, az apai ház szükség-látása, anyagi vonaglása pedig megtanították az élet vigasztaló, komoly feladataira. Szóval, Kláríkából Klára kezdett lenni és akik tudták, hogy férjhezmeni sohasem akar, bátran beosztották a vén kisasszonyok közé. Lehetett akkor vagy harminc éves.

A gazdálkodást azzal kezdte, hogy elbocsátotta maga mellől a guvernantot:

— Két vén kisasszony sok egy házban, — mondotta neki egy kissé csipősen, amiért a német hölgy rögtön megapprehendált és annál könnyebb szívvel távozott.

Azután hozzálátott ahhoz a soha nem lan-
kadó, fárasztó, önmegtágadó munkához, hogy ki-
csiny örökségét kitisztázza az adósságból. Fekete
kenyéren élt és gyalog járt, de kibírta, sőt a mun-
kában egyre erősebb lett. Ahol az ő vörös nap-
ernyője megjelent, vigyázott magára béres és ko-
csis s a gazda oly tisztelettel számolt vele szom-
batonkint, mintha a vármegye széke előtt állna.

Nyolc esztendőt töltött így keserü magánosságban, dolgos nélkülözésben, amikor a kis Béla hozzákerült félig aggságnak, félig örömnök az egyedüllétben. Az alig másfélesztendő fiucska egy jóformán elzüllött Szenttornyai volt a fia. Az apja Pestre került, ott élt családjától egészen elfelejtve s mielőtt a végét érezte, levelet írt a kuzinjának, Klárának, a miben arra kérte, hogy gondoskodjék az árvájáról. Három-négy esztendővel később, amikor Béla már az öregbéres hátán lovagolt, történt, hogy Heveérék — az asszony Szenttornyai-atyafi volt — kijöttek Cserépházáról a pusztára, kihozták a kis Margitot, s egy kis vendégszeretetet kértek a számára, mert ők hosszabb útra indulnak. A vendégszeretet már tizenhét éve tart, azóta nem jöttek vissza Heveérék hosszabb útjukról, amelyet a legkülönbözőbb módon beszéltek meg Cserépházán. Némelyek szerint az út már Monte-Carlóban megrekedt, ahol vagyonuk maradványa is elveszett, mások azt beszéltek, hogy Braziliában kávé kapál Heveérné, az ura meg San-Franciscóban aranyat ás, megint mások Ausztráliát emlegették. Bizonyos annyi, hogy New-Yorkból írtak utoljára levelet Klára kisasszonynak. A levélben könyök nyoma látszott.

Azóta boldog háromságban éltek a pusztán. Klára kisasszony a jó isten ajándékának tekintette a két gyereket s részesítette őket minden jóban, szeretetben, szigorúságban, ami csak tőle kitelt. A lelke érdecsége elsimult, mikor az ő két kis vadvirágára nézett s parancsoló hangjába

lány, anyai szelídség ömlött, amikor a két szíviéhez nőtt gyerekhez beszélt. A kis Béla kedvéért tette meg életének legheroikusabb lépését is, átment egyszer a szomszéd Schönhauser báróékhoz, a gyűlölt új földesúrhoz. A kis Bélának tudniillik egy délután forrósága volt, estére meg kirázta a hideg s a gyerek félrebeszélt. Klára kisasszony rögtön fogatott és orvosért küldött, de az éjfélelőtt nem érkeztetett meg. A fiú pedig egyre rosszabbúl lett. A gazda ekkor meg merte kockáztatni a kétségbeesett Klára előtt, hogy:

— A német bárónak van ám otthon patikája. Multkor a fiamat is ő kurálta ki.

Klára egy szót sem szólt, hanem fölvette a nagykendőjét, kezébe az elmaradhatatlan vörös en-tout-cas-t és a cselédek bámészkodó népe között gyalog sietett át a negyedórányira fekvő kastélyba. Ott megjelent az éppen vacsoránál ülő társaság előtt, orvosságot kért az ellenségtől s azal sietett haza a betegéhez. Sem azelőtt, sem azóta nem volt egyszer sem a kastélyban. A segítséget is levélben köszönte meg.

A kis Margitnak sohasem volt semmi baja. Nőtt szabadon, egészségesen, virulón a buza és rozs között, mint a pipacs. Nénjük először öszszefogta őket s együtt tanította arra, amit ő a bonnjaitól és guvernántjaitól tanult. Mikor aztán Béla fölseperedett, iskolázni elküldte Cserépházára, ahol gimnázium is volt. Mikor már a felsőbb osztályok következtek el, Béla sokszor kérte a nénjét, hogy hadd menjen ő Budapestre. Az eleveneszü, fényes szemü gyerek vágyainak

Mekkája a főváros, annak minden mozgalma, élénksége, veszedelme és ragyogása volt. Csak ki innen a provinciából, ez volt a jelszava, amelyre még az apja kalandos vére tanította. A Klára kisasszony védőszárnyai azonban nemcsak a koszt pénz küldéséig terjedtek, ő látni is akarta gyámfiát, a maga szemével kísélni fejlődését, és sajátkezüleg megoltalmazni minden veszedelemtől. A gimnázium előtt minden szombaton délben megállt a szaádi kocsi és belőle Klára kisasszony és Margitka szálltak ki, hogy megvárják a lurkót.

Tisztára ünnep volt a szombat a szaádiaknak, akik úgy szerették egymást. És Béla is, a világbavagyó Béla is, mindig nagyon boldog volt, ha a Klára néni csontos keze megsimogatta az arcát. Margit pedig csupa jó kedv volt szombatonkint, kicsiny kezével maga segített befogni a lovakat az öreg Jánosnak az indulás előtt. S Klára kisasszony sohasem hagyta volna otthon a kis leányt.

— Hadd szokjanak egymáshoz a gyerekek, — modotta böles előrelátással.

Hiszen az volt az ő öregedő szívének legédesebb terve, hogy ez a két gyermek megszereti egymást, tartanak majd egy csöndes esküvőt, Béla tovább gazdálkodik az ő kis birtokán s ő boldog aggságában örül majd az unokáinak. A gimnázium után Bélát jeles érettségijével valamelyik gazdasági intézetbe küldte el, hogy ott tanulja meg a földet túrni.

Az intézetből Béla kész emberként jött haza.

Sugár, magas termetű, erős és izmos falusi legény volt, csak villogó barna szeme, finom formájú arca mutatták benne a race-t. A bizonyítványai mind igen jók voltak, de az igazgatója írt Klára kisasszonynak egy magánlevelet is s abban ezzel a kommentárral kísérte a hivatalos testimoniumot:

„...mindamellett én nem hiszem, hogy a mi Béla barátunkból valaha gazda-ember válnék. Poétás legény ő ahhoz.“

Az az egy esztendő, amit Béla még otthon, a boldogság tűzhelyén töltött, nem volt már hasonlatos azokhoz a csendes, nyájas, barátságos évekhez, amikhez a szaádi puszta lakói hozzászóltak. Az elhidegülés esztendejének lehetne nevezni, ha nem bántanánk meg vele egy olyan jó szívet, mint a Klára nénié, amely nem ismeri ezt a szót: elhidegülés. De Béla egyre türhetetlenebbnek látta a maga helyzetét. Unatkozott és lobogó vére vágyva kívánta az ismeretlent, amelyet a soha nem látott nagyváros nyújthat neki. Mindenféle munkába kezdett, verseket írt, amelyeket aztán összetépett, regényekbe és drámákba fogott bele, fölépítette tervüket képtelen fantáziával, aztán megírt belőlük két lapot. Nem tudott semmire sem menni elégületlen lelkével, amelyből hiányzott valami, maga sem tudta mi. Az élet kellett neki, a sustorgó, forrongó élet, amelynek összeütközései, izgalmi, de szenvedései is kívülmaradtak a Klára néni fehér udvarházának kerítésén. Munkája sikertelenségeért okolt mindenkit, elsősorban Klára nénit, aki gaz-

dálkodni kényszeríti őt, aztán a jószágot, a béreseket, a birkákat, mindent, még a sorsot is. Csak Margitkával tett kivételt, akinek szabad volt magas színe elé bármikor is járulni, akinek szabad volt meghallgatni az ő terveit, vágyait (a kis lány édes-keveset értett belőlük), akinek ki-panaszkozhatta magát s aki mindig meg tudta őt vigasztalni, ha mással nem, egy csókkal.

Egy szombaton nagyon összetorlódott a dolog a gazdaságban. Bélának egész nap dolga volt, künn az aratókkal, benn a birkanyíró asszonyokkal s amikor este leszállt a lováról, elkeseredetten vetette oda Margitkának:

— Meglátod, Margit, rövid időn megölnék engem ezek a kétségbeejtő parasztok. Aratókat szidni a melegben, piszkos birkanyíró asszonyokkal számolni, ez lesz az én halálom.

Margitka komolyan vette a tragikus kijelentést és mint egy megrebbent madárka sietett Klára kisasszonyhoz:

— Klára néni, a Béla meg fog halni, azt mondta. Megölik a birkanyíró asszonyok.

Ez pattantotta ki végre a válságot. A vacsora után, kiküldvén Margitot, Klára néni egyenesen szemben támadta meg Bélát:

— Ugy hallom és látom, hogy te nagyon elégtelen vagy itt mi közöttünk.

Béla elpirult s kissé akadozva tudott csak felelni:

— Nem nekem való ez az élet, néném. Tudja, hogy gyermekkoromtól kezdve mindig el-kiváncsoztam egy kissé világot látni.

Látva a Klára néni szomorú arcát, sietve hozzátette:

— Nem örökre ám, csak egy-két esztendőre. Klára kisasszony erősen ránézett a fiúra.

— Látod, Béla, sehol a világon úgy szeretni nem fognak, mint itt. Aztán miből élsz meg? Én nem adhatok neked semmit . . .

Béla hirtelen a szavába vágott:

— Éppen ez az. Meguntam már kegyelemkenyéren élni. Megmutatom, hogy én is érek valamit.

— Hát kegyelemkenyér volt ez, amit velünk együtt ettél? — mondá majdnem sírva Klára kisasszony.

Hanem ez volt az utolsó érzékenykedés. Az utolsó kísérlet arra, hogy a fiút megingassa. Az pedig csak nézett maga elé s nem szólt egy szót sem. Klára kisasszonyban egyszerre fölpezsdült a Szenttornyai-vér. Olyan lett egyszerre, mint hajdan, mikor az apjával állt szemben.

— Jól van, fiam, — mondá szigorúan — hát te meguntad a Kánaánt és mindenáron Sodomába akarsz menni. Ám legyen a te akaratod szerint. De bizonyomra mondom neked, amilyen igaz, hogy mindig úgy foglak szeretni, mint az édes fiamat, olyan igaz az is, hogy én soha utánad nem megyek. Érhetnek veszedelem, nyavalya, csapások, én a kezemet levettem rólad, amint ez a kapu becsukódott mögötted. Kevés fogadást tettem életemben, de ha tettem, annak asszonya voltam, mint igazi Szenttornyai-leány. Egyszer szegtem meg az akaratomat kicsi korod-

ban, mikor betegen feküdtél. Azt is teérted tettem; többet nem teszem, úgy vigyázz. De ha elfáradsz az útban, itthon mindig megtalálász. Ha hazajössz, az leszek, aki voltam, a te hűséges Klára nénéd.

Béla szorongó szívvel, sápadtan hallgatta. Egy percben már a nyakába akart borúlni és visszavonni minden kimondott nagy szót, de azután föltűnt előtte Budapest csillogó képe, a nagy város, vágyai, melyekhez közelebb volt, mint valaha és hallgatott konokul. Klára kisaszony odalépett a nagy diófa-szekrényhez s a levendulaszagu almáriumából egy takarékpénztári könyvet vett ki.

— Ebben a könyvben 216 forint van. Az apád butorainak az ára, amelyet ezelőtt huszonegy évvel, amikor meghalt, eladtam. Lehet most már a duplája. Ez a tied: ezt odaadom neked.

S három napi mosás, vasalás, főzés és sütés után (mert Klára kisaszony megtartotta ígértét: amíg Béla otthon volt, csak a régi szeretettel vette körül) jött el az a hajnal, amikor Margitka a nappal együtt ébredt föl és sietett ki a tornácra, ahol Béla és Klára néni olyan csendes hallgatásban ültek együtt, hogy még ő is meg-némúlt.

Mikor az öreg János a kocsival előállott, röviden búcsúztak. Sok apró csókkal Margitka, egy hosszú csókkal Klára néne:

— Az isten áldjon meg, fiam és vezéreljen ide vissza.

Aztán a kitárt kapun keresztül megindult a

könnyü cséza. Klára kisasszony hosszan, sokáig nézett utána a porba.

Margit a meghatottság e pillanatait fölhasználva, hirtelen leosont a kertbe. Ott fölfogta a ruháját s azzal nekiiramodott a harmatos fűnek. Keresztül, torony iránt fiivön, bokron, utakon át egyenesen a kert túlsó végébe, ahol a kerítésnek egy deszkája kijárt. Amint azon kibújt, pihegve, kipirúlt arccal, szőke hajában egypár szederindával, nedves cipellőivel, igazán olyan szép volt, mint a fakadó hajnal.

Ijedten nézett körül. Hála isten, még jókor érkezett. A kocsi akkor fordúlt be a kanyarodón, amely a kert vége mellett vitt el. Odaállt az út szélére s a János megállította a kocsit a kisasszony láttára.

— Csak azért jöttem, — mondá Bélának, odafutva a kocsihoz, — hogy mégegyszer elbúcsúzzam és megkérjelek, hogy gyere vissza. Tudod, mi nagyon szeretünk és nagyon várunk. Aztán — szóló és levett a nyakából egy fekete zsinóron függő szent-pénzt és hozzá még jobban elpirult — az anyámtól maradt rám ez az amulet. Ha viselnéd ott fönn Pesten . . .

Béla kiszállt, megölelte a leányt és megcsókolta piros két ajakát.

— Édes szívem, visszajövök. Hamar visszajövök hozzátok . . . hozzád . . .

Margit akkor is ott bámúlt a kocsi után, mikor az már a vasut felé járt. S az út felszálló pora, mintha egy könyecseppet vert volna szomorú, kék szemébe.

II.

Fülemüle-utca 35. sz.

Önök, akik ezeket a sorokat olvassák, valószínűleg sohasem jártak még a Fülemüle-utcában és így nem ismerik a 35. számú házat sem ugyanott. Pedig, higgyék el, sokat vesztek vele. A világvárossá fejlődött Budapesten, amely hidjaival, körutaival, szobraival, palotáival, kávéházaival, porával, sarával, minden fényességével és nyomorúságával elkábitja az embert, ezek, az isten háta, vagy legalább is a józsefvárosi templom mögé szorult utcák, igazán kedves, eredeti és mulatságos fészek.

A civilizált Budapest forgatagában élők, ha jutnak is erre a tájra, csak a fiakkeros tudományából jutnak, mert maguk éppen olyan ritkán kerülnek ide, mint az igazi józsefvárosi bennszülött a Váci-utca kirakatai elé. Egy egész idegen világrész ezek az utcák, más levegővel, más földdel és vízzel és más emberekkel, mint például a belváros levegője, földje, vize és emberei. Csupa földszintes háza abban versenyez egymással, hogy melyiket meszelik husvétkor szebb színüre.

A csokoládénak és a citromnak leglehetősebb árnyalatai kerülnek a házak falára, hogy a szomszédot bosszantsák, s a csodálatos színű házak ablakai fölül végtelen egyformaságban kacsin gat le az a turbános török fej, amelylyel valamelyik kiváló pallér izlése az ötvenes években végigduszította a fél várost. Most már a sok mészártéteg alól a töröknek csak megkopott orra és kócsagja látszik ki. Ezek a sárga, barna, szürke és vörös orrok kísérik végig utcahosszat az arra vetődött fölfedezőt.

Az ablakok — keskeny, szűkmellű ablakok — nyáron muskátlival és szegfűvel, télen fűrészporról vannak tele. Csak az arisztokrácia engedi meg magának azt a fényűzést, hogy ablakvankosokat is rakjon ki. A pincelakások ablakai — mert itt a pincelakások még javában virágznak — gondosan be vannak akasztva mindenfajta szövettel, hogy se a járókelők, se a nap soha egy pillantást ne vethessen a szegénységnek ebbe a nedves és fojtott szagu hajlékaiba. Emeletes ház az egész utcában csak három van: annak mind a háromnak külön nevet adott az utca, amelynek ezek a diszei és látványosságai. Az egyik a Kéményseprő-ház (arról a nagy kéményseprőről, amelyet hálából hasonló foglalkozású gazdája az első emeletre állított), a másik a Doktor-ház, a harmadik a Dutyi, amelyet a benne lévő rendőrőrszobáról neveztek el így.

Általában, ha ide nem látszanék a gellért-hegyi citadella és a lipótvárosi bazilika tornya, bizvást azt hihetné az ember, hogy vidéken van.

A főváros vidékijei laknak ezekben az utcákban. Azaz, hogy mégsem: minden vidéki kicsinység dacára, telivér fővárosi nép lakik itt. Az ösfővárosiak, akiket a jövevények mindig jobban kiszorítanak a helyükből. Akik még azt a jópesti dialektust beszélnek, amely már-már kiveszőben van. Az öregje közül sokan nem tudnak magyarul, a fiatalja közül senki németül. Hanem van valami közös idiómájuk, amelyet megértenek. Valami német műszavakkal kevert magyar beszéd ez, amelyet már csak itt lehet hallani.

Legtöbbjük évenként alig egyszer-kétszer kerül ki a maga kis zugából, de azért mind úgy ismeri Pestet, mintha a térkép a kis újjában volna. Egy vágyuk, céljuk és reményük van, az, hogy vasárnaponként kimehessenek a városligetbe, megihassanak sok pohár söroket, hallgathassák a budakeszi bandát, végigringlispilezhessek az összes ördögszekereket s a poshadt kis tavon belecsónakázhatnak az éjszakába. Erre való készüléssel és erről való beszélgetéssel telik el a munkás hét. Hanem ha gyakorlott orruk valami hecc szagát érzi a levegőben: tolvajkergetés, népgyűlés, tüntetés vagy egyéb kravall esik még a városban, azért ezeknek a józsefvárosi kis zugoknak a benszülöttjei vannak ott először. Ideges, fővárosi vérük — asszonyé, emberé egyformán — hajtja őket oda, hol valami izgalom van, s minden budapesti csetepatéből kihallani a jóizü józsefvárosi jelszót:

— Holcimauf! Holcimauf!

Amely rejtelmes csatakiáltásnak mibenlété-

vel a nyelvtudósok még most sincsenek tisztában.

Az utcán mindig van egy csomó piszkos kis gyerek, akik az évad szerint más-más játékot kultiválnak a porban: csigáznak, golyóznak, pinckáznak, vagy elmennek hadjáratra a szomszéd utca gyerekei ellen, amint az idő magával hozza. A házak eleje pedig — különösen naplemente után — tele van asszonynéppel. Gyerekekkel a karjukon, kötéssel a kezükben, itt hányják vetik meg a nap eseményeit, pletykáit s a holnap tennivalóit. A pincelakások szerencsés tulajdonosnőinek ülőhelyük is van, a maguk ablakaikba telepedve hámozzák a vacsorához való krumplit s bizonyos áhítattal hallgatják, amit a ténsasszonyok egymás közt végeznek.

A kapu alja lejtősen visz lefelé. Az udvari lakások ajtaja, ablaka tárva nyitva, az embereknek nincs mit féltetniök. Az udvaron nagy zöldre mázolt kút van, amely még a vízvezeték előtti időből maradt meg. A lakók ma is esküsznek rá, hogy jobb a vize, mint a vízvezetéké. (És eddig senki sem adta föl őket hamis eskü miatt.) Az udvar végén három ákác nyilik egy szintén zöld filagória előtt, amelyet szaletli-nek vagy luszt háznak hívnak az udvari népek. A három ákác magas kerítéssel van elválasztva a háztól, oda csak a kiválasztottak, a háziúr vagy a házmester barátai juthatnak be, mert az a kert. (Bocsánatot kérünk ezért az általános leírásért, mikor nekünk csak a harmincötödik számhoz van közünk. De éppen annak a képét akartuk adni, arról nem

tehetvén, hogy az utca házai csak színükben különböznek egymástól. Különben olyan egyformák, mint a tojás.)

Annak a forró nyári napnak alkonyatán, a melyen Szenttornyai Bélát két fájó szív elbűcsúztatta a szaádi pusztától, a Fülemlüle-utca 35. számú háza előtt folyt a rendes terefere. Éppen a házbeli aranyművesnek (az első számú partáj: igen előkelő lakó, két ablakkal az utcára!) az inasa panaszkodott az ott álldogáló három asszonynak:

— Pofonütött, Mári néni, istenbizony pofonütött. Azért, mert azt mondtam, hogy a bab rossz volt . . .

— Pedig igaza van az Árpinak, — sugta oda a szomszédba Mári néni, — az isten se látott soha úgy babot főzni, ahogy az aranyművesék.

— És ha a gazdám tette volna, de az asszony. Mintha a kutyája volnék . . .

A bádogosné, a könyvkötőné és Mári néni, a kifőző asszony ezzel áttértek a napirendre, azaz az aranyművesekre. Hja, fiatal az asszony, mit tud az hozzá, a férje meg szereti a kocsmát, az előtt a lányokat is. Ki tudja, talán most is még. Időközben elintézték ott a kapu alatt a bádogosék Gyurijának betört orrát, melyet a szomszédutcából hozott haza, amikor hirtelen félbeszakadt a diskurzus.

A szemköztös sarkon karsu, magas, gömbölyüvállu leány fordult be. Kontyba csavart kékes-fekete haján könnyü kis szalmakalap volt, két égő piros csináltvirág-pipacsos. Kissé sá-

padt, városi színü arca volt, de piros ajka, világos-kék, nevető szeme, és könnyelműen fitos orra csudálatosan vidámmá és széppé tette. A járása is olyan lágy és ritmikus volt, mintha minden pillanatban készen volna táncolni. Eövik kezében a *Musik*-táskával, a másokban fehér napernyőjével, tiszta fehér ruhájában úgy ment végig a Fülemlé-utca göröngyös kövezetén, mintha minden lépéséhez maga dudolná a dallamot. Könnyen meghajtotta a fejét a kapu előtt állóknak, aztán eltűnt a házban.

— De büszke megint az Irmuska, — szólalt meg utána először Mária néni, a hangadó.

— Pedig hát, édes istenem, kicsodák, kicsodák? — vágott bele a bádogosné. Szegény emberek, mint mink.

A könyvkötőné meg hozzátette:

— Még csodálom, hogy nem kocsi jött, mint a multkor. Hogy az öreg Viola megengedi neki.

— Ahol jön a kocsija, ni, utána, — és azzal a kifőzőné a sarokra mutatott, ahol akkor fordúlt be egy fiakker.

A kocsis lefogta a lovakat és megállt az asszonyok előtt. A kocsiból egy fiatalember szállt ki és bement a házba.

— Mégsem az Irmuska kocsija lesz. Nézze csak ténsasszony, koffer van a bakon.

Azzal egymásután bementek a házba az idegen után, aki érdekesebb témának ígérkezett Irmuskánál.

Szenttornyai Béla — ő jött a kocsin —

egyenesen az iránt az ajtó iránt ment, amely fölött fehér betűkkel ragyogott a fölírás: *Ház-mester*. A nyitott konyhában senki sem volt, a szomszéd szobából zongoraszó hallatszott ki. A kopogtatásra senki sem válaszolt, Béla tehát egyszerűen benyitott.

A zongora előtt ülő lány fölugrott. Abba-hagyta a dudolást s két lépést tett a belépő felé. Irmuska még a kalapját sem tette le, mióta haza-érkezett. Keztyűje, napernyője, táskája ott hever-tek az asztalon, amely kettejük között volt. Egy pernyi hallgatás után, amely alatt Béla csodál-kozó szemei pipacsos kalapjától le egészen fekete harisnyájáig háromszor is végigmérték a zongo-rás kisasszonyt, a lány törte meg a csendet:

— Bizonyosan Török urat tetszik keresni?

— Igen, kisasszony. Török Elemért, a *Nem-zetör* munkatársát.

— Tudom. Török úr szolt délben, mikor el-ment hazulról. Azt mondta, hogy egy barátja jön a vasúttal, vezessük csak a lakásába. Egyenesen engem kért meg. Azt mondta: Legyen olyan jó Irmuska . . . Irmuska én vagyok, — tette hozzá bájos meghajlással.

Béla még mindig azokat a kicsiny, fekete-harisnyás lábakat nézte, s zavartan motyogta:

— Én Béla vagyok . . . Szenttornyai Béla, a Török úr barátja . . .

A lány egy fejbőlintással vette tudomásul a bemutatkozást.

— Ha parancsolja mehetiünk. Kérem a karját.

S azzal a házmester-kisasszony, mint egy kis macska, vagy mint egy operett-hercegnő, belesimpeszkedett gavallérjába és ment az ajtó felé Béla, akit a karjába kapaszkodó puha és meleg kar, átsillámló a battiszt fehérségén, nem kis mértékben megzavart, szótlanul indult meg vele. A leány óvatosan fölfogta a szoknyáját.

— Nagyon piszkos ez az udvar. Utálatos hely. A Skrobákék minden szemetjüket ide öntik. Csak innen szabadúlhatnak meg. Erre kérem, erre. Itt a második szám alatt. Ez a Török úr lakása. De a butorok a mieink.

Az ajtó válláról levette a kulcsot és előre bocsátotta Bélát.

— Tessék, ez itt a rezidencia. Nem valami különös, de el lehet benne lakni. A Török úr nagyon szereti: Azt mondta, hogy olyan házban, ahol én vagyok, a pincében is szívesen laknék. És most bocsánatot kérek, de holnap próbám lesz és még tanulnom kell.

Béla egyedül maradt a lefüggönyözött, el-
sötétített lakásban. Amint megfordult, látta, hogy az egyik ablakfüggönyt kívülről fölemelték s a nyíláson pajkos, kék leányszem néz be. Ir-
muska kíváncsi volt az új vendégre. Amint azon-
ban Török úr barátja észrevette a csinyt, a leány elnevette magát és dudolva elszaladt. Ezüstös hangja behallatszott a szobába:

Béla utána nézett, amíg el nem tűnt a *Házmester*-fölrírással diszített ajtón.

A kocsis behozta a koffert. Béla kifizette.

Ugy látszik, sokat talált neki adni, mert a fiakkeros igen alázatosan köszönte meg.

— Kezét csókolom, nagyságos úr. Ha más-kor is tetszik, itt van közel a standom. Csak a 154-est tessék keresni.

...A gránátos szép ember volt
És Nürnbergből jött lovon.

Az asztalon hevert Béla távirata, melyben bejelentette érkezését, a telegramm mellett egy papirlap, melyre siető ceruzavonásokkal egy Bélának szóló üzenet volt fölírva.

„Isten hozott, Béla!“ — volt a papirlapon. — „nekem el kellett hazulról mennem s csak éjfél után kerülök vissza. Feküdj bele az ágyamba, majd holnap látlak. Cigarettet találsz a szekrény tetjén. Elemér.“

A szoba egész butorzata egy fényezett ágyból, egy kihasadt kanapéból, egy diófa-asztalból, egy vas mosdóból, egy háromlábu konyhaszékből és egy teafőző kazánból állott. Igen ez a kazán is bátran elmehetett butorszámba, sőt ez volt a leg-pompásabb az egész kicsiny szobában. A nagy rézedény háromlábu vasasztalon állott, a melybe kis ezüst szalagra ezek a szavak voltak vésvé: „*Török Elemérnek — a dob-utcai gyilkosságért — A Nemzetör szerkesztősége.*“ Török úrnak valamelyik riporterri remekléseért adták ajándékba.

A háromlábu szék segítségével Béla megtalálta a cigarettéket, rágyújtott és ledőlve a divánra behunyta a szemét.

Hát itt volt végre, ahová vágyott. Álmai-

nak, reményeinek célján: Budapesten. Érezte maga körül a fővárosi levegőt, amelynek poros, szénfüstös és virágillatos árja behatott a tüdejébe, kipiritotta arcát és boldog izgatottságba ejtette egész valóját. Olyan volt, mint a versenyparipa, amikor a mázsáló harangja megszólal. Nem tudja még, hogy mi vár rá, de vére vibrál, erei lüktetnek, kapál a lábával, mert már érzi a jövődő percek küzdelmeit.

Béla sem tudta, hogy mit fog tenni, de érezte, hogy tenni fog valamit itt, ahol annyi százezrek tesznek, futnak, küzködnek folytonos munkában és harcban.

Ebben az álmodozó állapotban telt el az este. Egy közeli kis kocsmában megvacsorált. Aztán hazament és lefeküdt. Egyedül nem akart tenni semmit. Meg akarta várni Török Elemért, mentorát, aki nála egy-két esztendővel lehetett csak öregebb, de akit már nyolc esztendőn keresztül — a cserépházi gimnáziumban — mindig védelmezőjének tartott. Török fölötte járt két osztálylyal, de egy házban voltak kosztos az öregebbet megillető tiszteleten kívül Béla a kis gimnázisták bámulatával nézte barátja jeles bizonyítványait. A gimnázista évek alatt nagyon megszerették egymást. A könnyenhevülő, fogékony, kicsiny Szenttornyai volt egyedüli társa a magába vonúlt, sokszor keserű és gyerekesen cinikus Török Elemérnek, aki nem sokat tudott a családjáról s akit jóformán kegyelemből tartottak el. Ő megtalálta az érdes külső alatt a szegény senkifíanak jó szívét s mert mindakettejük am-

biciója, vágya hasonlatos volt, csak szorosabbá vált köztük a barátság.

Török Elemérnek azonban — amint Béla erre sokszor irigykedve gondolt — hamarabb beteltek reményei. Ő a maga ura volt. A gimnáziumból egyenesen Budapestre ment föl s rövid hányódás-vetődés után egy előkelő lapnál kapott állást. Béla most hát megint csak egykori mentorára bízta magát.

Még félálomban hallotta a zongorát, amelyen a délutáni kuplé csendült meg. Azután, falusi szokás szerint, a gerendákat akarta megszámlálni, de ehhez sem a kellő ébersége, sem a szükséges gerendák nem voltak meg. Elaludt, s egy pillanat alatt megjárta az utat, amelyet megtett és az utat, amelyet megteendő volt.

Hajnal felé, amikor odakünn világosodni kezdett, fölébredt.

Még jóformán annak a tudatára sem jött, hogy hol van; amikor egy fátyolozott, mély hang megszólította:

— Hozott isten, Béla, csak maradj nyugton, aludj tovább.

Az ismerős hangra Béla fölugrott, egyszeriben fölébredt:

— Te vagy az, Elemér? — mondá kitörő vidámsággal. Majd lassabban tette hozzá: — Csak nem vagy beteg?

Amint a félhomályban Elemér ott ült a díván sarkában, csakugyan betegnek látszott. Igen sápadt volt és mintha megöregedett volna husz esztendővel. Sohasem volt valami erős gyerek, de

most, meghajlott nyakával, cvikkeres szemével, sápadt ajkával, mely lázasan szitta a cigarettet, igazán nagyon betegnek látszott. Ha beszélt, közben mindig köhécselt.

— Egy kicsit, fiam, — felelte a kérdésre csendesen. Azután egy sóhajtás s megint nagy hallgatás következett.

Ledobta a mellényét és inget váltott. Nagyon sovány volt a szegény. Aztán oda ült az ágy szélére és megsimogatta Béla fejét:

— Megvénültem, fiú, tudod, megvénültem. Hanem jó az isten, nem hagyja el az embert. Késő aggságomra ide küldött téged hozzám, hogy vigasztalj. Hát vigasztalj meg, hogy ha tudsz.

Nevetett, keserű, köhögős nevetéssel:

— Jobb volt ám Cserépházán. Fiatalabb voltam, bár ott sem voltam soha igazán fiatal. Hanem itt, ebben az utálatos sokadalomban, tolongásban, porban elfáradtam és kimerültem. Eleintén ennem se volt mit, mióta meg van kenyere, a kenyere esz meg engem. Nem nekem való élet ez, tanárnak kellett volna mennem vidékre valahol, hanem most már késő.

Béla fölemelte a fejét, Török Elemér ezt tiltakozásnak vette.

— Hiába integetsz, már késő, tudom én ezt és érzem. Voltam a kórházban is, hónapokig. A doktorok azt mondták meggyógyultam, hanem keressek valami nyugodtabb pályát. Mintha az olyan könnyű volna. Nem kerestem: élem azt az életet, amit azelőtt. Minden napra egy szenzáció, ez az én föladatomban. A közönség lesi, várja az ér-

dekességet, éhes a szenzációra s azt föl kell neki hajszoynom. És így telik el az éjjel és nappal, a munka láza aztán átragad az ember életére, keressük az érdekeset, excentrikusat itálban, aszszonyban, életben, mert a mi izgalomhoz szokott idegeinket a közönséges, a mindennapi nem elégíti ki. A mi privát életünk is megkívánja mindennapra a maga szenzációját. Aki aztán nem elég erős hozzá, az odajut, ahol én vagyok.

Béla megfogta a kezét, amely hideg volt és nedves. Török hirtelen hozzátete:

— Nono, nem kell egészen komolyan venni, amit mondtam. Beszéljünk másról, beszéljünk terólad. Mit tudsz, miért jöttél, mit hoztál?

Béla fölkönyökölt az ágyban.

— Magam sem tudom még, — mondá. — De úgy érzem, hogy itt van a helyem. Szeretnék bejutni valahová, írni, mint te. Hoztam föl egy kötetre való verset. Talán te ajánlhatnál.

— Verset, egy egész kötetre való. Szép... majd elolvasuk. Különben, ha szereted a verseket, itt az asztalfiókban nekem is van egész csomó ilyen fajta dolgom. Az a baj, hogy nem adnak rá egy krajcárt sem. Mai nap már mindenki jó verseket ír. Hanem majd meglátjuk, — tette hozzá, miközben a kanapén ágyat vetett magának, — hátha föl tudlak fedeztetni valamelyik ambiciózus tudóssal. Ez ma a fiatal poéták útja.

Szenttornyai fölkelt és fölhúzta a függönyt. A koránkelő józsefvárosi nap besütött a szobába.

Török Elemér eldobta a cigarettjét és ásított egyet.

— Reggel van, feküdjünk le. Fáradt vagyok, az éjjel megint sok dolgom volt. Nem értem, minek építik Kőbányán rakásra azt a sok gyárat, mikor mind leég.

A zsebéből kis kék üveget, az asztalfiókból egy darab cukrot vett ki. Nehány cseppet ejtett az üvegből a cukorra, aztán megette.

— Ez az orvosságom, látod, a morfiumnak nevezett földi üdvösség. Valamikor nagy fejszagatásaim voltak, a receptje még abból az időből való. No, jóéjszakát.

Béla kibámúlt az ablakon keresztül a napfényes, üres udvarra. Viola úr, a házmester akkor nyitotta ki a kaput. Hirtelen visszament Törökhöz:

— Te, Elemér, kicsoda az a feketehaju lány a házmesteréknél?

— Ahá, az Irmuska. Hát a házmester lánya. Hanem előkelő rokonsága van. A nagynénje nyugalmazott ballerina az operánál. Az protegálja, és gondot visel a nevelésére. Igen kedves és okos lány. Nagyon sok esze van. Hogy szép is, azt láttad. Most Judicnek készül. Valamelyik színésziskolába jár és föl akar lépni. De most már hagyj aludni. Délben elmegyek hazulról, hanem estére küldök neked jegyet a színházba. Ott majd találkozunk.

Azzal befordult s nemsokára hallatszott szabálytalan, hörgő lélekezése a divánról.

III.

Török ur utolsó szenzációja.

Nem telt bele egy hét sem, Béla tökéletesen belejött abba az életbe, amelyet ő tanulmányozásnak, Török Elemér kenyérkeresetnek, a házbéliek pedig lumpolásnak neveztek. Ő is délben kelt föl, mind vendéglátó gazdája, együtt reggeliztek ebéd idején, aztán ujságot olvastak, billiárdoztak és szidták a napot, hogy milyen istentelen hosszú.

Öt óra felé Elemér elment a szerkesztőségbe, ahová olykor Bélát is elvitte. Bemutatta ott mint tehetséges fiatal költőt, aki volentérekodni akar egy kicsit. A bemutatás folytán Bélának megengedték, hogy a hivatalos lapból a rendes kivonatokat megcsinálja. Legtöbbször azonban Béla hat órakor hazament. Magában morfondirozott addig, amíg a szemköztös lakásban meg nem szólalt a zongora. Mintha jeladás lett volna, az unatkozó ifju úr a zongora hangjára kikönyökölt az ablakon, és fújta nagy igyekezettel cigarettje füstjét ki az udvarra. Azonközben olyan állhatatosan nézett be a virágok között a

házmesterék szobájába, bár csak két zongorázó kezeckét láthatott, hogy végre a kezek bájos tulajdonosnője is az ablakhoz fáradt.

Akkor aztán, ha Bélában volt elég bátorság, megszólította a leányt, legtöbbször azonban Irmuska kezdte a diskurzust, amely mindig vonatva ment. Bélának igen kevés témája volt, amelyet megpendíthetett, azonkívül sokkal jobban rajtafelejtkezett a szeme az Irma fekete haján és kék szemén, hogysem beszélgetni tudott volna. Így hát jóformán csak nézték egymást a házbeliek nagy bosszúságára, akik szerettek volna több anyagot a pletykára.

Így könyököltek szemben egymással este hétig, amikor mindakettőjüknek dolga akadt. Violáékhoz akkor szokott jönni Nina néni, a kiérdemesült ballerina, hogy gyönyörködjek a család szemefényének haladásában, s az öreg Violának kifejtse, mi minden várhat az ő lányára; Béla pedig ma az egyik, holnap a másik színházba ment.

Közös vacsorázó helyükön, egy csomó színész, újságíró és festő közt mindig összetalálkozott megint Elemérrel s aztán nem hagyták el egymást egész éjjel. Ha Török szabad volt, végigjárták az orfeumokat, benéztek egy csomó kávéházba, s hajnal előtt sohasem vetődtek haza. A sarki kávéház volt rendesen az utolsó állomás. Török ott itta meg abszintjét, amely befejezője volt az éjszakázásnak. Ha Töröknek dolga volt, Béla vele volt a szerkesztőségben s akkor még későbbén végződött az éjjel. Bélán rövid időn

meg is látszott ez az életmód. Elvesztette azt a barnapiros színt, amelyet annyan vesztenek el itt Budapesten, anélkül, hogy valaki megtalálná. Arca megkapta azt a fővárosi zománcot, amely a sápadt arcra piros ajkat és kékkarikás szemet varázsol.

Amikor egyszer fakadó hajnalban mentek haza, Török észrevette ezt a változást.

— Te, Béla, — szólt hozzá, — ha én komolyan venném apai föladatomat melletted, tulajdonképpen haza kellene téged innen kergetnem.

Rögtön rá azonban egykedvűen vállaltvont:

— De ki vesz mai napság valamit komolyan?

És másnap és harmadnap megint hajnalban nyitott nekik kaput Viola bácsi.

Hanem egyszer végeszakadt ennek az erőfogyasztó életmódnak. Egy pénteki napon történt, hogy Törököt egész nap borzongatta a hideg. Szeretett volna hazamenni, de inspekciós volt és a szerkesztőségben kellett maradnia. Oda hozott magának három pohár abszintet, azt mondván, hogy ez jó a hideglelés ellen. Hajnalban lement Bélával friss ujságért a dübörgő rotációs masinákhoz. Ott érte utól a roham. A gép mellett esett össze. Sovány kiaszott testét görcs rángatta meg, szájából habos vér ömlött. Béla halásápadtan kiáltott segítségért. A megrémült gépmester a kezében lévő olajos ronggyal törülgette szegény Török úrról a vért s a gépészlegények papirfoszladékos zsákokból vetettek neki ágyat,

amelyen aztán elalélt. Béla fölvert a közelben egy doktort s az komoly arccal vizsgálta meg a beteget:

— Biz ez nagy baj, — mondá Török mellét kopogtatva, — öröklött baj, meg szerzett nyavalya együtt. Ha vigyáz magára, talán egy-két esztendőre meggyógyul még.

Béla, a jó emberek segítségével, kocsira tette a beteget s elvitte haza. Viola bácsi, meg ő ketten föltámogatták s ágyba fektették. Török félig aludt, félig hallucinált. Folyton Irmuskát emlegette, sirva, kérve, hizelegve. Aztán rákiáltott Bélára, hogy állíttassa meg a gépet, mert ő nem tud aludni. Végül valami leckét mondott föl s dicsekedett a bizonyítványával, amely tiszta jeles.

Béla gyöngyöző veritékkel ápolta, amíg maga is el nem szunnyadt. Keveset alhatott s amikor fölébredt, Török is ébren volt s rászögezte a szemét. Magánál volt, de csak suttogva tudott beszélni:

— Mit mondott a doktor? — kérdezte.

— Vigyázzunk rád és nem lesz semmi baj, — felelte Béla.

Török ingerülten ütött száraz kezével a tákarójára s fölakart emelkedni.

— Nekem ne hazudj, kölyök! Mit mondott, akarom tudni, mennyi időt adott?

Béla ijedten felelte rá:

— Egy-két évet.

— Egy-két év még? Sok, nagyon sok. Gyere közelébb Béla, nem tudok hangosan beszélni.

Tegnap tudod, amikor rám jött, majdnem boldog voltam, azt hittem, ez az utolsó jeladás. Mikor elszurkült a világ, valami hálával gondoltam rá, hogy végem van... És még egy-két év ezzel a testtel, így összetörve...

Megint közelebb intette Bélát:

— Ha megtalálnék halni...

Béla belevágott:

— Ej, eredj. Elemér. Hiszen hallottad, hogy a doktor...

— Mindenki tévedhet. A doktorok meg éppen a tévedéseikből élnek. Ha meghalok, rád-hagyom az állásom, meg a bútorom... Egyebem sincs, de ezzel meg lehet élni. Hanem légy jobb, mint én voltam. De a teafőzőt az Irmuskának hagyom, tudod, a Viola Irmának, hiszen ismered, vagy nem...

Megint elkezdett félrebeszélni, a láza visszajött.

— Mondd meg neki, hogy nagyon szerettem, jobban, mint egy házmester-kisasszony megérdemli... Nem, mégse mond meg neki... Hiszen úgyis tudja... későn, nagyon későn találtam rá, amikor már végem volt... Az enyém volt... egyszer...

Béla megtörülte a beteg izzadt homlokát, aki tovább beszélt.

— Akkor megakartam kérni, de nem lehetett. Harmadnapra rosszul lettem... Így, mint most... Láttam, hogy az életem nem ér egy hajítófát... Az övé még ezután nyitja meg virágát... Haljunk meg... Nem lehetett... De

most már igen . . . Őt is rádhagyom örökségül . . . De vigyázz rá . . . ne vedd el . . . nem feleségnek való. Ha elveszed, én elszeretem tőled, én leszek a szeretője a szép asszonynak: sírból hazajáró lélek . . .

Megint rájött a roham, amint az orvos megmondta. Béla könyezve törülgette szegény barátja vérért és valami csillapítót adott neki. A roham után úgy látszott, mintha elaludt volna Török. Béla kiment a kutra vizért Az ajtónyitás zajára széthuzták a házmesterék ablakán a függönyt.

— Szegény Török úr, — szólta ki Irmuska, — hogy' van ?

— Rosszul, kisasszony, rosszul. Ámbár a doktor még biztat.

Irma kisietett az udvarra s ott halkán mondta Bélának.

— Csak arra vigyázzon, Szenttornyai úr, hogy kárt ne tegyen magában, amíg beteg. Már egyszer megpróbálta. Amikor először volt ilyen rohama. Megmérgezte magát itthon. Emlékszem, én is ápoltam. Alig tudtuk megmenteni. Aztán elvitték a kórházba.

— Óh, ne féljen, kisasszony, vigyázok rá. Aztán meg most nem is tudná mivel. Nincs a kezeügyében semmi.

Belülről hitták Irmát. Béla meg vitte föl a kancsó vizet a beteghez. Az akkor is aludt. Béla ott ült mellette s le nem vette szemét a neki olyan kedves, megtört arcról.

Késő délutánig tartott a beteg álma. Akkor fölkelte őt Béla, hogy orvosságot adjon neki.

— Köszönöm, — suttogá Török, aztán föl támaszkodott a párnájára. — Nagyon jó vagy, Béla, nem is igen szolgáltam rá. Hanem meghálálom, neked adom az íróasztalomat. Adj egy kis papirost és ceruzát.

Sovány, remegő kezével kusza vonásokat írt a papírlapra, aztán odaadta Bélának. A papíron ez volt:

„Szerkesztő úr, én nem viszem már soká. Az íróasztalomat adják oda Szenttornyai Bélának. Okos és hasznavehető gyerek. Adtam is neki témát, amivel megkezdheti a működését.

T. E.“

— Vidd el ezt a papirost a szerkesztőségbe, — folytatta a beszédet. — Addig én megpróbálok újra elaludni. Mondd meg, hogy egy kissé beteg vagyok, nem mehetek be. Azt is megmondhatod, hogy meg fogok halni. Aztán gyere vissza.

Béla majdnem futvást ment a *Nemzetör* szerkesztőségéig. A szolgának átadta a levelet és az üzenetet, aztán sietett vissza. Török a fal felé fordulva aludt, Béla meggyújtotta a lámpát és egy darabig még bírta a virrasztást. Aztán lecsukódott a szeme s ott a diván sarkában elfogta az elmulasztott, elhanyagolt álmot.

Nyomasztó és nehéz volt az álmot, tele küzködéssel láthatalan rémek ellen, melyek ott keringenek a fojtó levegőben és pusztulással fenyegettek mindeneket. Mintha a torkát szorongatta

volna valaki, úgy érezte Béla s ő hiába iparkodott megszabadulni a rettenetes ellenség keze közül. Hajnal felé álmában feldöntötte a háromlábú konyhaszéket s az esés zajára fölébredt.

A szobában rossz, betegszagu levegő és piszkos félhomály volt. A szekrény tetején füstölögve égett a kicsiny diáklámpa. Kanócán izzó gomba gőzölt, a petróleum elfogyott belőle, csak a bél tartotta még benne a lángot. Az ablak leeresztett függönyén áttetszett a hajnal világossága. A párkányon levő cserépvirágot élesen, feketén rajzolta rá a firhang vásznára a reggeli sugár.

Béla fölhuzta a függönnyt és kinyitotta az ablakot. A nehéz éjszaka után a betegszoba levegőjétől szabadulva, teli tüdővel szitta a nyári hajnal üde, hűs lehelletét. Az udvar már megmozdult. Skrobákné, a bádogosné a szemetesládát hozta ki s meglátta Bélát az ablakban.

— Hogy van a herr von Török? — kérdezte résztvevően.

— Köszönöm, — mondá Béla halkán, hogy a beteget föl ne ébreszsze, — úgylátszik jobban. Egész éjjel aludt s most is alszik.

— Csak vigyázni tessék. Mikor a Skrobák leesett a . .

Skrobákné nem fejezhette be annak elmondását, hogyan esett le a férje egy kétemeletes ház tetejéről s hogyan gyógyította ő aztán meg, mert Béla eltűnt az ablakból.

A szoba sarkából, a beteg ágya felől hörgés hallatszott. Béla ijedten ugrott oda. Török Ele-

mér hasonfeküdt az ágyban s testét rángatódzás futotta át. Béla reszkető kézzel fordította meg a beteget, aki lehunyt szemét nem nyitotta ki s mintha elnyugodott volna.

Béla megrázta és szólította. Török nem ébredt és nem felelt. A következő pillanatban megint kitátotta a száját s levegőt próbált venni, de e helyütt csak göres futott végig minden tagján, megrázva elsárgult arcát is. A megrémült fiu majdnem rikoltva szólította Törököt a nevéen. Ebben a percben a takaró redői közt kicsiny, kék üveget vett észre. Fölkapta, üres volt, dugó sem volt benne. Sötét, fekete betűkkel volt rajta a fölírás: *Morfium* s mellette a patikárus halálfejes, intő cédulája: *Méreg!!*

Béla esztét vesztve rohant a nyitott ablakhoz és kikiáltott rajta:

— Doktort! Doktort, hamar az istenért!

Az udvar hamar tele lett. Egymásután nyiltak ki az ajtók s a kíváncsi, félig öltözött, kócos asszonyok és emberek, odatolongtak az ablakhoz, ahol Béla kiáltott. A Skrobákné befutott a szobába.

— Meghalt?

— Még nem, de minden percben meghalhat, hol van itt közel doktor?

— Majd én elhozom. Tessék csak itt maradni.

Azzal Skrobákné loholt a Doktor-ház felé, Béla pedig letérdelt az ágy fejéhez. Nem tudott mit csinálni, sejtette a valóságot, de megzavarodva, tehetetlenül állott a halállal szemben,

amely már besurrant az ajtón s nesztelen lépéssel közeledett a haldokló felé.

Az egész ház együtt volt az ablak alatt. Az Áрпи inas fölmászott a párkányon s benézett a szobába. Akik lenn álltak, egyre huzogatták az ingét:

— No, mi van benn? Meghalt?

Az Áрпи vállatvont.

— Tudom is én. Fekszik, mint egy darab fa. A másik meg térdel előtte és fogja a kezét... Most eleresztette.

Béla csakugyan eleresztette a Török lelógó kezét. A vörös-kanócos lámpa ebben a percben kilobbant s az üvegje fölött fehér füstfelhő szállt el. A halálos percek bizonytalanságában a virrasztó valami ideges rémülettel tekintett föl oda, ahol a világosság megszűnt. A kialudt láng csudálatos tüneménynek látszott ebben a pillanatban s az oszladozó füst mintha a Török lelkét vinné magával. És ezzel egyszerre hidegség futotta be a szobát. Az ajtó nyílt ki, vagy az ablakon csapódott be a reggeli levegőnek egy hulláma, de Béla megérezte. Fölállt és az ágy lábához ment. A halál, a biztos lassusággal érkező halál kiszorította helyéből a virrasztó jóbarátot s a haldokló fejére tette a kezét. Mintha azt mondta volna:

— Jobb barátja vagyok én neki, mint te.

Török Elemér izgatott lelke megnyugodott egészen, kiszállt a nyitott ablakon a kék juliusi égbe, egy darabig ott lebegett a nagyváros ébredő utcái fölött, ahol az élet, más emberek élete, most

kezdte újra mindennapi tusáját, aztán röpiült följobb az ürbe, a semmiségbe, talán arra a másikk csillagra, amely utólsónak fényeskedett még nyugaton. Elfakult arca nem formálódott el. Csak a színe vált hamvassá a méregtől. Sötét homlokán egy izzadságcsepp futott alá.

Béla alig vette észre a doktort, amikor bejött a szobába. Pedig utána tódult az egész ház. Ott szorongtak az ajtóban, onnan néztek befelé. A Skrobákné be is jött vele. Az orvos lehajtotta a fejét a halottra.

— Biz itt elkéstünk, — mondá lassan. — Van valami hozzátartozója?

— Az az úr ott, — felelte Skrobákné hal-kan, Bélára mutatva.

Az orvos oda ment hozzá.

— A halott arca egy kissé gyanús nekem. Mi baja volt a betegnek?

Béla szótlanul mutatott az asztalon álló morfiomos üvegre. Az orvos a világosság felé fordította.

— Üres. Legyen olyan szíves, hívja be a sarki rendőrt, — mondta Skrobáknénak.

Skrobákné kellemes ijedtséggel engedelmeskedett. A várakozó házbéliek közt suttogás futott végig. Rendőr a házban, hohó, ez nem közönséges dolog. Egypáran a kapu elé szaladtak. Az utcáról is sokan jöttek be a csödületre, a rendőr meg éppen egész sokadalmat hozott be magával. Az udvaron izgatott, várakozó csoportok tereferéltek. A halotti csendes szobába, ahol csak az orvos járt föl s alá, behallatszott a hangjuk. A ház-

beliek magyarázták az esetet a szomszédoknak:

— Igen jó ember volt . . . Egy kicsit lump . . . de jó ember . . . Tegnapelőtt lett rosszul . . . és ma már . . . hanem különös dolog . . . ilyen hirtelen . . . de majd a 29-es elmondja, hogy mi volt . . . jól ismerem.

Ez a 29-es a rendőr volt, Budapest tragédiáinak mindenütt jelenlevő tanuja. Elővette kis könyvét és jegyezte bele, amit az orvos és Béla mondtak neki. Aztán szalutált és kifelé indult. Vele ment az orvos is, aki odaszólt Bélához.

— Tessék megvárni a rendőrfogalmazót, hogy kellemetlensége ne legyen.

Béla egyedül maradt a halottjával. Becsukta az ajtót úgy, hogy a házbeliek kiszorultak az udvarra. Egy pár órára fönnakadt a házban minden foglalkozás, a lakók az udvaron itták bögréből a reggeli kávéjukat s mindig több és több részletet tudtak mesélni az elhunyt életéből a kíváncsiaknak. Az udvar már egészen tele volt velük. Viola bácsi végre megsokalta a dolgot s becsukta a kaput. A nagy faalkotmány hangos dörrenéssel csapódott be. Béla lehajtotta a fejét és szeretett volna sírni egy kicsit. De nem tudott, csak a szíve kalapált örült izgatottsággal. Egyszerre fölkel, az ablak alatt egy elfojtott leányhang a nevéen szólította:

— Szenttornyai úr . . . Béla úr . . .

Odasietett az ablakhoz, Irmuska állt lenn kimenőre öltözve. Egy kissé sápadt volt, de ez annál jobban illett fekete hajához.

— Nem mertem bemenni, — szólt a leány, — félek a halottaktól. Mondja, Szenttornyai úr, nagyon csúnya?

— Nem változott meg semmit, — felelte Béla, akinek megnedvesedett a szeme a lány láttára.

Ott fekszik benn a kihülő halott, s itt áll előtte az eleven élet, akire az a szegény elpusztult ember utoljára gondolt. Majdnem kérve biztatta Irmát:

— Jőjjön be, nézze meg utoljára . . .

— Nem, nem, nem tehetem, félek, — felelte a leány és könnyen megrázkódott. — Pedig higgye el, hogy nagyon szerettem, nagyon sajnálom . . .

Egy kicsit hallgatott, aztán hozzátette:

— Milyen kár . . . Megigérte, hogy ő fog irni rólam, ha föllépek a szinkörben. A jövő héten fogok föllépni . . . egy jó baráttal kevesebb.

A leány nem úgy mondta és a fiú nem úgy értette, hogy ezekből a szavakból kiérezzék a mondás kegyetlensége. Egyszerűen egy szomorú tényt konstataáltak. Még Béla ismételte is a szavakat:

— Milyen kár . . .

Aztán megjött a rendőrfogalmazó, a rendőr-orvos és a hivatalos asszisztencia. A házbeliek feszült kíváncsisága kielégítetlen maradt. Bélára nem raktak bilincseket, sőt a vörös bársony galéros fogalmazó kezét nyújtott neki, amikor elmentek.

— Egy óra mulva itt lesznek a halottszá-
lítóok, — mondta a tiszta az ajtóban. — A hullát
kivitetem a bonctani intézetbe.

Bélának csak most jutott eszébe, hogy a
Nemzetör-höz is el kell mennie, bejelentenie a
halált. Viola bácsit megkérte, hogy maradjon a
halott mellett, ő maga meg sietett a szerkesztő-
ségbe.

Természetesen, igen sajnálták a szegény
Törököt.

— Jó munkaerő volt, lelkiismeretes ember,
csak hogy egy kicsit elzüllött az utóbbi időben.
Hanem ezt mégsem hittem volna róla. Kár érte,
szegény gyerek, — azzal a felelős szerkesztő
megint visszabujt a kézírathalmazba.

A munkatársak lassankint mind odagyüle-
keztek Béla köré, hogy Törökről beszéljen nekik.
És Béla fáradtan mondta el minden kérdezős-
ködőnek:

— A roham tegnapelőtt volt . . . tegnap
jobban lett . . . elküldött hazulról . . . az
asztalfiókban volt a méreg . . . valószínűleg,
mialatt otthon nem voltam . . .

A fiúk mind megsiratták Törököt, hanem
a maguk módja szerint. Nem értek rá sokáig fog-
lalkozni a halottal, mert jött a mettőr és kézira-
tot kért. Mind siettek szét az íróasztalukhoz.
Útközben az egyik egy ív papiroson koszorura
kezdett gyűjteni. A szerkesztő fölnézett.

— Maga az a barátja Töröknek, akit tegnap
nekünk ajánlott?

— Én vagyok, szerkesztő úr.

— Megpróbáljuk, fiatal ember. Török még témát is adott. Ön fogja megírni az esetet. Az estilapra csak keveset, a reggeli lapra bőven, jól megdicsérni a szegény fiút. Más lapoknak is adhat részleteket.

— Igenis, szerkesztő úr.

És Béla kábult fejjel ült le egy íróasztalhoz, hogy megírja az „esetet“. Nem tudott nyugodtan egy helyben maradni, fölállt és járkálni kezdett. Közben mindig jöttek emberek, akik még nem tudták a halálhírt és ijedten hallgatták:

— Ne mondja . . . szegény Török . . . és hogy történt . . .

— Tessék Szenttornyai úrhoz fordulni . . .

És Szenttornyai úr, mint valami gép mondotta el:

— A roham tegnapelőtt volt. . . Tegnap jobban lett . . . az asztalfiókban volt a méreg . . .

Közben egyre látta szegény Török halálos izzadtságtól borított arcát, hallotta utolsó suttogó szavait egy leányról, akit szeretett.

Aztán elterjedt a hír. A telefon folyton csengett. Jóbarátok, ujságírók, színésznők csengették.

— Szenttornyai úr, tessék a telefonhoz menni, — hangzott untalan.

És ő mindig újra és újra elmondta a masinának:

— A roham tegnapelőtt volt . . . Tegnap jobban lett . . . Elküldött hazulról . . .

Majd azon tünődött, milyen lehet a bonctani intézet, ahová Elemért vitték. Valami jeges, hi-

deg pince bizonyosan. A temetésre is gondolt. Vajjon milyen lesz? És eljön-e Irma, kikiséri-e halott barátját és vesz-e föl fekete ruhát . . .

Aztán leült írni. Nehezen ment, mintha ólomból lett volna kezében a toll, alig tudta vonszolni. Néha beleütött a szívébe a fájás, mikor az imént átélt keserves perceket tette papírra. Néha meg, minden ok nélkül és átmenet hijján, csak Irmára tért a gondolata. Vajjon merre járhat most? Talán éppen hazaért. Abban a fehér ruhában van, amiben elment. És olyan közel látta maga előtt, hogy meg akarta szólítani. Egyszer bele is írta a riportba a nevét, de hamar kitörülte.

A szerkesztő, mikor átolvasta a kész tudósítást, meglelégedve bólintott:

— Jól van, barátom. Ez jól sikerült. Mától fogva elfoglalhatja Török íróasztalát. Ön fogja az ő dolgait végezni. Először ötven forintot kap, hanem majd emelik. Ma még menjen haza.

Béla indulni akart. Az ajtóból visszaszólították:

— Igaz, kérem, hogyan hitták a rendőrfogalmazót, aki a helyszínen megjelent?

— Nem tudom, kérem, elfelejtettem megkérdezni, — felelte zavartan Béla.

— Azt ne tegye, fiatal ember. Mindig tudja meg a rendőrfogalmazó nevét, aki az esetnél megjelenik. A rendőrségnek ez jól esik s nekünk semmibe se kerül.

Béla sietett haza, üres, halottas szobájába. A Fülemlé-utca sarkán találkozott Irmával, aki szintén hazafelé ment.

— Irma kisasszony, — sietett hozzá Béla, — én fogok írni magáról, ha föllép a jövő héten a szinkörben.

Irma rámosolygott:

— Igazán, maga fog írni? Oh, milyen öröm . . . köszönöm szépen.

És megszorította melegen a Béla kezét.

Ezzel elvégződött a szegény Török Elemér változatos életének utolsó szenzációja is.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IV.

„Légy üdvöz, boldog szerelem!”

Bizony szegényes temetése volt Török Elemérnek. Protekcióból a kerepesi-temetőben kapott ingyen sírhelyet, oda vitték ki egyszerű, fekete gyászszekéren a temető halottasházából. Kocsi se kellett azoknak, akik kikisérték, pedig egy jókora fiakkeren mind elfértek volna.

Úgy ballagtak gyalogosan a koporsó után Béla, még két ujságíró és két asszony: Irmuska és a Nina néni. Irmán könnyű fekete ruha volt, Nina nénin pedig nehéz, fekete habos selyemtoalett, amely valószínűleg még a régi gazdája parfümjétől volt illatos, de ezután Nina néninek fog igen jó szolgálatokat tenni abban, hogy Irmuskát az előkelő világba bevezesse.

A leendő diva szeme vörös volt, mintha ki lett volna sírva, nagyon illett az alkalomhoz. Nina néni hiába próbálta beráncosodott szeméhez nyomkodni a zsebkendőt, nem fogott rajta. Még csak pirosabb sem lett tőle festéknyütte bőre. Végre föl hagyott a hiábavaló kísérletekkel és zsebre tette a kendőt.

— Végre is kin volt nekem ez az ember,
— gondolta magában.

Béla csöndesen ment a leány mellett. Egypárszor megpróbálta Elemért szóbahozni, de Irma csak a szekér kerekét nézte, amely nagyokat zökkent az úton. A fiút bántotta a hallgatás, amely még keservesebbé tette az utolsó utat s mindenféle haszontalanságról beszélgetett, ami eszébe jutott. Irma csak igennel és nemmel felelgetett. Már majdnem megérkeztek a sírhoz, amikor azt kérdezte Béla, hogy:

— Mikor fog föllépni a szinkörben, Irma kisasszony?

— Nem fogok föllépni, — felelte kurtán a lány és egyszeriben elfogta a sírás.

A jelenlevők megilletődve nézték a zokogó leányt. A két sírásó, meg a kocsis, mialatt kötelet tettek a koporsó alá, tanakodtak, hogy vajjon kije lehetett ez a sírdogáló leány az elhunytnak.

Béla, bár szerette volna tudni az elmaradás okát, várt addig, amíg a koporsót behantolták. Mikor a kétlábnyi homok már rajta feküdt a koporsón s a sírásók halomba rakták rajta a földet, beleszúrván az egyszerű fakeresztet (. . . élt 25 évet) és rátették a sírra egyetlen díszét, a nagy, gyászbavont nemzetiszín-szalagos babérszörút, amelyet a *Nemzetör* adott, egyszóval, mikor Török Elemér utolsó szereplése véget ért, karonfogta a leányt s Nina néni kíséretében kivette a kocsiiig.

A kocsiban Nina néniből tört ki először a szó:

— Igen, a szegény leány nem léphet föl, mert nincsen ruhája. Az a szemtelen igazgató mindent ígért és most, amikor adni kellene a ruhákat, nem ad semmit. Három rongyos kosztüm kellene az előadásra, de honnan vegyük? Kétszáz forint kellene rá, de kinek van kétszáz forintja. Igen, hajdan, egy szót kellett volna szólnom és kétezer forintot is adtak volna szívesen bizonyos urak, akik most már meg sem ismernek. De ma . . . nekem nincs . . . az öreg Violának pedig csak a *Háromfülü pectenél* hiteleznek . . . ott se sokat.

• Irma újra kezdte a sírást, emlegette, hogy ő milyen szerencsétlen, egyetlen reményének is vége . . . Béla vigasztalni próbálta, hogy majd megsegíti az isten és más ilyen sablonokkal. Hízen, ha merte volna . . . ha látta volna, hogy Nina néni milyen megátalkodottsággal néz rá, miközben a művészet barátainak kihalását emlegeti. De hát ő még igen tapasztalatlan volt ehhez, így hát bús vigasztalanságban ért véget az út, amelytől pedig Nina néni sokat várt.

Hanem otthon, amikor magára maradt Béla, a nagy elhatározás könnyebben ment. Egy névjegyéről levakarta a nevét és ráírta ezt a naiv frázist:

„A művészet barátai nem haltak ki.“

Beletett a borítékba kétszáz forintot és amikor Irmuska elment hazulról, átküldte az egészet Violáéknak. Eszébe sem jutott, hogy ezzel éppen végére járt az apai butorok árának.

Mikor este hazajött, az asztalán egy sárga rózsát talált, mellette pedig egy kis papiroost. „Egyelőre kamatul“. — s odaátról vidáman hangzott a leány nótázó hangja. Másnap délelőtt Nina néni jött át deputációba megköszönni a pénzt. Kijelentette, hogy a művészet barátai csakugyan nem haltak ki, élő példa rá Szenttornyai úr. Hogy ők igen jól tudják, kitől jött a nagylelkű kölcsön, kinek tartoznak érte soha el nem feledhető hálával. Hogy ők az összeget csakis kölcsönnek hajlandók tekinteni, melyet Irma tehetsége hamar képes lesz visszafizetni. Hogy a zsugori direktorral rendbehozzák a dolgot, szerdán lesz a föllépés. Egyben meghívta Bélát a holnap délben tartandó ruhaszemlére.

— Különben — fejezte be mondókáját granddame-i méltósággal — a Viola-ház, mindig nyitva van ön előtt, Szenttornyai úr és jóbarátként fogadja önt.

Másnap az Irma csengő, kacagó hangja szólította nevén:

— Béla, jöjjön csak, nézzen meg.

És maga nyitotta ki az ajtót. Francia katonaköponyegben volt. A fején képi, sötét, vastag haja hanyagul föltüzve alá. A lábán vakitón feszült meg a fehér selyem-trikó. A kék blúz még összegombolatlan volt, sietve kapcsolta össze alúl, hogy a fűzője ne lássék, de nem elég jókor, hogy Béla meg ne lásson egy csipetet a keble rózsaszínü húsából. A mámoros fiú megcsókolta a leány kezét, de az kitolta őt a konyhába és magára zárta az ajtót.

— Várjon, most jön a többi.

Béla úgy ült az ajtó előtt, mint akit a paradicsomból zártak ki. Dobogó szívvel, feszült figyelemmel hallgatta, hogyan suhognak odabenn a szövetek, hogyan pattog a derék, amelyet a Nina néni szakértő keze kapcsolt be. Aztán megint látta a leányt. Először utcai toalettben, olyan előkelőnek, mint valami hercegnő, aztán egy fátyolos, fantasztikus ruhában, olyan csábítványér tapsolni kezdett: Irma jött be a színpadra. még figyelmeztette is a toalett titkosabb szépségeire. Aztán sejtelmesen csettintett a nyelvével a vénasszony:

— Ez aztán valami, ugy-e? A kaszinó meg fog bolondulni.

Ilyen ártatlan kedvtelésekkel múltak el a napok szerdáig, miközben Béla néha úgy érezte magát, mintha ő lenne a Nina néni által olyan műértő csettintéssel aposztrofált kaszinó. Szerdáig, amikor az egész városban hirdették a plakátok, hogy ma a szinkörben a *Szevillai gránátos* című háromfelvonásos operettet adják *Viola Irma* kisasszony első színpadi kísérletéül.

Béla este hat órakor már nem találta a helyét a szerkesztőségben. Elkérezkedett és kiment a szinkörhöz, amelynek nagy deszkaalkotmányát a lenyugvó nap festette vörösre.

Komoly csend volt odakünn. Nem annyira ünnepies, mint hétköznapi csend, amelyet nem zavart a vasárnapi publikum lármája, a labdázó suhancok rikoltozása, a fagyaltos-gyerek kiabálása, szabadságukat élvező bakák döngő léptei, a

vizes leányok elnyújtott, vékony hangja, komoly csend, mint amilyen a nagy pillanatokot megszokta előzni. Egy csomó platánfa barátságosan simult rá a színkörre, amelyben Irmuska valószínűleg már öltözködött.

Béla leült egy árnyékos padra és igazán úgy érezte magát, mintha életének valami nagy pillanata előtt állana. És az idő oly végtelenül lassan múlt. Egy-egy színész, színésznő jött, meg muzsikus és jegyszedő, s Béla majdnem kopogtatott már a színkör ajtaján, amikor végre kinyitották és ő egyesegyedül az egész nagy pajtában leülhetett a *Nemzetör* helyére.

Még azután is sokáig ásítottak rá az üres páholyok és karszékek. A színház nem igen akart megtelni. Este hét óra felé végre már akadt egy kis közönség. Igaz, hogy nem nagy, de még egyre jöttek. A páholyokban és az első sorokban már szép számmal voltak: többnyire kopasz urak, akik minden színházi gurmandériát szeretnek élvezni. És mialatt a zenekarban megzendült az uvertür, a türelmetlen Bélát már egészen körülfogták.

Végre fölment a függöny a kopott utcadiszlet elől, amely a színlap magyarázata szerint Székvillát ábrázolta. Egy csomó induló, kórus és keringő hangzott már el, Béla nem sokat értett az egészből, aminek az is lehetett az oka, hogy igazán nem sok értelme volt, az is, hogy az első sorban három úriember igen hangosan tréfált a virágáros lánynyal. De meg türelmetlen is volt egy kissé.

A zenekar egy indulóba kezdett, a színpad hirtelen megüresedett. Az első sorokon valami kellemes morgás futott végig, a karzaton egypár tenyér tapsolni kezdett: Irma jött be színpadra.

Ő volt, az utcai toalettbén. A kezdet merész-ségével jött előre a lámpákig, hosszú napernyőjével toppantott és megkezdte az áriáját. Arca a festék alatt is fehér volt a félelemtől s a nap-ernyő reszketett a kezében. Az induló azért elég jól elment, egy kissé tremolázott a hangja, de mikor egy csengő magas c-vel elvégezte, tapsolt neki mindenki. Elől az urak lanyhán ugyan, de a karzat kieroszakolta az ismétlést.

— Csinos hang, igazán csinos, hanem fél a kicsike! — mondotta valaki az első sorban olyan hangosan, hogy a bókoló Irmának is meg kellett hallania. Béla egyszerűen szerette volna megbotozni a barbárt, de Irmának mintha bátorságot öntött volna az ereibe ez a kritika.

Meg akarta mutatni, hogy nem fél ő a deszkákon, hogy odavaló, hogy arra született, hogy jussa van a tapshoz. És elkezdett beszélgetni, játszani ügyesen, természetesen, gyávasága el-tűnt, énekelt bátran, úgy, hogy a fölvonás végén erős tapsok hívták ki.

Bélának, mintha kő esett volna le a szívéről, rohant föl a színpadra, amely most még üres volt. A csukott öltöző ajtaján kopogtatott.

— Nem szabad, — hangzott belülről.

— Csak a kezét adja ki, Irmácska, hogy megcsókoljam?

— Hát tetszettem?

— Nagyszerű volt, kábitó, elragadó, — szavalta lelkesedéssel Béla.

— Meg is fogja ezt írni?

— Hogy megírom-e? Sokkal többet fogok írni. Olvassa csak el holnap a *Nemzetőrt*.

A borzas, gyalultatlan faajtó megnyílt, s a nyíláson Irma kidugta a karját. Az egész, hosszú, puha, fehér karját, amelyet Béla lázban csókolt meg. Belül Nina néni szólalt meg:

— Szenttornyai úr... egy szivességet...

— Parancsoljanak.

— Irmának kiszáradt a torka az énektől... Ilyenkor csak pezsgőt jó inni... Tudom magamról...

Bélának nem ötlött eszébe az, hogy a kiérdemesült ballerinának hogyan száradhatott ki az énektől a torka.

— Rohanok, — kiáltotta.

— Csak kis üveggel, Szenttornyai úr, hanem franciát...

Két dekorátornak és egy tűzoltónak földöntésével a kis üveg francia fölszállítódott, Béla pedig elfoglalta helyét a nézőtéren. A proscénium páholyok alatt egy kis gyűlést tartottak a habitúéik. Irmáról beszélgettek.

— Jó formában van, — mondta az egyik.

— Csinos hang, — toldotta a másik.

— És csinos lábak, — egészítette ki a harmadik.

— Viheti még valamire, — ez volt az általános vélemény.

A direktor úr törölgette izzadt arcát a csoport közepén.

— Ne méltóztassanak előre itélni, — szuszogta, — most jön a sláger.

Azzal intett a karmesternek, kezdhetik a második fölvonást.

Valami pálmafás egzotikus vidéken játszott a második fölvonás. A szevillai gránátos ide szöktette meg a kedvesét. A színpadon sötét volt, csak a holdvilágot imitáló villamos reflektor működött. A gránátos elment nyugvóhelyet keresni éjszákára és kókuszdiókat vacsorára. A szélső páholyban éppen azon mulattak, hogy a kókuszdiókereső gránátos milyen hideg nyugalommal hajt föl az első kulissza mellett egy korsó habos sört, mikor bejött Irma.

Tündéri szép volt abban a fátyolos bajadéruhában. A rávetett elektromos láng plasztikus testének minden idomát megvilágította, lepattant duzzadó selyem-trikóiról, körülcsókolta gömbölyű karjait és egész fényességében megpihent hullámzó keblén. A leány fekete haja, amely szabadon verte derekát, mintha kékes szikrákat vetett volna a fényözönben, a ruháját átölelő, körülfutó selymes, habos fátyol, amely sejtelmességében még ingerlőbbé tette a formákat, olyan volt, mintha rózsaszínű ködből szótték volna.

A földszint izgatottan mozgolódott a bűbajos látvány varázsa alatt. A nézők suttogva figyelmeztették egymást arra, amit minden épszemű ember észrevett. A gukkerek sötét üvegje mind Irma felé fordult. Egy úr a hátulsó sorokban el-

ejtette a botját. A zörejre általános püsszegés következett, pedig sem a zenekar, sem az énekesnő nem adott még egy hangot sem. De a látvány harmóniáját zavarta a zaj.

Béla nem vette föl a gukkerjét. Mintha a villamos áram két pólusa ő benne találkozott volna, nem tudott megmozdulni a helyéről. Két szeme odatapadt a leányra, akit ő soha ilyennek nem látott még. Ugyanaz az Irmuska volt, aki ott lakott a házmester-lakásban, ugyanabban a ruhában, amelyet előtte próbált föl, és mégis, mintha egészen más lett volna. A szinpad fénye, a festék, a rátapadó szemek, az egész hely tették-e, mintha megnőtt volna a leány, formái eddig nem látott teltséget kaptak volna, mintha sokkal gyönyörűbb lenne, mint eddig volt. Eddig valami húzta őt ehhez a leányhoz, valami sejtelmes vonzódás, de most egyszerre hatalmasan érezte, hogy ez a szerelem. Megcsattant benne az érzés és egész lelkével, ösztönével, reszkető szívével együtt odavonta a leányhoz, aki dalolni kezdett.

A kontár muzsikus, aki a *Szevillai gránátos* zenéjét összeütötte, ebben a dalban elvétette a dolgát. Egy egyszerű keringő volt, de tele bájjal, fordulattal, frissességgel, melódiával, egészen más, mint a többi unalmas zeneszám. Lehet, hogy öszszelopta, de azzal senki sem törődött most a nézőtéren, amelyet a lány szépsége megigézett. És Irma, lehet a pezsgőtől, lehet a perzselő szemek tüzeitől, vidám, bátor és kacér lett, játszott és énekelte egyszerre, kokettált az urakkal az első sorban és a páholyokban, s amikor a végén, csak a

vonósok lágy kíséretével, egyenesen Bélának fordulva és neki énekelve eldalolta a refrént:

... Légy üdvöz, boldog szerelem ...

Az egész nézőtér viharos tapsban tört ki. Az urak fölugráltak és úgy tapsoltak. Egyiknek eszébe jutott, hogy a gomblyukában levő szegfűt földobja a művésznőnek. A többiek utánozták és csakhamar mindenünnen hullott a virág Irmára.

Béla is, akit a refrén megbűvölt, odadobott egy nagy piros szegfűt. A virág félreesett a többi-től. Irma odament, fölvette, a keblére tűzte és aztán ezzel a szegfűvel énekelte el másodszor és harmadszor azt, hogy:

... Légy üdvöz, boldog szerelem ...

Aztán kiment a színpadról. A nézőtér eleje fölkelte és tolongott a kijárási felé, ahol a direktor állt egy sápadt fiatalemberrel, aki hevesen magyarázott neki valamit:

— Ugy-e, direktor úr ... ez a hatás ... az én muzsikám ... ó, az én muzsikám ...

Az igazgató egészen hangosan kiabált a tolongókra:

— Ugy-e mondtam ... ez a sláger!

Azok megfogták és vitték föl.

— Mutasson be, igazgató úr ... mutasson be ...

Mire Béla fölért, az öltöző már tele volt. Ott tisztelegtek Irmánál és Nina néninél Budapest színházi gurmandjai, akik Ó-Budát és Kőbányát is megostromolják egy kis pikanterióért, akik szenvedélyesen kutatják a fitos-orru és formás

tehetségeket; Irma másodpercek alatt beletalálta magát a szokatlan bókokba, a viharvert nagynéni pedig, bár az urak nem sok figyelemmel voltak iránta, láthatólag iparkodott előtérbe tolni temetésekre és premiérekre vásárolt fekete ruháját. Béla egyszerre öt-hat emberrel ismerkedett meg.

Ott volt az öltözőben a vén miniszteri tanácsos, aki minden fiatal művésznőnek följánlja befolyását és pártfogását. A befolyás azonban, mióta tavaly egy kóristáné-ügy miatt nyugdíjazták, nem érdemes egy mosolygásra sem, a pártfogása pedig csak egy-egy vacsoráig terjed ki (korsóba öntött magyar pezsgővel).

A segédfogalmazó, aki egy újságíró barátja révén került bele a habitüé-világba, Nina nénit mulattatta iszonyu szójátékokkal, amelyeket esti használatra a hivatalban szokott délelőtt készíteni. Neki az az elve, hogy a színházi mamáknál van a művésznők legmegközelíthetőbb oldala.

— Nagyságos asszony szintén a szinpadon van?

— Ott voltam. Az operánál... feleli Nina néni sokatsejtető sóhajtással.

A kaszinó is ott van. Az a fürge, kicsiny uriember Irma előtt, aki úgy ágál, mintha a közelálló tanácsost akarná pofonítani, a kaszinót képviseli.

— Judici mozdulatok voltak, — kiabálja sebesen törve az r-et, — Irma nagysád, egypár momentuma fényesen sikerült, például a refrén. A refrén az pokoli volt... Voltak ugyan helyek, ahol több melegséget kívántam volna, de majd

belejön . . . Szavamra mondom, belejön . . . és az operett királynője lesz. Én mondom, és a kaszinó nevében mondom . . .

A többiek alig hallgatják. Minek is, ez az úr nem vetélytárs. Ő az egyetlen az egész nagy társaságban, aki önzetlenül lelkesedik a művészetért. Minden esztendőben fölfedez egy talentumot. Csakis egyet, azt portálja, szolgálja, ha kell, erőszakoskodik érte, és rendesen révbe is viszi a hajóját. Most már odakiünn a karhölgyeknek és a kurizáló újságíróknak magyarázza a dalt. Behallatszik a hangja:

— A refrén az pokoli volt . . . kissé több melegséget kívántam volna . . .

A miniszteri tanácsos fölhasználta az alkalmat.

— Nagysád bizonyosan fáradt. Ha kegyeskednék elfogadni a kíséretemet. Együtt vacsorázhatnánk, éjfélig elbeszélgetnénk, aztán hazavinném a kocsimon.

Irmában egyszerre megszólal valami bolondos ördög. Amint itt így ünnepelték ezek a komoly urak, fény és ragyogás közben, egyszerre a csengő jutott eszébe, amely az apja ágya fölött függ és néha, különösen szombaton éjjel, annyit szól. Dévaj kedvvel vágta oda a méltóságos úrnak:

— Nem lehet, kedves barátom, mit szólna a mama, aki éjfélután szivességből a házmester helyett nyitogatja a kaput.

A méltóságos meghökkent, és zavartalan hebegte:

— Hát nem szükséges éjfélig maradni. Majd sietünk a vacsorával.

— Nem lehet így sem, méltóságos uram. Éjfél előtt a papa látná meg, aki szivességből a házmesterné helyett nyitogatja a kaput.

Aztán elöntötték az öltözöt az újságírók, ezek a jó fiúk, akiknek ambíciója csak egy kis virágra terjed ki, amelyet az ünnepelt diva maga tűz a kabátjukra s akik ezért a bérért harsonákat ígérnek a holnapi lapokban.

— A nap eseménye, — kiáltja az egyik.

— Szenzáció a szinkörben, ezt adom címül, — mondja a másik.

— Nem jó, — hadarnak össze-vissza, — ő nagysága nevének benne kell lenni a címben, vastag, kompakt betűkkel. „Viola Irma diadala“, ez a helyes . . .

A kifelé tolongók között furakodott be egy úr: a keselyű. Magas, vállas ember, a legutolsó fashionable divat szerint öltözve. Koponyája sima kopaszságán ragyognak az öltöző gázlángjai, fekete szakállába már ősz szálak vegyülnek, de a járása ruganyos és előkelő. Csak a szempillája jár olyan álmosan, mintha most kelt volna föl az ágyból és sárga arcán, a szája körül két gúnyos, keserű, ránc ad valami kellemetlen külsőt neki. Az öltözőben mindenki ismeri, de senkisem köszönti, vagy fogadja a köszöntését. Pedig a neve is előkelő és folyton nagyuri társaságokban látják. Igaz, hogy csak éjjel és urakkal. Ma ezt a grófot kíséri, holnap az a báró van vele, de nappal és nyilvános helyen még azok is elnéztek a feje

fölött és nem veszik észre. Az éjjeli szolgálatait annál jobban megbecsülik.

Az urak egymásután távoznak, csak Nina néni, Irma, Béla és a keselyü maradnak az öltözőben. Teörtely úr — így hívják — bemutatkozik. Irmának melegen gratulál, aztán, mint a ki tudja a járást, egyenesen Nina nénihez fordul:

— Nagyságos asszonyom, Zánkay barátom megbizásából jöttem. A gróf úr óhajtaná tiszteletét tenni a művésznőnél s kérdi, mikor lehet olyan szerencsés?

Nina néni, mint a vén csataló a puszkapor-szagra, idegesen emeli föl a fejét:

— Holnap nem, holnapután sem, a hugom játszik, de szombaton örülni fogunk.

— Csókolom a kezüket, — szól Teörtely úr és szeme rávillan Nina nénire.

A pillantásnak sok értelme van, a keselyünek semmiféle tagja nem mozdul meg hiába és főleg ingyen. A savószínű, beesett szemek azt kérdik:

— Drága?

Nina néni szeliden ingadozó feje mintha azt felelné:

— Nem tudom . . . majd meglátjuk . . . majd megbeszéljük . . .

Teörtely úr elegáns meghajlással távozik, ő egyelőre elvégzi a dolgát. Béla, aki eddig a sarokban ült, fölkel. Őt sokkal jobban elfoglalta a saját szive, semhogy valamit észrevett volna. És hát mi rossz is van abban, hogy Zánkay gróf tiszteletét akarja tenni a művésznőnél. A szemek be-

szédét pedig sem a szaádi pusztán, sem a cserépházi gimnáziumban nem tanítják.

Irma is menni készül. Jelenése van. Béla szerelmes szívvvel, mintha egy kicsit ittas volna. búcsuzik tőle:

— Ez, a keblén, az én szegfűm, úgy-e?

— A magáé, Béla, — szól a leány és lehajlik, hogy megszagolja. Talán meg is csókolta.

Odakünn a zenekar a fináléba kezd. És megcsendül megint az a bódító sor:

...Légy üdvöz, boldog szerelem...

Valami kis ajtón kijut a fiu a szabadba a csillagos, meleg nyári ég alá. A sötétlombu fák alatt sietve szitt cigarették piroslanak. Valamelyik jófülű színházlátogató már fütyörésszi a nótát:

...Légy üdvöz, boldog szerelem...

És Béla, a gázlángtól forró redakcióban, a míg papirra veti az Irma diadalát, a gépek berregésében s végre szobája csendjében mindig csak ezt hallja:

...Légy üdvöz, boldog szerelem...

V.

Két vallomás, egy felelet.

A következő napok alatt Béla csaknem félálomban élt. Minden gondolata, fiatal lelkének minden ereje, forró vérének lüktetése, mind ahhoz a lányhoz kapcsolódott, aki az ő szívével együtt sok más szívet megbabonázott az este. Dolgait elvégezte ugyan rendesen, de rabságnak tett szert neki minden perc, amelyet Irmától távol kellett töltenie. Pedig ezek egyre gyarapodtak. A leány későn kelt, el volt foglalva, a feje fájt, délután kikocsizott s a nagy művésznők sok egyéb apró művészkedésével iparkodott élni. Annál inkább ott volt aztán Béla a színkörben, ahol szabadon élvezhette Irmát. A színház utáni percek meg éppen a boldogság percei voltak. Nina néni, aki a színházi erkölcsöket betéve tudta, sohasem engedte hazakisérni idegennek a leányt. Béla maradt csak mellettük szolgálattevő lovagnak.

A második estén már zsúfolt nézőtér előtt adták a *Szevillai gránátost*. Az ujságírók és a kaszinó becsületesen beváltották a szavukat, a színkör fabódéjába becsődítették fél Budapestet.

Aznap Béla kevesebb mosolygást kapott Irmától. A primadonna híressé váló dalát az első jobb proscénium páholy felé énekelte el, ahol egy szőke, nyurga fiatalember ült és tapsolt lelkesen. Mögötte a sötétben Teörtely tar-koponyája villogott.

Az első fölvonás után a fiu egy kövér, mosolygó, jóképű urat talált az Irma öltözőjében. Az asszonyok állva hallgatták az idegen bókjait.

— Nagyon jól csináltad, édes fiam, — mondotta Irmának és megcsipentette az állát és apai csókot lehelt a hajára, — nagyon jól csináltad. Hiszen benne race van. No, majd meglátjuk... majd meglátjuk...

Azzal fütyülve kiment.

— Ki volt ez az úr? — kérdé Béla.

— Nem ismeri? — felelte Irma, — igazán nem ismeri? Pedig ez ő volt maga, a Muzsa-színház igazgatója.

E nagyjelentőségű látogatás után más látogatások is következtek a fiatal művésznőnél, amelyekről azonban Béla már nem tudott.

Az első ilyenfajta vizitet Nina néni kapta otthon. Teörtely látogatta meg, elhozván neki a gróf figyelmének jeleit, egy arany karperecet Nina néni számára és két villogó butont a leánynak.

A vén keselyű és a kopott ballerina igen sokáig súgtak-búgtak együtt. Nina néni sajnálta, hogy a fekete selyemruha nincs rajta, de Teörtely biztosította, hogy az semmit sem tesz. Azután elkezdtek üzleti ügyekről beszélgetni. Ha okosan

csinálja Nina néni a dolgot, kap havonként száz forintot, de ott kell laknia a leánynál. Végül megegyeztek, éppen mikor az öreg Viola hangja hallatszott a konyhából:

— Nina, mosogasd el az edényt.

Nina néni ráncos arca elpirult. Teörtely el sem mosolyodott:

— A munka nem szégyen, nagyságos asszonyom... különben aztán majd nem lesz ilyen dolga.

Mikor Irma hazajött, Nina néni beszámolt neki:

— Itt volt az a végigkopasz úr. A gróf ezt küldi neked.

Irma kezébe vette a butonokat, a szeme möhön nézte a gyémántok villogó tüzét. Kezében volt a minden nagyvárosi lányok ideálja, egy pár igazi, ragyogó, gyémánt-fülbevaló. Beleakasztotta átlátszó, rózsaszínű fülecimpájába és megnézte magát a tükörben. Onnan kérdezte vissza:

— Hát mit akar a gróf?

— Mit akar? Hát téged akar. Nagy dolgokat ígér. Vagyon, fogat, toaettek, fürdő egy kis gyöngédségért. Holnap maga jön el.

Irmán végigfutott a hideg.

— Most mindjárt? Ilyen hamar? Nem lehet.

— Nem lehet, szeretném tudni, miért ne lehetne? Ez az út, leány, a magasságba. Így lesz belőled, mindnyájunkból valami.

Az udvaron Szenttornyai ment keresztül és beköszönt az asszonyoknak. Irma az ablakhoz sietett, félrehuzta a függönyt, és utána bámult,

két szeme megnedvesedett. Hosszu szünet állt be a kicsiny szobában.

— Nem lehet, — suttogta végre a leány inkább magának, — most nem lehet, Nina néni... hisz tudod, látod, én nem bántam volna. Ezelőtt egypár hónappal, de most...

— E miatt a tejfölösszáju gyerek miatt, úgy-e? Aki idejön és bolond fejjel fölforgatja a tervünket.

Irma kipirult arccal kiáltott közbe:

— Hát e miatt, igenis e miatt. Szeretem, tudod jól, hogy szeretem. És ő is... és olyan jó, olyan hű.

Nina közelebb jött és lassan beszélt:

— Hát majd küldök én neki orvosságot a hűségére. Egy keresztlevelet a Józsefvárosi plébániáról... Egy kicsi kis babának a keresztlevelét... Igaz, hogy meghalt, de hát az semmit sem tesz.

Irma zokogva borult az asztalra. Az első botlás emléke — az első botlásé, amelynek élő, síró kis tanuját Nina néni bujtatta el valami olyan helyre, amely még a Fülemlé-utcánál is messzebb esik — ez a keserves emlékezés keményen sujtotta le most, amikor a szíve igazán kezdett dobogni. Most már a kicsi ott van, ahová Nina néni el akarta dugni: a temetőben, alig két hete, hogy az apja is kiment utána, de a szegény emléke még fáj és fenyeget. Hajából kiesett a tü, kezén, amelyre fejét nyugtatta, nagy könnyecsepp csurgott végig.

Nina néni élvezte a hatást. Aztán, mint az

amputáló orvos műtét után a betegnek, lassu, rábeszélő hangon adogatta be a vigasztalást:

— Ej, ugyan, érdemes is sirni. Látod, jók az újságírók egy bizonyos ideig, de aztán jönnek az urak. Elpusztulnál az adósságban a gróf nélkül, vele meg minden, ami kellemes vár rád. Aztán fiatalember, csinos ember és finom ember. Nem lesz ám ez nyilvános dolog. Titokban fog menni, nem tudja meg senki, Szenttornyai sem...

Irma fölemelte a fejét. Nina néni meg, mintha valami eszébe jutott volna, hozzátette:

— Amiatt Szenttornyai még el is vehet feleségül.

Úgy látszik, ez a mondás hatott. Irma fölállt, föltüzte a haját. A szemköztös tükörből rávillogott a fülbevalók fénye. Megtörülte a szemét:

— Hát jól van. Jőjjön a gróf. Nem bánom.

— Kérlek, mondd neki, hogy már régebben ismered. Lóversenyről, a Stefánia-útról, színházból, vagy akárhonnán.

— Ahogy parancsolod.

Magában pedig azt gondolta:

— Hátha Béla megszólal, mielőtt a gróf követelne. Hátha csakugyan elvenne...

És a szíve remegett a gondolatra. Aztán leült a zongorához, de csak éppen hogy megütötte. Megint fölkel, megnézte magát a tükörben és átment Szenttornyai ablakához.

Soha Béla olyan kedvesnek nem látta Irmát, mint ebben a félórában, és soha magamagát olyan gyávának és ügyefogyottnak nem érezte,

mint ez alatt az idő alatt. Irma elvágott kedvvel, szomoruan ment haza.

Másnap délután a Zánkay Sándor gróf kocsija állt meg a Fülemlé-utca 35. számú háza előtt. A gróf kiszállt a számozatlan fiakkerből, és egyenesen — úgylátszik, utasításai voltak — a házmester-lakás felé indult.

Irma egyedül fogadta. Nina néni — úgylátszik utasításai voltak — nem jelent meg a helyszínén. A gróf bemutatkozott és kijelentette, hogy a tisztelet adóját akarja leróni a főváros legújabb nagy művésznője előtt. Aztán szegényesnek találta a lakást.

— Kisasszony, azon a polcon, amelyen most van, nem maradhat ebben az oduban, — mondotta fönnhangon.

Azután halkabban, de habozás nélkül áttért a tárgyra.

— Végtelenül boldog volnék, ha én vezethetném ki innen a világba. Megboszorkányozott a multkor. Csupa láng voltam, amikor láttam, s azóta abban a toalettben látom folyton. Szeretem, kisasszony, szeretem.

Egy lépést közeledett Irmához és megfogta a kezét. A lány nem vonta vissza:

— Imádom, Irma. Mindenem a magáé, ha egy kissé jó lenne hozzám. Ó, tudna-e az lenni, mondja?

Irma vontatottan felelt:

— Talán ... lehet ...

A gróf keze égette, mint a tűz. Nem mert ránézni. Az udvarló kezdett szemtelen lenni.

— Egy csókot, csak egy kicsiny csókot adjon . . .

Irmának Béla jutott eszébe. Hátha az isten jó lesz hozzá és a fiut ma megszólaltatja.

— Még nem, gróf úr, egy kis türelem . . .

— Mikor hát? Mikor? Ne kínozzon.

Aztán egy kicsit elesüggedt:

— Különben alig ismer.

— Ó, dehogy nem, gróf úr, — felelte a lány.

— Ismer régebben és talán szeretni is tudna? — sugta melegen a gróf.

A lány kacéran mosolygott:

— Sokszor láttam lóversenyen, színházban meg másutt. Mutogatták is, az a sugár, fiatal-ember ott: Zánkay gróf. Nem csoda, ha rajta felejtettem a szememet, — szól és lesütötte a szemét.

A fiatalember már egészen Irma mellett volt, a kezét szorongatta.

— És nem játszik velem most komédiát? — kérde hevesen.

A leány fölkel:

— Nem vagyok még eléggé színésznő ehhez, — mondá.

— De hát mikor . . . mikor tudom meg, hogy az enyém lesz-e?

— Holnapután, talán holnap . . . még gondolkoznom kell rajta . . .

— Édes, nézze, az irtózatoss terminus. Mondjunk ma estét.

Irma még egyszer a szemköztös lakóra gondolt. Ejh, ha szólni akar, ma is szólhat.

— Jó, legyen ma este, — felelte. — Ha piros szegfű lesz a színpadon a keblemen, akkor meghódoltam önnek.

Zánkay gróf úr, aki diadalmasnak érezte magát az egész vonalon, alig talált ki az ajtón. A kocsisának megparancsolta, hogy hajtson, maga pedig, mialatt lábát az angol takaróba bepólyázta, a fölkelő csillagon gondolkozott.

— Nem adta meg magát mindjárt. Jobban is szeretem. Azért föltétlenül az enyém. Első látásra így is elég kezes volt.

Színház előtt Szenttornyai eljött Irmáért, hogy kikísérje. (Meggérték rá, mert Nina néni-nek fájt a feje, nem mehetett színházba.) Hozott neki egy pompás virító, piros szegfűt is. A leány pirulva köszönte meg. Aztán elindultak, de a diskurzus nehezen ment. Béla, valahányszor magán érezte a leány forró, kérő, váró pillantását, boldog sejtéssel gondolta mindig:

— Szeret . . . szeret . . .

— És ezzel a sejtéssel megelégedett. Nem szólt egy szót sem, hiányzott a szikra, amely meggyújtja a szívében összehordott robbanószerkeket. Irma nem merte kezdeni, ő meg határozottan ügyetlen volt. Fele útjukon eszébe jutott valami:

— Tudja-e, — szólt Irmához, — ma két hete halt meg szegény Elemér.

Ez a bús emlék olyan volt, mint valami metsző, hideg szél, egyszerre lehervasztotta a lánynak kicsiny hajtásu reményét is. Némán

mentek egymásmellett, mindegyiknek a maga gyásza járt az eszében.

A szinkör ajtajánál gyorsan búcsúzott a primadonna.

— Egész este a maga szegfűje lesz a keblemen, — szólt. — Ez csak szép tőlem, — tette hozzá erőltetett nevetéssel.

— Nagyon szép — mondá Béla és olyan boldognak érezte magát, mint alig valaha.

Az előadás legnagyobb részét Szenttornyai Béla egy kősziklán, a szinpadon töltötte. Afféle kasirozott kősziklán, amelynek vászon és papíros alkotmányát a díszítő keze ütötte össze. Hallgatta a kardaloslók locsogását egy új ruháról, a primadonnáról, a papáról-mamáról, az udvarlókról, a vacsoráról, az egyiknek a kisbabájáról, mely igen rossz volt az éjjel, mert az anyja későn került haza és nem szoptathatta meg jókor, és más mindenféle kóristáné-bolondságról. Oda-künn zuhogott az eső, semmi kedve sem volt lemenni a nézőtérre. Be-benézett olykor Irmuska öltözőjébe, de az mindig úgy tele volt emberekkel, hogy nem volt kedve bemenni, amíg egyszer Irma maga be nem hívta.

— Béla, Béla, itt a szerződés. Szeptembertől kezdve a Muzsa-színház tagja vagyok primadonna szerepekre. Ez az úr hozta.

És egy magas, kövér, borotváltarcu, őszes és kopasz uriemberre mutatott.

— Reéz Fülöp, a Muzsa-színház tagja — Szenttornyai Béla, — mutatta be őket egymásnak.

Ő, az öreg Reéz, ki ne ismerné az öreg Reézt, a komikus öreg urak fölülmúlhatatlan alakítóját, aki, amilyen száraz és keserű az életben, olyan mulatságos a színpadon. Béla örült a szerencsének. A színész izgatottan harapdálta az ajkát.

— Szenttornyai úr a somogyi Szenttornyaiék közül való? Talán éppen Cserépházáról, — kérdezte végre hirtelen.

— Nem onnan, de közel oda. Különbén Pesten születtem, — felelte Béla és csodálkozva nézett a kérdezősködőre.

A színész nem tudta elrejtteni érdeklődését. Meleg hangon faggatta tovább:

— Nem rokona önnek Szenttornyai Klára?

— A nevelő-anyám.

— A nevelő-anyja, — szólt kipirult arccal, — megengedi, hogy meglátogassam, Szenttornyai úr?

— Legyen szerencsém, — mondta egykedvűen Béla, akinek fogalma sem volt róla, hogy miért érdeklődik irántuk az öreg Reéz.

Még egy látogatója volt Irmának az este: Teörtely, aki sunyi mosolygással állított be. Hanem ennél már nem hívta be a primadonna Bélát tanunak.

A vén keselyű mélyen meghajtottta magát és a bezárt öklét mutatta Irmának.

— Zánkay a kezét csókoltatja, nagysád és ezt küldi. Találja ki, mi van benne?

Azzal szétnyitotta a tenyerét. Apró alumíniumkulcs feküdt benne.

— A nagy-köruton béreltem lakást, — folytatta bizalmas szemtelenséggel. — Nem nagy az egész, hogy ne legyen igen feltűnő. De kedves, csinos fészek az első emeleten. Be is van butorozva, holnap el lehet foglalni.

Irma elvörösödve hallgatta a beszédet. Lehajtotta a fejét és a keblén levő szegfűvirágot szagolgatta. Majd dacos mosolygással nézte a vén keselyüt. Az eszében olyanforma gondolatok jártak:

— A bamba! Az ő hibája! Legyünk rosszak hát, ha az isten is rossz.

Teörtely búcsúzott. Azzal a finom udvariasággal, amely a legszennyesebb akció közben sem hagyta el soha.

— És most, — mondá — ha a magam számára szabad egy kegyet kérnem: adja nekem ezt a piros szegfűt, amely annyi jövőendő boldogság postája.

Ó, a vén keselyü nemcsak a mások érdekében tud gáláns és udvarias lenni. Ohó, Teörtely úr számít. Végre neki is vannak sanszai. Jobb másodiknak vagy harmadiknak lenni nagyúri barátai után, mint semennyediknek sem.

Irmát elhagyta a mosolygása. Ingerült mozdulattal tépte le melléről a szegfűt s adta oda a lovagnak. A drót fölsértette az újját s egy vércsepp ottmaradt a patyolat-szöveten.

— Tessék. Holnap beköltözöm és otthon leszek este a gróf úrnak.

. . . Eladta magát, megtörtént, visszavon-

hatatlanúl. De most már takarodjék előle ez a szemtelen fráter.

De mivel Teörtely úr nem akart kimenni, otthagya őt a puderes, festékes iskátulyák között az öltözőben. Pirosítsa ki a kopasz fejbúbját, ha akarja.

Az eső még egyre dobolt a szinkör tetején. Dobolt akkor is, amikor az előadásnak vége volt és Irma, meg Béla egy esernyő alatt hiába várta, hogy kitisztúljon az ég.

— Így nem mehetünk haza, — szólt a leány, összerázkódva a villámtól, mely éppen az arcukba világított, — hozzon egy kocsit, kérem.

Béla az esernyővel egy kocsi után ment, Irma az eresz alá húzódva várta. Végre megjött a járomű, nagy, éjjeli fiákker, amely lump-társaságoktól él. Béla kiugrott és fölsegítette a leányt, aztán maga is föllépett a kocsiba. Ebben a pillanatban megindultak a lovak s a fiákker hirtelen zökkenésén Irma elvesztette az egyensúlyt és a fiúra esett.

Csak egy másodpercig tartott. Béla az ölében érezte azt az édes, meleg testet, amelyért vert szívének minden dobbanása. A sötét hajjal szegett, álmában annyit látott fej, éppen a vállán nyugodott. A fölszálló parfüm megbódította. És megcsókolta a leányt a nyakán, ahol legközelebb érte, megcsókolta a haját, a száját, megcsókolta sokszor egymásután, magáról, mindenről megfeledkezve, boldog részegségben.

A leány tűrte, meg sem mozdult.

A kocsis egy csöppet sem zavarodott meg.

Nem az első, és nem is az utolsó pár ez, amelyet a kocsiján visz. A fölhajtott ernyő alatt csak a kalapját dugta be:

— Euer Gnaden, hova hajtsak?

Béla magához tért. Hova hajtsanak, hova menjenek? Akárhova, csak haza nem. Hisz oly rövid az út s neki annyi mondanivalója van, hogy arra az örökkévalóság sem elég hosszú. A kocsis előtt azonban röstelte a dolgot. Zavartan szólalt meg.

— Ejnye elfelejtettem a címet. Valami növényneve van annak az utcának. Keresse csak így. Ha ott leszünk, majd kiszólok, a házat ismerem.

A kocsisnak tetszett az utasítás, pattantott az ostorával és elindultak. Legelőször a Nefelejts-utcán végig.

Magukra maradtak, a fiatal ember és a leány. Béla az Irma kezét csókolta folyton s mint a láva, áradt belőle a szó.

— Szeretem . . . Szeretem . . . Szeretlek, amióta megláttalak, amióta a világon vagyok. Nem tudom, midet szeretem, a hajadat-e, a szemedet-e, vagy a piros ajkadat, de szeretlek, úgy, a hogy még soha senki sem szerethetett. Téged kerestelek, mielőtt ismertelek, téged kívántalak, mielőtt tudtam, hogy vagy, te voltál az a homályos vágyakozás, amely elszakított hazulról. És amióta ismerlek, amióta látlak, amióta egy levegőben vagyok veled, kísérlek, mint az árnyék némán és hűségesen. Nem tudtam szólni, úgy imádtalak. Irigykedve néztem

másokat, akiknek beszédesebb az ajkuk, mint az enyém és arra gondoltam, vajjon jut-e neked eszedbe, hogy miért vagyok én néma, hogy én nem kérkedem a szívemmel, amely tele van, mint ők az övékkel, amely üres. Bántott a kétség, nem hallgatsz-e te előbb az ő csábításaikra, mielőtt az én szívem kitör és a maga igazát kéri. Búsultam és vádoltam a sorsot, amely előtted megnémít; de most az átkom áldásra fordult. Ime, megelőztem a kufárokat, akik terád alku-doztak. Egy istenáldotta véletlen kipattantotta belőlem a titkot, amelyet neked látnod kellett. . .

A leány komoran nézett maga elé. Keze az óraláncán lógó kis alumínium-kulcsot szorongatta. Béla még hevesebben folytatta:

— Felelj! Miért nem szólsz egy szót sem? Szeretsz, ugy-e szeretsz? Egyetlenem, drágám. . . Hiszen nem tűrnéd a beszédem, ha nem így volna . . . Szeretsz, ugy-e és az enyém fogsz lenni . . . Enyémnek kell lenned, minden áron, mert szeretlek.

A leány, mintha álmodnék, suttogta rá a visszhangot:

— Szeretlek . . .

Béla szíve elkábúlt az örömtől:

— Szeretsz . . . Tudtam . . . Szeress is . . .

És csókolta, ahol érte. Egyszerre a leány fölkapta a kezét.

— Jaj . . .

Béla a sebes ujját találta megszorítani. A szegfű drótjának karmolása most, mintha égette volna. Egyszerre eszébe jutott a fájdalomról a

szegfű, a jeladás, Zánkay gróf, a vén keselyű, Nina néni és az a kis halott pólyásbaba, amelynek a keresztlevele olyan könnyen kivehető a józsefvárosi plébánián. És ez a sok megszegyénítő, keserves emlék valami lobogó dacot öntött egész mivoltába. Csak azért is, mindegy, ha el is pusztul bele. Magához húzta a Béla fejét:

— Hát szeretlek én is, — susogta forrón. — Szeretlek, amióta láttalak. Szeretlek, mert jó vagy, hű vagy, szép vagy. Szerettelek azelőtt is, mert tudtam, hogy el kell jönnöd. Vártalak bizonyosra, mert még sohasem szerettem... És a tied is leszek, mert szeretlek... szeretlek..

Megesókolták egymást. Tűz és láng volt az ajkukon, melyek egymást érték. Aztán hátradőltek a koci két-két sarkába, mintha elfáradtak volna, elmondván, a mivel egymásnak tartoztak.

Az idő kiderült, a felhőket hűvös éjszakai szél kergette szét, a koci lebocsátott fedele alá bepislogott egy-egy kíváncsi csillag. A leány fázva húzta össze a ruháját. Megborzongatta a hideg, és józan gondolatokat küldött fölforralt agyvelejébe. A kitörések után valami hirtelen reakció kerítette hatalmába változó lelkét. Az előbbi dac egészen eltűnt. Gondolkozni és okoskodni kezdett. Béla mellette még tele volt az elmúlt percek boldogságával, s napok fognak betelni, amíg másra is tud gondolni, a leány azonban számított. Szerelmes volt pedig nagyon, igazán. Hanem a leányoknak van egy fajtája, amely a legnagyobb szerelemben is meg tud

őrizni egy kis előrelátást. A házmester-kisasszonyok, akik zongorázni tudnak, jórészt ebbe a fajtába tartoznak.

. . . El fog venni, el fog venni . . . ez járt folyton az eszében.

. . . Szeret nagyon — gondolkozott tovább — és el fog venni, mert becsületesnek hisz. De ha megtudja . . . ha Nina néni képes lesz neki elküldeni a keresztlevelet . . . pedig meg fogja tenni . . . Nina néni kegyetlen is tud lenni . . . És akkor vége volna, örökre vége. . . Béla úgy elszaladna tőlem, talán sohasem lát-nám. Ha pedig Nina néni kedvére teszek, Béla nem tud meg semmit a multból, tisztának és ártatlannak fog hinni ezután is. A gróf uri ember és nem árúl el semmit. Nemsokára . . . rövid időn kiadom neki az utat . . . és becsületes, igazán becsületes leszek . . . és Béla nem fogja megtudni.

Hosszan és mélyen föllélegzett, mint a ki rendbejött a lelkiismeretével.

— Szeretlek . . . mondta mégegyszer Bélának.

— Igazán? — kérdezte az és a hangja remegett — és nem csalsz meg és nem komédiázol?

A leány elnevette magát az aggódásra:

— Nem vagyok még eléggé színésznő ahhoz, — mondá kacéran.

Magában pedig, amint a Béla kérő, vágyó, vibráló hangját hallotta, bizonyos megelegéssel gondolta:

— Elvesz, bizonyosan elvesz feleségül. Csak becsületesnek tudjon.

És ettől a perctől kezdve az Irma parázs ajkai, amely előbb oly tüzesen osztotta a csókot, csupa okosságból elzárattott a szerelmes Béla elől.

A hold is kibújt s világát egy kertes, kerítéses utcára ontotta. Fogalmuk sem volt róla, hogy hol vannak. Mialatt fölöttük röpült az idő, a kocsis lassu kocogásban végighajtotta lovait a főváros összes növénynevü utcáin. Voltak a Nefelejts-utcában, a Liliom-utcában, a Rózsa-utcában, bejárták az Akácfa-utcát, eltűnt mellettük észrevétlenül a Viola-utca, a Retek-utca és Béla sehohol sem állította meg a kocsit, sehohol sem ismert rá arra a házra, ahol ki akart szállani.

A kocsis hátraszólt a bennülőknek:

— Kérem, nagyságos úr, már végimentünk minden virág-nevü utcán. A Rottenbiller volt az utolsó növény. Most itt állunk a Rottenbiller-utca végén.

Csakugyan, előttünk volt a kerepesi-út torolatának pompás háznégyszöge. Balra a keleti pályaudvar íves csarnokán a megvilágított óra mutatta az időt: fél kettőt éjfél után. Szemben a kőbányai-úton a hold a temető fehér sírkövein ragyogott.

A leánynak eszébe jutott a szomorúság, amely elkísérte őket ma délután a színházba. És vakmerő lett.

— Béla, — mondá gyöngéden, — ma két hete halt meg Török Elemér. Nézzük meg a sírját.

Béla kapott az eszmén.

— Nézzük meg, — mondá. — A kísértetek órája úgyis elmúlt, — tette hozzá félig búsan, félig tréfásan.

A temető kapujánál kifizette a kocsist és becsöngetett a kapun. Az álmosan előbaktató temető-őrnek egy forintot nyomott a markába és megmagyarázta, hogy ők vidékiek, holnap korán reggel elutaznak s még ma meg akarnak nézni egy sirt. A bakter értett a szóból és beeresztette őket.

Hamar odataláltak a Török Elemér csupasz sirjához. A mai zápor sokat rontott rajta. A féloldala le volt süppedve s a *Nemzetőr* babérkoszorúja is nagyon cafatosan hevert rajta.

Szótlanul álltak ott egy darabig. Az idő háttározottan rosszul volt megválasztva a sírlátogatáshoz. Mindaketten többet gondoltak a jövőre, mint az alig két hetes multra, többet a maguk fiatal forró életére, mint annak a szegény sirbanfekvő beteg embernek a halálára. Végre is Irma szólalt meg először:

— Szegény Török!

— Szegény fiu! — folytatta Béla, — tudja, hogy magára gondolt, mielőtt meghalt? Te rád gondolt. Nagyon, nagyon szeretett és azt mondta, hogy nekem hagy örökségül . . .

— Gondoltam, — mondta lassan Irma, és aggódva nézett Bélára, hogy vajjon tud-e valamit, — gondoltam, hogy szeretett.

Az nem tudott semmit, csak azt, hogy nagyon szerelmes.

— Én édes örökségem, — suttogta a fiu és kitárta a két karját, hogy megölelje a leányt.

De az ügyesen kibújt az ölelés elől, s halk nevetéssel a sír túlsó oldalára futott. Béla utána, a leány tovább egy másik sírhoz s azután az úton. Így kergetőztek egy kicsinyt. A sírok közt olyan furcsán hangzott a leány föl-fölcsendülő kacagása.

Végre Béla megállt. A leány, mikor látta, hogy nem kergeti, egy kicsit kifujta magát. Nekidőlt egy útszéli fának, úgy pihent. A hold, mint valami óriási villamos reflektor világított végig ezen a különös szinpadon s tetőtől-talpig eziüstbe vonta a primadonnát

Béla messziről nézte és csudálta a leányt, aki egyszerre, csakhogy mélébb, lassabb tempóban énekelni kezdte az elhíresedő keringőt. És a fiú a sírok fölött boldog volt. Elfelejtett mindent, mindent a világon, csak Irmát nem és a messzehangzó keringő búbajos refrénjét:

... Légy üdvöz, boldog szerelem!

Hanem csókot ezután sem adott Bélának a leány, csak szépen, tisztességesen hazakisértette magát.

VI.

Klára néni híreket kap.

A szaádi pusztán azalatt már learattak, be is hordták, ki is csépeltek a termést rendén. A nap fölkelt hajnalban és leáldozott este. Klára kisasszony valamivel szigorúbb lett és egy új napernyővel járt, Margitka virágos jó kedve pedig ritkábban verte föl a házat, mint eddig. Ez volt az összes változás, különben maradt minden a régiben.

Eleinte sokszor szóba került Béla, aki ott hagyta őket. Valahányszor ebédnél, vacsoránál kettecskén üldögéltek, mindig a távollevőre fordult a beszélgetés. Igaz, hogy Klára néni sohasem kezdte, mindig Margitnak jutott eszébe:

— Szegény Béla, vajjon mit csinál most. . .

— Éli világát és nem gondol velünk, — volt legtöbbször Klára néni szigorú felelete.

Amikor aztán Margitka látta, hogy a nénje nem szereti ezt a témát, mint valami félénk kis csigabiga, behúzta a szarvát. Azontúl csak magában mert Bélára gondolni. Este és reggel kicsiny

szobájában egyedül mindig a fiu járt eszében, és az imádságát azzal végezte:

. . . és vezesd hozzánk vissza Bélát!

Az ebédlőben volt egy képe a világjárónak. Afféle suhanckép, amelyet gimnázista korában csinált róla a cserépházi fotográfus. A kép előtt álló pohárba mindennap friss vizet, s a friss vízbe egy szál virágot tett egy kicsiny kéz, amelynek bájos tulajdonosa folyton attól rettegett, hogy mit fog szólni Klára néni, ha észreveszi a gyöngédséget.

De hiába remegett. A Klára néni szíve csak kívülről mutatta a haragot, mert ráparancsolt magára, hogy haragudnia kell. Igen jól látta ő a tékozló fiunak ezt a kultuszát, de belül neki is jól esett. Igaz, hogy Béla elveszett számukra addig, amíg távol volt, de vajjon van-e olyan öreg szív, amely húsz esztendeig szeretettel csüngött valakin, s amely húsz esztendő múlva ezt a valakit megtagadja. Vált légyen a fiu rosszá, tévelyedjen el, hozzon szégyent az otthonvalók fejére, egy sejtelem, soha ki nem haló reménye az öreg embereknek azt súgja, hogy majd megfordul minden, megtér az útjavesztett, megjavúl a tékozló, s boldogok lesznek, mint azelőtt voltak. Ó, Klára néni bizonyosnak hitte azt a percet, amikor Béla fáradtan, porosan kopogtat az ajtón, náluk keres menedéket élet küzdelmei ellen, az ő vén, anyai keblén sirja ki magát és a Margit, kék szemében talál vigasztalást. És akkor ő elfelejt, megbocsát mindent. Szó se essék arról, ami történt, csak arról, ami történni fog.

Eleinte Béla írt is egy pár levelet. Törökről, magáról, az Elemér haláláról, arról, hogy ujságíróvá lett és egyéb apróságokról. A levelek nagy boldogságot okoztak a szaádi pusztán és az öreg bérest, aki a postáért járt, Margit apró ajándékokkal vesztegette meg, hogy jobban siessen. A cseléd azonban nagy ideje érdemetlenül élvezte a kisasszony apró ajándékait: a m. kir. posta (amely amúgy is híres a rosszaságáról) nem akart több levelet hozni Pestről. Béla hallgatott. Ideje sem volt arra gondolni, hogy haza írjon, de meg nem is írhatta meg azt a lázas szerelmet, amely minden gondolatát lefoglalta.

Egy meleg augusztusi estén Margit a kertben volt, mikor a cseléd jött haza a postáról. Szaladt és messziről kiabált a kisasszonynak:

— Levél! Levél van Pestről, kisasszonyka.

És egy nagy fehér levelet dobott át a kerítésen. Margit lelkendezve futott oda. Fölkapta és csalódottan forgatta.

— Nem a Béla írása, — mondá nehéz szívvel.

Aztán megint reménykedni kezdett.

— Hátha belül. Csak a címet írta más valaki.

Klára néni a szobában volt és a gazdával számolt, keményen leckéztetve, hogy a sarjuszéna még ma sincs megforgatva.

Margit gyertyát gyújtott és a levéllel együtt odatette az asztalra.

Klára kisasszony megforgatta a levelet és megigazította a pápaszemét.

— Nem a Béla írása, — mondotta ő is, azután föltörte.

Nagy, négyszer összehajtott levélpapíros esett ki a boritékból. Erős, markáns, férfias betűk voltak rajta.

— Nincsen aláírva, ez csudálatos, — szólta Klára néni. — De mégis. *Senki*, ez az aláírás. Így még csudálatosabb!

Megcsóválta a fejét és fenhangon olvasni kezdte a levelet.

Amint itt következik:

„Nagyságos kisasszony!

Ha levelem aláírását elolvassa és megütődik ezen a szón, hogy *Senki*, ne dobja el azért ezt a papírost. Csakugyan senki vagyok immár nemcsak önre, de az egész világra és elsősorban magamra nézve. Egy nagy Senki, aki a fizikai élet kevés hátralevő esztendejét iparkodik lemorzsolni, nem okozván hasznot senki-nek, de keserűséget sem, legföllebb magamagának.

Azokat az éveket, amelyek számomra még hátra vannak, csöndesen, visszavonulva töltöm el. Az életem eléggé viharos volt arra, hogy emlékeimen kérődzzem s ha ebből kifogyok, a lóató-futó, szaladgáló, verekedő, szeretkező emberek bolondos rohanása elegendő táplálékot nyújt a pesszimista filozofálására, amiben nagyon telik a kedvem.

Nem is hittem, hogy valaha ki fogok

bujni odumból és, ha csak tollal is, valamiképpen megint részt veszek az életben. Mint a pók befontam magam a sarokban, s örültem, hogy az emberek nem bántják a körülöttem egyre-egyre sűrűbbé váló pókhálót, nem, hogy magam jöttem volna ki belőle. És ime, amit nem vártam, megtörtént, ott hagytam biztos és nyugalmas sarkomat.

Ismétlem, hogy az utánam jövő emberek küzdelme és a magam emlékei a főmulatságom. Ez a kettő együtt tette, hogy a vén pók ott hagyta a hálóját. Senkinek az élete, sikere, vagy pusztulása nem érdekelt eddig másként, mint egy ember pályája, amelyből tanulságot lehet vonni. Most azonban a sors egy olyan valakit kergetett elém, aki szoros összefüggésben van emlékeimmal s akivel szemben nem tudtam maradni, aki eddig voltam.

Az ön öcsese ez, nagyságos kisasszony, nevelt fia, Szenttornyai Béla. Ő róla akarok önnek írni, feltolván magamat a sors kéretlen eszközének. Tudom, hogy ez háládatlan feladat és bocsánatot is kérek érte százszor. De olyan önzetlenül teszem és annyi jóakarattal, hogy még az ön bocsánatára sem szorultam, lelkiismeretem nyugodt és tiszta. Azokat a drága emlékeket, melyek önhöz fűznek, nem szentségtelenítem meg ezzel a beavatkozással, csak meghálálom önnek. Tudom, hogy ön most visszafelé lapoz multjában s engem keres. Azt hiszem, hiába. Nem vagyok és nem voltam én önre nézve más, mint a nagy Senki.

Klára kisasszony, aki egyre gyorsabban olvasta a levelet, most leeresztette az ölébe:

— Ki lehet, ki lehet, — motyogta. De hiába, nem jutott eszébe semmi.

Olvasta hát tovább:

„A véletlen hozott össze vele. Egy szerencsés véletlen, amelyért én igen hálás vagyok az istennek, akiben önök ott falun még bizonyosan hisznek. Szenttornyai úr valószínűleg igen csodálkozott, amikor én, egy öreg, ősz és kopasz ember, olyan mohó érdeklődéssel tudakozódtam a családjáról, anélkül, hogy izgatottságomat megmagyaráztam volna. Kéményen végig is nézett, óh, ráismertem a nézésére. Egy kis dac, kevélység, keverve valami jószívü sugárral, igazi Szenttornyai-nézés volt. Különben a fiu tiszta Szenttornyai-raçe. Hasonlít is önre, nagyságos kisasszony, abból az időből, amelyre emlékezem. Szép és erős gyerek, csak az arcán van kellemetlen sápadtság, ami engem megijesztett. Budapesti színek hívják nálunk. Nem tudom, ilyen volt-e a fiu, mikor önöktől elment?

Izgatottságom első zavarában azt mondtam neki, hogy meg fogom látogatni. Ő udvariasan válaszolt. Azonban aludtam rá egyet és meggondoltam a dolgot. Mit keresnék én, kopott vén ember, Szenttornyai Bélánál. Meg kellene magyaráznom érdeklődésemet s ez nem menne hazugság nélkül. Mit mondanék neki, miért keresem a társaságát? Mivel okolhatnám meg, hogy beleavatkozom az ő dolgaiba.

mikor az igazat röstellem megmondani. Lehet, hogy önnek is, nagyságos kisasszony, kellemetlen vagyok, pedig csak egy levéllel háborgatom, mennyivel inkább az volnék ő velem szemben, aki ismer. Szentelen, vén tolakodó, semmi más.

Nem, ezt nem teszem. Azóta ugyan találkoztam vele sokszor, de lebírtam magamban az indulatot. Hideg voltam és idegen. De csak, amikor szemtől szembe álltunk. Nem szégyellem bevallani, hogy háta mögött, tudtán kívül valóságos kémkedést folytatok. A cél szentesíti az eszközöket, ha becsületes. Az enyém pedig az.

Megtudtam róla mindent, ami megtudható volt. Nem vagyok szorult anyagi viszonyok közt és lehetséges volt valamit áldoznom is. És most előttem van az ő fiatal élete, mint egy nyitott könyv s nem tehet egy lépést sem, hogy én ne tudnám.

Megvallom, nagyságos kisasszony, hogy ezek a lépések eléggé bolondok s ha Szenttornyai úr nem volna olyan fiatal, amilyen, komoly aggodalmat érdemelnének. Különben hajh, — ez a hajh, nagyságos kisasszony, egy elfojtott sóhajtást jelent — talán annál inkább. Mennél fiatalabb az élet, annál könnyebben megtörik s annál nagyobb kár érte. Azután, meg itt Budapesten, a fiatalságot nem lehet komolyan fiatalnak venni. Ismerek ifju embereket, akik ötvenesztendőseknek születtek s másokat, akiket egy hónap vénített meg így.

Mikor Szenttornyai Béla úr feljött Budapestre, a kis ujja hegyéig tele volt azzal az új betegséggel, amelyet fővárosi láznak lehetne nevezni. Csodálatos egy nyavalya ez, csak a vidéken járványos és csak ott gyógyítható. Az áldozatait valami láthatatlan erő (bacillusoknak és mikrobáknak hívják a doktorok) hajtja föl ide, ahol menthetetlen elpusztulnak, mert ritka az, aki megkapja a szükséges orvosságot. Ennek az orvosságnak a szerepére vállalkoztam én, az ön segítségével, nagyságos kisasszony!

Bélának — megengedi, ugy-e, hogy így nevezzem? — szüksége van a gyógyításra, mert nem olyan környezetben jött föl, amely erre alkalmas. Talán a legelső tapasztalata egy haldozás és egy öngyilkosság volt, amelylyel ugyanennek a láznak egy előrehaladottabb betege elvégezte fiatal életét. Szenttornyai Béla nagyon gyerek még ahhoz, hogy tanuljon ebből. Nagyon gyerek és nagyon vak. Egy leány tette vakká.

Egy leány, akiben megvan minden kellék arra nézve, hogy vesztébe vigyen Bélánál sokkal öregebb embereket is. Szép a bolondulásig, okos és ravasz az önáltatásig, jónak tudja magát mutatni, mint a Madonna — és a mellett rossz. Hozzá még szerelmes is Bélába. Ezt az utóbbit nem akartam elhinni s most sem vagyok még a dologgal tisztában. A jelekből azonban kénytelen vagyok így vélekedni. Nem tudom, igazán-e, hiúságból-e, változatosságból-e,

de úgy látszik, szerelmes. Viola Irmának hívják és színésznő.

Béla pedig, ahogy csak tud szeretni (és a Szenttornyaiak nagyon tudnak), szereti. A leány az erkölcs mintaképének mutatja előtte magát, ami tudvalevőleg fiatal s meg nem romlott szívekre úgy hat, mint a petróleum a tűzre. Nos hát a Béla lepetróleumozott szíve egyre nagyobb lánggal lobog s ebben a vészes világitásban elvakulva, nem veszi észre, hogy a petróleum hamisított, a mutatott erkölcs hazugság.

Viola Irma nem jó leány. Bocsásson meg, hogy ön előtt, nagyságos kisasszony, aki maga a jóság és tisztesség, ilyen témákat fejtegetek, de aki tüzet olt, az ne féljen a koromtól. A Béla imádottjának szeretője van, ki egyszerüen kitartja a leányt. Egy gróf, a neve nem tartozik a dologhoz.

Én már akkor tudtam ezt, amikor még semmi közöm az egészhez nem volt, azaz mikor Bélát még nem is ismertem. A leányt ugyanis a Muzsa-színházhoz szerződtették primadonnának. A szerződésnek van egy titkos pontja, amely szerint, a kisasszony gázsijának háromnegyed részét a gróf fizeti. Ezt pedig ő nem teszi ingyen. A dologról alig tud két ember, s azok nem adják tovább. A világ szája hallgat. Béla, akinek a fülébe a kisasszony a maga kis kacsójával dugja bele a gyapotot, nem tud meg semmit. Azonkívül pedig Viola Irma semmi feltűnőt nem tesz. A gróf bérelte kicsiny lakás-

ban lakik, az életmódja nem emelkedik túl a fizetésén, s azt a töméntelen ékszert, amivel imádója (megnyugtathatom: nem Béla) elhalmozza, a szekrényében tartja zár alatt. Járnak hozzá sokan, de talán a gróf a legkevesebbet. (Én azt is kijártam, hogy hol találkoznak.) A társaság — csupa férfi — Budapest jőnevű öreg fiatalembereikből és fiatal öreguraiból áll. A primadonnának van ízlése, hogy megválogassa látogatóit. Béla mindennap ott ül egy-két órát, ami éppen elég arra, hogy ne tudjon aludni abban a kevés órában sem, amelyet erre szánt.

Pedig a fiút nagyon koptatja ez az élet. Ujságíró-mestersége maga is elég arra, hogy az erejét egészen lefoglalja, az életmód, amelyet folytat, már egyenesen a véréből kér egyegy apróbb áldozatot. A fiút — jó neve van — befogadták a társaságba, amelynek minden örültségét, kétségbeesett lelkiismeretséggel csinálja végig. Nem akar elmaradni azoktól, akik vele együtt udvarolnak Irmának, s azt hiszi, hogy ha nem tudna lépést tartani képzelt vetélytársaival, a leány — aki mellesleg megjegyvezve, háznesterkisasszonyból lett primadonnává, — sohasem lenne az övé, aki egyszerű ujságíró.

És az élet vérbe és pénzbe kerül. A vért észre sem veszi Béla, pedig ez a drágább a kettő közül. Hogy sápad, roskad, hogy romlik le lassankint, az nem tűnik föl neki, ellenben igen kényelmetlenek a pénzügyi viszonyai. A fize-

tése — értesülésem szerint — olyan csekély, hogy abból a virág sem telik ki, amely minden este Irma keblén virít. Hozzá az életmód, tisztességes kis garçon-lakás (kifizetetlen butorokkal), elegáns ruhák, elegáns lumpolások, elegáns fiakker, és nem kevésbé elegáns kis ékszerek, amelyeket Irma könnyekkel a szemében köszönt meg, de amelyekért egy rimánkodva kért csókot sem adott, mozgásba hozták, a hány uzsorás pénzkalmár a színház körül jár-kei.

És adtak is a fiúnak. Elég tisztességes összegeket, de nem hiszem, hogy sokáig fog tartani a hitel.

Ime, nagyságos kisasszony, a pusztáról ide tévedt fiúnak ez a sorsa. Híven és szépítés nélkül írtam meg a helyzetet. Nem tettem még azt sem hozzá, mert hisz' azt maga is tudja, hogy a fiu lelke ép és becsületes. Éppen azért megy ilyen rohamosan ezen a ferde úton, mert ez a betegség olyan, mint a himlő. Akiket kisgyerek korukban himlővel beoltottak, azokat megkiméli, akik tisztán és érintetlenül kapják meg, azokat meggyilkolja.

És ezeken kívül az én vén szemeim, amelyek annyit láttak, tisztán vélik látni a jövőt is. A leány nem ok nélkül játszik a fiúval, akit szeret. Sokat forogtam ilyen asszonyok körül s ha segítségemre nem jó, nagyságos kisasszony, ne legyen meglepve, hogy egy szép napon eljegyzési kártyát visz a szaádi pusztára a posta.

Én magam semmit sem tehetnék a végzet ellen. Szenttornyai Béla legfőlebb megverne, ha árulkodnám. Meg is érdemelném, mert úgyszem tudnám a szemét fölnyitni. De ön, nagyságos kisasszony, most még jókor érkeznek. Az ön szava nem volna kiáltó szó a pusztában, mert a mihez a fiu húsz esztendőn keresztül hozzászokott, hogy az ön szíve mindig szerette és mindig a javát akarta, azt a primadonna legszebb mosolygása sem tudná lerontani. Vigye hát el innen a fiút a békességes pusztai csöndbe, a vérnek ez a lángja, amely most úr a Béla minden idegén, hamar megcsillapodnék ott.

Nekem pedig, fogadatlan prókátornak bocsásson meg ezért a beleavatkozásért az önök életébe. És egy másikért is.

Senki.

A gyertya félig leégett kanóca nagy lobbot vetett, mikor Klára néni lecsapta a levelt és izgatottan fölugrott a helyéről:

— Szentelen! Árulkodó! Kém! Hazug! — mormogta dühös gyorsasággal.

Fölkapta a papirost és összegyúrte.

— Hazugság minden betűje! Névtelen árulkodás.

Hanem lassan kisimította megint. A tekintete a levél elejére esett, ahol az ismeretlen levélíró komoly és meleg szavakban védelmezi magát. Miért is tenné? Mi érdeke lehet? És olyan jót akar. Klára néni leült és sokáig bámulta az

összegyűrt és kiegyengetett papírost, amíg a rossz világítástól, hosszas olvasástól vagy mitől, elkezdetted nedvesedni a szeme.

— Bizonyynyal úgy van, — motyogta végre halkán. — Úgyis van és én tudom, hogy így lesz.

Margit csukló zokogása hallatszott az asztal végéről. Klára néni nagy indulatában fönhangon olvasta föl az egész levelet, elfeledkezvén arról, hogy Margit is a szobában van. De most, hogy a sírását hallotta, nagy elkeseredés vett erőt rajta. Az ő terveit, az ő szép álmait hová lettek. Az egyik ott éli a világát, a másik itt zokog. És egyszerre keserűség szállt a szívébe a lázadó fiu ellen, aki csak magára és a macájára gondol.

Margit fölemelte a fejét és könnyes, könnyörgő szemét Klára kisasszonyra szegezte:

— Fölmegy a néni Pestre?

Tele volt együgyü reménységgel, naiv hittet a kérdés. Igen, itt csak a néni segíthet.

Klára néni hangjában dac volt. Azzal felelte:

— Nem megyek. Megnondtam neki, hogy nem megyek. Megtartom a szavamat. És ha azt írják, hogy rongyokban szakad le róla a ruha, hogy az utcasarkon koldul, akkor sem mennék föl. Ha hazajön, az anyja leszek, de ott senkije sem vagyok. Menjen a vesztébe, maga akarta. A fejem sem fáj érte.

Ezt a kegyetlen mondást mindjárt meg is bánta, de nem mutatta. Az akaratánál keményebb hangon szólt oda a lánynak:

— Ne sírj!

Aztán kinyitotta az ablakot s a Béla képe előtt levő poharat virágostól kidobta a kertbe.

— Nem tudom, ki virágozza ezt a képet. Elég volt a gyerekségből. Holnap a képet is kidobom.

Margit, mint a tetten ért bűnös, reszketve emelkedett föl a helyéről és osont ki a szobából.

Klára néni pedig dohogva ment a magáéba. Hanem ottbenn, az éjjeli csöndben, az imádságos könyve mellett eloszlott a haragja. Csak a szíve fájt nagyon, sokáig.

Az éjjel keveset aludtak mindketten. Másnap a Béla képe eltűnt az ebédlőből. Margit dugta el valahová, hogy a néni meg ne lássa a virágot, amely ezután is ott illatozott mindennap a hűtlen, elpártolt gyerek előtt.

És folytak a napok egymásután, kínosan, csendesen. Még annyit sem beszéltek Béláról, mint azelőtt. Pedig többet gondoltak rá, mint akármikor.

Egypár hét múlva megint levelet hozott a posta. Margit megismerte. Ugyanolyan volt a formája, meg az írása, mint a másik bánatos levélé. De sokkal vékonyabb.

Mint a megriadt madár futott be a szobájába a lány s az ágya vánkosai közé temette a fejét. Nem akarta hallani, nem akarta tudni, mi van benne.

Klára néni lassan bontotta föl és olvasta el:

„Nagyságos kisasszony!

A múlt levelemet felelet nélkül hagyta, a melyből azt hiszem, hogy megsértődött. Ne haragudjék hát, hogy még egyszer alkalmatlankodom. Nem tudom, miért nem jött föl, de nagyon kérem, hogy siessen, mert ma hallottam, hogy Szenttornyai Béla eljegyezte Viola Irmát.

A maga életéről rendelkezhetett, de a fia életéről számolnia kell. Béla lakása a Nándorkörut 20. szám alatt van.

Senki.“

Klára néni darabokra tépte a levelet.

— Nem megyek. Punktum.

Országos Szechenyi Könyvtár

VII.

Viola Nep. János örömmel tudat valamit.

A titkos jóbarát második levele, amelynek papirosfoszlányait most a szaáli kert pázsitján süti a nap, vagy veri az eső, egy borus szeptemberi napon íródott meg. Péntek volt és Szent-tornyai Béla átkozottúl rossz kedvben ébredt föl.

Az előttevaló éjjel megint egyike volt a viharos éjjeleknek. Nem emlékezett rá tisztán, hogy merre mindenfelé jártak, csak azt tudta, hogy mindenütt vizespohárból itták a cognacot s ő végül sírva fakadt, mint egy gyerek. Akkor aztán kocsin hazaküldték.

A feje nagyon fájt. Fölhúzta az ablaka függönyét. Az idő nem volt alkalmas arra, hogy eloszlassa a rossz kedvét. Borús, szürke őszi ég fedte be a világot. A kövezet lucskos volt, úgylátszik, az eső is esett. Az emberek esőköpenyben, esernyőkkel járkáltak s a szemköztös utca fekete torkából, mint valami nagy, fehér szörnyeteg kandikált elő a köd.

Béla lassan öltözködni kezdett. Megivott három pohár vizet és rágyújtott egy cigarettre.

A cognac eloszlott mámorát valami erkölcsi kac-cenjammer is követte s néha úgy érezte, hogy legjobb volna kiugrani az ablakon át. Le a második emeletről az utcára álldogáló hordár nyakába.

A cigarettje nem akart égni. Rágyújtott újra, aztán kihajította mind a kettőt az ablakon.

— Gyalázat, — mormogta. — Gyalázatos vagyok.

Be akarta gombolni a cipőjét, de nem találta a cipőgombolót. Elkezdett kutatni az asztalon, de a kis darab acél nem akart előkerülni. Helyette a sok lim-lom közül egy kis fehér levél akadt a kezébe. Hátul gyöngyvirág volt rajta: a Margit levele volt. Régi, hónapokkal ezelőtt írt sorok, amiben tudósította Bélát Klára néni a buza hogylétéről és kérte, hogy szeresse őket.

— Cudarság tőlem, hogy mióta nem írtam nekik! — mondotta magában.

És egy percre kiderült a szürke, csúnya őszi nap. Elébe villogott a szaádi puszta, a rengő vetések, a fehérfalú tanya, a kert és a gyümölcsfák.

— Mennyi szilva lehet most otthon, — gondolta magában.

És hallani vélte egy pillanatra Margit kacagását és a Klára néni kötőtűjeinek halk percegését.

Ledobta az ágyra az ingét, a melybe gombokat akart beletenni és elővette a tintatartót, a pennát és a papiroost.

— Rögtön fogok írni nekik.

És apró betűkkel ráírta a levélpapírosra:
„Édes Csitrikém!“

Csitrikém, — ez volt a Margit beceneve, jobb időkben, gyermekkorukban, boldog enyelgés, játék és hancúzás közt adott név, amelynek édes jelentőségét már el is felejtették. . .

— Édes csitrikém . . . — sóhajtott a Béla és letette a tollat.

Nem ment a levélírás. Mit is írjon haza azoknak, akiknek sejtelmük sincs az ő életéről. Megírja, hogy mint küzködik itt fönn ő maga a jobbik lelkével, amely arra biztatja, hogy hazamenjen. Megírja, hogy mint győz a rosszabbik lelke, amely itt marasztalja Budapesten. Megírja, hogy nem tud elválni innen, nem tud elmenni azokhoz, akik szeretik, mert ide láncolja egy leány, akit ő szeret.

És Irmára gondolt. Sápadt arcába vér szökött, a keze remegett a gondolatra. Óh, hányszor átkozta meg ezt a leányt azóta a temetői bűbajos éjszaka óta és hogyan kereste mégis, hogy mindig mellette lehessen. Hányszor nevette ki az őt. Most is hallja a kacagását.

— Majd ha a felesége leszek!

Hányszor kérdezte magától, vajjon nem álm volt-e az az éjszaka, mikor a lány háromszor is mondta neki:

— Szeretlek . . . szeretlek . . . szeretlek . . .

És eszébe jutott, hogy minden ilyen kételkedésére a leány nyugodt méltósággal felelte:

— Szeretem . . . de becsületesen.

Lángos vére mindig jobban és jobban kí-

vánta ezt az észvesztő szépséget, néha úgy érezte, hogy megőrül utána és eddig mégsem tudta elhatározni magát arra, hogy megkérje feleségül. Isten tudja, mi tartotta vissza. Valami szemérmérséklet, egy kis megmaradt józanság, egy-egy szerető emlékezés Margitra, az otthonvalókra mindig közbelépett és a szeretők legtöbbször haraggal váltak el.

A tegnapi éjszakának is ilyen előzménye volt. Irma büszkén hivalgott vele, hogy milyen jó és becsületes, és mind csak Béla kedvéért. Aztán várta a hatást. Béla rosszkedvűen felelt:

— Az én kedvemért? Egy csókot sem adsz soha!

A leány élesen felelt vissza:

— Van jussod hozzá?

— Van. A szerelem joga.

A leány nevetni kezdett.

— Te Béla! Nina néni a balletnél szolgált, kérdezd meg őt, mi az a szerelem joga.

Béla nem felelt semmit, vette a kalapját és köszöntés nélkül elment.

Ma egész erejével nehezedett rá ez a jelenet, sok más apró csetepatéval együtt. Néha úgy érezte, hogy gyűlöli azt a leányt és szabadulni szeretne tőle. Majd szilárd iparkodott lenni és nagy elhatározásokat koncipiált. Soká küzködött, amíg végre kimondta:

— Elmegyek innen. Ne játszék velem. Hazamegyek magam a levél helyett.

Csöngettek. Kedvetlenül nyitotta ki az ajtót

egy fruskának. Az Irma szobalánya volt és levelet hozott.

Amint Béla az apró lilaszínü papirost a kezébe fogta, egyszerre kicserélték. A szemébe fény szökött, arca mosolygóssá vált, a hangja vidáman csengett. Jókedvűen szólt oda a szobalánynak.

— Várjon egy percet, Milka, rögtön felelek, — azzal feltörte az illatos billet-t.

Csak egypár szó volt a levélben:

„Jöjjön el ma ebédre, Béla. Fontos beszélgetésre várja
Irma.“

— Csókolom a kezét a nagyságának, ott leszek, mondja meg, Milka!

És hamar megnézte az óráját. Tizenkettőre járt az idő, sietni kellett.

Mintha mássá lett volna az ég odakünn és mássá az ember idebenn, Béla úgy fogott az öltözködéshez. Szürke ruhát húzott, Irma nem szereti a feketét. Egy csöpp imperial russe-t a zsebkendőjére, ez az Irma kedves parfümje. Megnézte magát a tükörben, azzal hármával ugrotta át a lépcsőket.

Az Irma kicsiny ebédlőjében csak hármasban ültek együtt Nina nénivel. Nina néni, akinek állítólag nehezeére esett a járás, különben rendesen a konyhában, a cselédszobában, vagy a folyosón volt, s a házbeli összes szolgálók és szakácsnék rettegtek tőle. Ebéd és vacsora ideje alatt azonban ő volt a gardedám, s kényelmetlenül feszes toalettjében ő ült az asztalfőn. Pedig

olyan kevéssé illett oda. Legalább e sorok szerény írójára a vén asszonyok olyan gótikus benyomást tesznek. Különösen az ilyen kiélt arcok határozottan olyanok, mint egy ezer csipkés, ezer csúcsos gót-oszlop, amelyet legkevesebb ötszáz éve koptat az idő. Az Irma kacér kis ebédlőjében pedig minden kényelmes, kedves és gömbölyű volt. A rokokónak határozott, de nem ízléstelen túlzásával volt bebutorozva ez a kis fészek, és a többi helyiségek is.

A leves után, amikor a szobaleány kiment, Nina néni, a minden makhinációk mesternéje, szólalt meg.

— Egy igen komoly ügyben kérette ide a hugom önt, Szenttornyai úr, mint igaz barátját. Megkérték a kezét.

Ha Nina néni kellemetlen, éles hangján azt mondja, hogy őt magát kérte meg valami uralgó herceg, sokkal kevésbé lepte volna meg Bélát, mint ez a száraz kijelentés. Ez váratlan volt és hatott is. Bélának minden idege megfeszült, mint a hajtásban levő vadé, arra a gondolatra, hogy Irmát el is vesztheti. Ez még sohasem jutott eszébe. Mindig úgy gondolt a lányra, mint a ki az övé, vagy legalább csak egy szót kell kimondania, hogy az övé legyen. Egyszerre érezte, hogy milyen gyorsasággal semmisül meg minden elhatározása, amit egy rossz délelőtt sugallt, hogy milyen gyerekes, milyen nevetséges minden átkozódása és gyűlölete, melylyel ezt a leányt illette, ezt, akit mindenekfölött szeret. Elfelejtett mindent, csak Irma maradt meg ködben úszó

szeme előtt és az a rettenetes gondolat, hogy a másé lehet. Ideges, száraz hangon kérdezte:

— Ki kérte meg?

— Bozó Endre, a színész, — felelte Nina néni.

Béla ismert Bozót. Csinos fiatalember volt, eléggé tehetséges is. A színháznál sokat vicceltek rajta, mert mindenki tudta, hogy Irmába szerelmes.

A lány, Bélával szemben, eddig egy szót sem szólt. Az asztalkendőjével babrált. Béla egyenesen hozzá szólt.

— És hozzámegy?

Irma nem felelt mindjárt. Azután is kitérőleg.

— Csinos ember, tisztességes is. Istenem, nem akarok lány maradni. Ha nem akad jobb.

Majd hirtelen Nina nénihez fordult:

— Édes Nina néni, soká hozzák a pecsenyét, nézd meg, mi baj odakünn.

Az engedelmes Nina néni fölkel és kiment.

Béla hátrarúgta a székét és fölállt.

— Szereted? — kiáltotta a leányra.

Irma meg sem mozdult, de dacos szemét ráfüggesztette a legényre.

— Szeretem-e? Te kérdezed azt? Tudod, hogy én csak egyet szeretek, és az te vagy. De megkért és elvesz feleségül, ennyi az egész.

Béla ingerülten járt föl s alá. A szavak csak összeszorult torkából törtek ki.

— Ennyi az egész? De én is szeretlek és nem hagyom ennyiben. Megesküdtem neked,

hogy az enyém lész és megtartom a szavamat. Te is megesküdtél, állj hát az esküdnek.

A vére mindig jobban fölforrt.

— Az első jöttmentnek, aki a kezedet kéri, odaadod magadat. Én hónapok óta szomjazom egy csókodért és engem kinevetsz. Véget fogok vetni ennek a játéknak, amely meggyaláz.

Megállt a lány előtt. A szeme karikákat hányt. Az imperial russe bódító illata a fejébe szállt és megzavarta az eszét. Megkapta az Irma kezét.

— Az enyém lész, ha csak egyszer is. Aztán légy az övé.

A hangja tompa mormogásnak hangzott és nem is volt már tiszta emberi értelme. Egyszerre eloszlott előle minden, elfelejtette, hogy hol van, csak azt érezte, hogy Irma a kezében van. Rávetette magát a lányra és megcsókolta fényes fekete haját.

— Béla, — sikoltotta a leány s mind a két kezével ellökte magától.

A nagy, erős legény a pamlagra roskadt, és a fejét a tenyerébe temette. Érzéki mámora lecsillapult s az előtte álló lángoló arcu, kuszált haju lány valami magasabb, tiszta és becsületes teremtésnek tetszett előtte. A nagy fölindulást a meghatottság reakciója követte. Odavonta a leányt maga mellé a pamlagra. Az nem ellenkezett. A férfi is nagyon csöndes volt, amikor kimondta a nagy elhatározást:

— Eljönnél-e inkább hozzám feleségül, Irma!

A lány is suttogva válaszolt:

— Hogy elmennék-e...

És hirtelen, erősen odatapasztotta forró, piros ajkát a Béláéra. Aztán pirulva ugrott föl és a helyére sietett:

— Ezt már a menyasszonyod adta.

Nina néni olyan a tempo érkezett vissza, hogy az elfogulatlan szemlélőben okvetlenül gyanu támadt volna a visszaérkezés természetesége iránt. Szerencsére elfogulatlan szemlélők távollétéről gondoskodva volt.

Az ebéd hátralevő része igen vidám hangulatban folyt le. Legalább Irma olyan jókedvű volt, hogy alig bírt magával. Csicssergett, tréfált, huncutkodott Bélával, akire lassankint ráragadt a derüből valami. Nina néninek elmondták, hogy Bozó úrnak kosarat adnak, mert Szenttornyai úr éppen az imént kérte meg az Irma kezét e egy hónap mulva meg is esküsznek. Nina néni komoly arccal gratulált.

— Őszintén tiszta szivemből gratulálok, édes öcsém. (Megengedi, hogy így nevezzem.) Higgye el, a szivemből olvasták ki a gondolatot.

(Akik a Nina néni őszinte szívében nagyon biznak, azok egy kissé csalatkoznak. Sok szép ékszerre, súlyos és nehéz ígéretre volt szüksége Irmának, amíg kicsikarta beleegyezését és hallgatását.)

Azután a tennivalókat beszélték meg. Csofálatos egyértelműséggel ment minden. Béla most, hogy túl volt a megkérésen, olyan boldognak érezte magát és könnyünek a szívet, amint

csak hajdan valaha. Bámult azon, hogy miért nem tette meg eddig is ezt a lépést. Semmi, semmi rossz sincs benne, csak csupa boldogság.

Rózsás hangulatban bucsúzott el. Irma kíséerte a lépcsőig s még utána is kiabált:

— Ne felejtse el . . . Hogy holnap már szétküldhessük. Fönn a papa neve: Viola Nep. János . . .

Béla egy kissé mámoros fejvel sietett el. A szerelem és a pezsgő, amelyet az eljegyzés öröme ittak, egy kissé a fejébe szállt. Füttyürészve ment az utcán és jókedvűen rendelte meg az eljegyzési jelentéseket. Az udvarias kereskedő mindjárt gratulált is hozzá.

Azután eszébe jutott, hogy az öreg Eisbärrel találkozója van.

— Hopp, az öreg Eisbär . . . Majd el is felejtettem . . .

Azzal nekiindult az Andrássy-út felé, amelynek száz kávéháza közül egyikben tartotta tanyáját az öreg Eisbär.

— Pedig most többet fogok kérni, mint akartam, — mormogta magában.

A kopasz, vén ember, aki az Eisbär nevet viselte, csakugyan ott ült a kávéház sarkában és a pipája szárával mutogatott valamit egy mellette klabriászozó embernek. Amint meglátta Bélát, fölkel:

— Alásszolgája, Szenttornyai nagyságos úr, — mondá, — mit parancsol?

— Kedves Eisbär, sietek, — mondá Béla,

— hát ne csináljon kellemetlenséget. Ötszáz forintra van szükségem.

Eisbär visszaült a helyére és csak a pipaszár mögül eregette a szót.

— Nem lehet, nagyságos úr, nem lehet, — szuszogta.

— Okvetlenül kell, öreg.

— Könnyü azt mondani, hogy okvetlenül kell. De honnan vegye az öreg Eisbär. Nekem csak bizományban van pénzem. A nagyságos úr tábláján pedig már sok van. Nem lehet, kifogyott.

— Kedves Eisbär, úgy veszem, ahogy akarja. Házasodom, arra kell.

— A Viola kisasszonyt házasodja, ugy-e? — kérdezte az öreg ravaszul. — Rossz házasság, az öreg Eisbär mondja, hogy rossz házasság.

— Az mindegy, öreg. De pénz nélkül azt sem lehet.

Az uzsorás kivette a pipát a szájából, és hirtelen más tárgyra tért át:

— A nagyságos úrnak a mamája a Szent-tornyai Klára?

— Nem az anyám, a néném.

— Az mindegy. Az övé a szaádi puszta. Hát úgy talán igen.

— Hogyan öreg?

— Hát a nagyságos úr ad váltót és ráírja a néni nevét.

Bélán egy percre hideg borzongás futott át. Eisbär észrevette:

— Ne tessék úgy érteni. A váltót boritékba

teszszük. A nagyságos úr lepecsételi. Senki se látja meg. A nagyságos úr fizet, rendben van minden. De érheti a nagyságos urat malőr is, akkor az öreg Eisbär pénze nem vész el. Figyelmeztetjük a nénit és akkor se tudja meg más.

Bélának nagyon melege lett a tanácsra. Mégis csak . . . A homlokán egy veritékcsepp folyt végig. Kivette a zsebkendőjét, hogy letörölje. A zsebkendővel megint feléje ömlött az Irma parfümjé. És az az átkozott imperial russe olyan kábító, bolond tanácsokat ad. Irmát látta maga előtt, amint egyedül maradnak és a mirtuszt leteszi a fejről . . .

— Adja ide a váltót, öreg!

Eisbär kitöltötte a váltót ezer forintról.

— Tetszik tudni, a kamat. Mához egy hétre az első törlesztés kétszáz forinttal. Akkor majd új váltót tetszik adni.

Béla remegő, ügyetlen kézzel írta rá: Elfogadom, Szenttornyai Klára.

Mikor lepecsételte a váltó boritékát, egy kissé megnyugodott. Ej, dolgozni fogok, mint egy ökör, de megfizetem, — gondolta magában.

Eisbär alázatos hunyorgás közben számolt le neki öt darab százast. Béla kifelé indult.

A kávéház ajtaján akkor lépett be az öreg Reéz Fülöp.

— Ej, még ezzel a kellemetlen emberrel is kell találkoznom, — mondotta magában, és kezét fogott vele.

— Mi ujság, Szenttornyai úr, — kérdezte a színész.

Bélának megint a mai nap nagy ujsága jutott eszébe.

— Gratuláljon, Reéz úr, — mondotta és az arca kiderült, — ma jegyeztem el Viola Irmát.

Meg sem várta a gratulációt, hanem sietett ki az utcán tolongó emberek közé. Szerette volna mindenkinek oda kiáltani, hogy „gratuláljon, ma jegyeztem el Viola Irmát!“, olyan boldog volt.

Az utcán, a szerkesztőségben, a színházban el is mondta egy csomó embernek úgy, hogy mire késő éjjel hazakerült a lakására, az eljegyzést tudta a fél város.

Otthon az íróasztalon várták az eljegyzési kártyák. Egy csomóban, ahogy a nyomdából kikerültek. Legfölül, mutatóba ki volt téve egy aranyos szegélyű vastag papírlap. Szép kalligráf-betűkből az írás rajta:

Viola nep. János örömmel tudatja leányának Viola Irmának mai napon történt eljegyzését Szenttornyai Béla úrral.

Azt észre sem vette Béla, hogy az asztal sok cók-mókja közt egy megkezdett levél is hever, amelyen mindössze csak ennyi van:

„Édes csitrikém . . .“

VIII.

H a z u g s á g.

Zánkay Sándor gróf előadása után izgatottan szaladt föl a szeretőjéhez. A leány több volt neki, mint pusztán a szeretője, majdnem komolyan szerelmes volt bele. A színházban hallotta ő is az eljegyzési híret s az első percben nem akarta elhinni. Teörtely, aki az ujságot hozta, hiába csitította, hogy ne tegyen bolondot, majd a holnapi találkozón Irma megmagyaráz mindent, a grófnak bizsergett a vére és nem hagyta nyugodni. Ott hagyta a színházat és elment vacsorázni. A vacsorából azonban mindössze egypár pohár vörös bort tudott élvezni és majdnem a fejéhez vágta a pincérnek az ehetetlen pecsenyét.

Vacsora után gyalog indult ki a Körútnak. A pocsolyás kövezet, a szemetelő eső csak fokozta a rossz kedvét. A keze a zsebében izgatottan morzsolta a kis alumínium-kulcsot, amely párja volt az Irmáénak.

A lépcsőket hármásával ugrotta keresztül s Nina nénit, aki az előszobában hálóköntösben mutatkozott, egyszerűen félretolván, benyitott az Irma budoárjába.

A primadonna már az ágyban feküdt s a kezében könyv volt. A váratlan látogatás zajára ijedten húzta magára a takarót. Egy pillanatig azt hitte, hogy Béla jött vissza, de amikor meglátta a gróf magas, szőke alakját, indulatosan kiáltott rá:

— Mit akar?

Zánkay egy kissé megzavarodott. Igaz, hogy neki fölös számmal voltak jogai a leányon, de azért sohasem szokott így betörni hozzá. Irma is megzavarta, aki nagyon szép volt. A fehér takaró alól átlátszottak a formái s a rózsaszínű függő-lámpa bűbajos világitást hintett az ágyra.

— Csak egy fölvilágosítást jöttem kérni, — mondotta végre, — igaz, hogy férjhez megy?

— Kifogása van talán ellene?

— Ahogy vesszük, — felelte a gróf, akinek most hirtelen eszébe jutott valami. — Ha ezzel a mi viszonyunk nem változik . . .

— Úgy érti, hogy azután is a szeretője maradnék, — felelte a leány és fölkönyökölt az ágyban. A hangja gúnyossá vált: — Azt hiszem, a férjem nem engedné meg.

Zánkay nem vette észre a gúnyt:

— Ó, — mondá sietve, — a férjének nem kell megtudnia semmit. Hiszen látja, eddig is. . .

A leány most már majdnem haragosan felelt:

— Éppen ez az. Meguntam, ami eddig volt. Becsületes asszony akarok lenni, egy tisztességes ember becsületes felesége.

A gróf egy kissé elálmélkodott:

— Ez azt jelenti, hogy én ki vagyok dobva,
— mondotta végre és elkezdett föl s alá járni.

Azután fölfortyant:

— Csak meg ne bánja . . . csak meg ne bánja . . . ismétlé idegesen.

Végre kitört belőle az erőszak.

— Nem engedem, nem engedem, tudja, — kiáltotta a leányra, — tesztek valamit, még nem tudom, hogy mit, de tesztek valamit . . .

A leány egy kicsit megijedt, de aztán hamar megnyugodott. Nem is olyan ember Zánkay, hogy tenni tudna valamit. Magára húzta a takarót és onnan szólt ki:

— Ej, hagyjon már aludni.

A gróf, aki eddig gondolkozott, fölállt:

— Jó, csak meg ne bánja majd, ha botrány lesz belőle.

Az ajtóból még visszafordult:

— Én azonban azután is rendelkezésére állok.

Amikor az ajtó becsukódott, Irma kiöltötte utána a nyelvét. Azután a fal felé fordult, azzal a megnyugtató tudattal, hogy az utolsó akadályt is lerázta a nyakáról.

Másnap Nina néninek diktálta a címeket az eljegyzési lapok borítékára, Bélával csokolózott, fogadta egypár kollégája vizitjét, akik gratulálni jöttek s más egyéb haszontalanságokkal töltötte az időt.

Este felé a virágárús leány elhozta a gróf

rendes bokkrétáját, mintha semmi sem történt volna. A leány mosolyogva tűzte a keblére:

— Szegény számár, — gondolta magában — elfelejtette visszarendelni a bokkrétát.

Azzal elment öltözködni a színházba. Különös jókedve volt: egész nap csupa kellemes dolgot hallott, csupa bókban, mosolygásban volt része. Frissnek, üdének érezte magát, mintha újjá született volna. Elmenetelekor még azt mondta Nina néninek:

— Meglátod, ma fényes leszek.

Valami egzotikus operettet adtak, amelyben az egész színháznak dolga volt. Az első fölvonás pompásan is ment. A földszintről fölnevettek rá az emberek és az ismerősök félhangosan gratuláltak. A szinpad is tele volt emberrel. Béla ott várta a kulisszák mellett, ráadta a köpenyegét, hogy meg ne hüljön és boldog rajongással nézte. A trikóba bujtatott kóristánék folyton félkörben voltak körülöttük, a sok fekete, kék és barna szem valami csudálatos bámulattal függött rajtuk:

— A Viola kisasszony férjhez megy . . . és milyen boldogok . . . suttogták maguk között.

És mindegyik beleképzelte magát a boldogságba; primadonnának lenni és férjhez menni, az álmok álma, amely elérhetetlen rózsaszínü ködben úszik minden leány szeme előtt, aki a Múzsaszínház karfölvételén próbát énekel.

Az apró emberek, dekorátorok, tűzoltók, szolgák mind alázatosan sok boldogságot kívántak. A szerepkihordó még azt is hozzátette:

— Ha a nagyságos úrnak akad egy-egy viselt nadrágja. Szegény ember vagyok és a gyerekeknek jól esnék . . .

A kollégák, színészek, színésznők mind előnötték őket. A sűgő a sűgőlyukból gesztikulálva fejezte ki elragadtatását. Csak az öreg Reéz nem jött. Behúzódott a társalgó egyik királyi trónusába és nem ment a boldogok felé. Irma egyszer meg is szólította:

— Hát Reéz bácsi nem gratulál?

— Én már gratuláltam tegnap Szenttornyai úrnak, — felelte az öreg, aki olyan ellenállhatatlanul kómikus volt abban az operettkirályi mezben, amelyet ma viselt, — különben megismételhetem, ha tetszik, — mormogta vontatva.

— Hagyjuk az öreget, úgylátszik, rossz kedvű.

A színész fölemelte a fejét, koronája csak úgy rezgett bele, az arcára mázolt karikák is mosolyogni látszottak, amikor megszólalt:

— Haj öcsém, majd megtanúlja maga is, hogy a világ csak átszűrt ősfene.

Az első fölvonás soká tartott. Irmának mindent meg kellett ismételnie. Amikor vége volt, tolongott föl alúlról a színpadra a feketekabátos, fehérszegfűs urak áradatja. Az Irma öltözője úgy tele volt velük, mint valami kaptár. Béla menekült onnan, szeretett volna egy kicsit egyedül maradni.

A színpadon volt egy széke az ügyelő pulpitusa mellett, ott szokta várni az Irma jelené-

seit. Most is arra felé ment. A szinpadon már gyülekeztek a második felvonás szereplői.

A helye el volt foglalva. Zánkay Sándor gróf ült benne és Teörtelyvel beszélgetett. Béla hátat fordított nekik és tovább ment. Sohasem szerette ezeket az embereket, sem Zánkayt, sem Teörtelyt. Az utóbbit meg éppen ki nem állhatta. Valami ösztönszerű megvetés, vagy gyűlölet tartotta tőlük távol. Az is bántotta, hogy Irmánál kellett velük egypárszor találkoznia.

Hátrament a szinpad mélyébe és egy dekorációra leült. Irmára gondolt, amint a nap minden percében csak ő rá. Irmára és arra a boldogságra, amelyet olyan botorúl késleltetett eddig.

Egyszerre a Teörtely éles hangját hallotta közvetlenül maga mellett. Hogyan? Hiszen az előbb még a szinpad elején voltak. Csak nem ő utána jöttek ide. Föl akart kelni és továbbmenni, de aztán mégis ülve maradt. Valami veszedelmes kíváncsiság fogta el, hogy mit akar vele ez a két ember. A Teörtely racscsolása kezdte meg a diskurzust:

— Hát igazán kidobott?

— Ki, — felelte a gróf, — tegnap este, ott voltam nála megkérdezni, hogy igaz-e. Azt mondta, hogy igaz. Egy hónap múlva esküsznek.

Bélának minden vére a fejébe szaladt. Ha ő róluk beszélnének!

Most megint a gróf szólatat meg:

— És ki az a Szenttornyai?

— Valami ujságíró, de jó családból való fiú. Béla fölkel. Úgy érezte, mintha fejbeütöt-

ték volna. Oda akart rohanni, de a toroka csak rekedt hangot adott.

Azok úgy tettek, mintha nem hallották volna. A gróf folytatta:

— No tisztelem a családját, amely megengedi, hogy uraságoktól levetett színésznőket vegyen feleségül. És mennyi pénzembe került az a leány!

— Hazugság! — rikoltott végig a Béla hangja a szinpadon.

Meghallották mindenütt. Az ajtók kinyíltak, a botrány szimatját érező színházi népség egymás nyakán tódult hátrafelé.

Béla vörös arccal állt ott. Homlokán kidagadtak az erek s a szemét behálózta a vér. A keze ökölbe volt szorítva, mintha ütni akarna vele.

— Hazugság! — kiáltotta messzehallatszó hangon még egyszer a két embernek, aki félig háttal állt neki. — És hazug pimasz, aki mondja!

Valaki hátulról megfogta a kezét. Az öreg Reéz volt. Olyan furcsán illett ehhez a tragikus helyzethez pirossal és feketével bemázolt arca és kopott papiros koronája.

— Béla, Béla, — suttogta, — Szenttornyai úr, az istenért.

A kóristák és kóristánék elijedt csapatán keresztülfurakodott a rendőrtisztviselő. Zánkay félrelökte és odaállt Béla elé:

— Nem szoktam hazudni, — mondotta hidegen. — A szavait majd számon kérem.

Azzal elfordult és Teörtelyvel kiment a szinpadról.

A Béla energiájának vége volt. Vége az energiájának, a szerelmének, az életének. Mit mondtak ezek itt a leányról, az ő menyasszonyáról. Hogy az egyiknek a szeretője volt. Hitvány, megfizetett, kitarzott szeretője.

Leroskadt a helyre, ahol előbb ült és vakon meredt arra a festett vászonra, amely előtte volt. Hát hazugság volt a leány minden szava, minden kedvessége. Hazudott, amikor azt mondta, hogy szereti, mert akkor már ennek a grófnak volt a kedvese; hazudott, amikor az ő esótkérő ajkát azzal utasította el, hogy ő becsületes akar maradni, mert akkor már becsületes volt. Hazudott a szerelmével, hazudott az életével, mindezt azért, hogy őt behálózza, hogy őt tönkretégye.

A bámuló publikum már oszladozni kezdett. Mindenfelé az öltözőkbe, a társalgóba, a zenekarba, a nézőtérre ment szét a félig hangos sutogás, amely a legújabb botrányról referált.

— Az ujdonsült vőlegény . . . a primadonna, aki olyan becsületesnek látszott . . . Pedig hát ime . . .

Béla ült egyre mozdulatlanul a helyén. Egyszer megkereste ott két úr a gróf nevében. Azoknak ő megnevezett másik két urat. Nem is igen tudta, hogy kiket, de aztán eszébe jutott egy ujságíró kollégája, s a viccfaragó kis titkár, ezeknek a nevét mondta oda.

Aztán megint visszamerült az előbbi gondo-

latokba. A szíve kétszeresen dolgozott s öntötte forró agyvelejébe a vért. Egész összerombolt életét látta maga előtt heverni darabokban úgy, hogy összeállítani többé nem lehet. Szeme előtt zavarosan folyt össze minden, tüzes karikák villogtak a levegőben. Egyszer — csak egy pillanatra — hirtelen kitisztult előtte minden. Mintha gyerekeknek érezte volna magát, önkéntelenül azt kérdezte magában:

— Mit szólna ehhez Klára néni.

A másik másodpercben megint a leányra fordult az esze. Valaki nem elég halkán mondta mellette:

— Igazán, ki hitte volna?

Ki hitte volna? Azt mondják ezek itt, az idegenek, a közömbösek. Hát ő hitte volna. Hát ő hitte volna, hogy az ő élete, vágya, reménye a Zánkay gróf szeretője? Hát ő hitte volna, hogy ez a leány, aki olyan szerényen és tisztességesen élt, megfizetett kedvese egy nagyúrnak? Hát ő hitte volna, hogy ez a leány ilyen nyomorult, ez, aki annyiszor mondta neki, hogy szereti.

És felizgatott fantáziája ezer alakban látta Irmát. Erősen dolgozó agyveleje az emlékek benyomása alatt hirtelen fordított az okoskodáson.

Hiszen, ki mondta, hogy Irma a Zánkay szeretője. Zánkay maga. Hátha nem igaz az egészből egy szó sem. Miért esik ő mindjárt kétségbe. Hátha tiszta hazugság volt az egész diskurzus, kieszelt, előre elkészített hazugság, olyan, amilyennek ő bélyegezte. Talán meg

akarta kapni a gróf Irmát és nem sikerült neki. Hátha bosszu volt az egész.

Az arca eltorzult, a keze megint ökölbe szorult.

— Akkor megölöm, — morogta rekedten. Megint az öreg Reéz jött háborgatni.

— Nagyon rossz itt a levegő, legjobb volna egy kicsit sétálni, Szenttornyai úr — mondotta nyájas részvétellel.

Béla nem nagyon volt ura az akaratának.

— Csakugyan jó lesz egy kicsit az utcára mennem. De visszajövök, — mormogta.

Budapest széles, egymást keresztező boulevardjain a kora esteli órák élete pezsgett. A műhelyekből kiszabadult leányok fölfogott ruhával siettek tova a lucskos aszfalton. Itt-ott egész munkáscsapat vonult kifelé a kültelkekre. A vilamos lámpák fénye rezgett az esővíz pocsolyáiban. A boltok vasgörgetőit nagy zajjal húzkodták mindenütt lefelé. A lóvasút túlkölt, a villamos csengetett, az emberek kiabáltak. Hozzá messziről valahonnan harangszó zengett bele.

Béla kábultan ment előre a lármában. Innen is, onnan is lökdösték a járókelők, de ő észre sem vette. Mellette egy inasgyerek elkiáltotta magát:

— Ejnye, de hamar elkészült bácsi.

Azt sem hallotta. Néha levette a kalapját. Tűrhetetlennek találta a meleget. Aztán bandukolt megint cél nélkül, iránytalanul, azt sem tudta, hogy hol van.

Végre elvetődött a Dunapartra. A sötét

folyamán egypár lámpa úszott még. Szemben a kivilágított Buda tükröződött a habokban. Úgy érezte, hogy nagyon fáradt és leült pihenni az egyik propeller-állomás padjára. A hajóslegény azonban hamar elzavarta:

— Féltízkor indult az utolsó hajó. Ne tessék várni.

Féltíz elmúlt! Tíz óra után vége van a színháznak s ha nem siet, ma már nem beszélhet Irmával, — ez jutott eszébe.

Gyorsan átvágott az utcákon a Múzsaszínház felé. Mire odaért, csak úgy özönlött ki a színházból a közönség. A hátulsó kis kapun ment be. A tűzoltó jó ismerősként köszöntötte:

— Viola kisasszony fönt van még.

A jól ismert kedves, kis öltöző előtt megállott egy pillanatra, mintha a lélekzete fogyott volna el a sietségben. Aztán kopogtatott és elfojtott, nehéz hangon suttozta:

— Én vagyok itt, Béla. Eressz be.

Belülről nem felelt senki. Csak a ruhasuhogás hallott ki. Béla rekedten könyörgött. Az indulat megint erőt vett rajta?

— Nyisd ki, ha mondom, Irma, nyisd ki.

A kulcsot ráfordították a zárra. Béla fölördített:

— Hát igaz! Igaz! Nyomorult! Nyomorult!

És a lábával rúgott egyet a bezárt ajtón, amelynek eresztéke recsegett.

Hanem erre már jöttek oda egypáran, akik kivitték a szabadba. Onnan aztán nagyszokára hazatalált magától is.

IX.

Meghalni jó, de nehéz.

— Akkor hát haljunk meg!

Ez a gondolat volt ettől kezdve úr Béla fölött. Mikor hazakerült, leheveredett a díványára és gondolkozni kezdett. Talán először rendesen azóta, hogy megkérte Irma kezét. A gondolatai között azonban voltak szakaszok, amelyekben egyáltalában nem gondolt semmire, csak nézett előre az ürességbe.

Egyik cigarettre a másik után gyújtott rá. A félig égett csutkákat széthajigálta. Csakhamar az egész szoba tele volt füsttel, úgy, hogy köhögni kezdett. Fölkelt hát és kinyitotta az ablakot. Az idő kiderült odakünn. Az égről sok ezer csillag pislogott le. Éppen mint akkor a temetőben.

Vajjon ő tud-e most aludni. Ez járt az eszében egyre. Vajjon ő mit csinál most, ezután a nagy katasztrófa után. Talán éppen a szeretője van nála.

Amikor erre gondolt, megint elfutotta az

agyát a vér. De csak egy pillanatra, aztán megivott egy pohár vizet, és iparkodott lecsillapítani magát.

Minden áron azon erőlködött, hogy hidegen tudjon okoskodni, szenvedély nélkül nézen végig azokon, amik történtek és amik történi fognak. És néha sikerült is neki.

Valami fagyos elkeseredés vett rajta erőt, a gyalázatért, amit vele a leány elkövetett. Egyenkint eszébe jutott szerelmük minden kis epizódja a kezdettől a végig. Valahonnan egy hangot hallott a sötétben, amely megszólalt, mondván:

— Irma okos leány . . . nem feleségnek való.

Óh, a hangnak bizonyára igaza van, Irma okos leány. Milyen jól berendezte az életét. Egy szerelmes férj és egy gazdag szerető egészen kellemes társaság. Főleg, ha a férj nem féltékeny. Csak ebben az egyben számította el magát a leány. Rosszul választott, amikor őt választotta, valami olcsóbban kifizethető embert kellett volna férjül megvennie, aki nem csinál ilyen botrányt. Valakit, akinek csak az a célja, hogy biztos jó ebédje legyen minden napra, aki nem bánja, ha a feleségét akár egy egész klub tartja ki, akinek a szívét nem töri össze az, hogy a kedves olyan megvehető valami, mint egy pár fülönfüggő az ékszerboltban.

És ezt elgondolt egymásután húszszor-harmincszor. És amikor idáig ért a gondolataiban, mindig vége volt annak az erőszakolt hi-

degségnek, amelyet az eszére parancsolt. Szeretett volna cinikus lenni, de akkor, amikor keserves megcsalattatása, elrontott élete jutott eszébe, kiáradt a szíve és nagyon fájt. A szeme megnedvedett s kipattogott ajka alig tudta suttogni a szavakat:

— Nincs más mód . . . Meg kell halni . . .

Mindig csak erre tért vissza. Eszébe sem jutott, hogy talán sírni is fog valaki utána. Minden embernek a halál a legönzőbb gondolata. Ha elérkezik a kalváriának arra a pontjára, ahol már elviselhetetlen tehernek látszik a kereszt, csak magára gondol, csak a maga kínja, keserősége van előtte és attól akar szabadulni.

Ez az egy mondas tartotta még ébren:

— Legjobb lesz meghalni.

És könnyü is lesz most. Könnyebb, mint akármikor. Egyebet sem kell tennie, csak kiállania. Egészen szétfoszlott lelkéből az a halálos gyűlölet, amelytől vakon néhány órával előbb azt mondta:

— Megölöm . . . Megölöm . . .

Nem gondolt többé a grófra azzal a rettentő boszuvágygyal, mint előbb. Hát mit tett Zánkay? Elszerette az ő szeretőjét. Ha a leány hagyta magát, neki meg volt pénze hozzá. Aztán, hogy idejekorán megmondta? Jobb, mintha később tette volna. A grófnak semmiféle kötelessége vele szemben nem volt. A leány a bűnös egyedül, a leány a gyalázatos. Sőt a gróf még nagy jót is tehet vele utoljára. Azt mondják, hogy kitűnő lövő.

És megint a halálra gondolt. Kedvesnek, tetszetősnek és kívánatosnak látszott előtte a meghalás, mialatt lassankint lecsukódott fáradt szeme és zaklatott testére leszállott az álm. Utoljára még az öreg Reéz rendes nagy frázisa jutott eszébe:

— A világ csak átszűrt ősfene.

Nem is olyan nagy számár az öreg . . . gondolta félálomban.

Aztán elaludt ruhástól ott a kanapén. Már világosodott odakünn s a nyitott ablakon a reggeli friss levegő ömlött be. Álmában is folyton Irmával vesződött. Elharapott szavakat suttogott és mosolygott hozzá. Álmát kikerülték az ébrenlét keserőségei.

Mikor reggel hét órakor a takarítóné beeresztette hozzá Fehért, a miniszteri titkárt, még aludt. A titkárnak nagy praxisa volt becsületbeli ügyekben s tudta, hogy jóra való segéd párbaj előtt nem zavarja a felét.

De Béla talán megérezte, hogy van valaki a szobában és fölébredt. Egy mély sóhajtás volt a határ az álmok és az éberség közt.

Fehér a lehető legvidámabb arcot produkálta.

— Éjfélíg tárgyaltunk, — mondta. — Megittunk két üveg cognacot négyen. Nekem igen jó kedvem volt, de a többi három megtartotta a hidegvérét. A gróf segédei különösen olyanok voltak, mint a jég. Valósággal jégbehűtött mágnesok. Várj csak, hogy is hitták őket . . .

Béla türelmetlenkedni kezdett:

— Mit végeztetek? Egy-kettő . . .

— A gróf sokat követelt. Kardot meg pisztolyt. Mi alkudtunk. Te, ha láttál volna engem . . . Mint egy kupec . . .

— No, és . . .

— A pisztolyra kiegyeztünk. Én ugyan jobban szerettem volna a kardot bandázs nélkül, mert a gróf igen jó lövő. De az a két jégesap. . . Várj csak, mindjárt megnézem, hogy hívják őket . . .

És kihúzott a zsebéből egy iv papirost. A jegyzőkönyv volt. Béla kikapta a kezéből. A titkár csitította:

— Te úgy sem tudod elolvasni. Én írtam. Az én írásomat pedig a hivatalban sem tudják elolvasni. Tegnap meg jókedvem is volt. Inkább elmondom szóval. Hát megegyeztünk a pisztolyban. De kikötöttem, hogy mi hozzuk. Majd keresek olyanokat, amelyeknek egy méteres töltesériük van. Nem kell félni. A distance ugyan nem nagy: huszonöt lépés, öt-öt lépés avance-szal, de ha belemegyünk az ő propozícióikba, akár kendővégről lőhettetek volna . . .

Béla felült a divány karfájára és rossz képet csinált az előadáshoz:

— Sokat alkudtatok, szólt bele a titkár szavába, — igazán, mint valami kupec . . .

A kis Fehér bámulva nézett föl:

— Te, Béla, hiszen te még sohasem verekedtél, ugy-e?

— Nem én . . . éppen azért röstellem.

A titkárt elhagyta erőszakolt jókedve, komolyan a Béla vállára tette a kezét:

— Te... aztán a miatt a leány miatt... kár lenne.

Béla vállat vont, elfordította a fejét és nem felelt. Fehér idegesen, majdnem ingerülten szólt oda neki:

— Te . . . azért még agyonlőhet ám . . .

Béla az ablakhoz ment és lenézett a fölébredt városra. A titkár a fogát szítta:

— Nem szeretnék öngyilkosságban szekundálni, — mondta elég hangosan. — Legyen eszed, Béla!

A fiu visszafordult és száraz nevetéssel felelte:

— Ne félj . . . csak lássam magam előtt.

— No azért, — szólt a titkár és elkezdte gyorsan referálni az ügydarabot. — Huszonöt lépés, öt-öt lépés avance, kétszeri golyóváltás, tapsra. Délután kettőkor a Ferenc József-kaszárnyában. Ez az istentelen nevü báró vezeti az egészet. Várj csak, mindjárt megnézem, hogy hívják.

Azzal megint a jegyzőkönyvben kotorászott.

— Valami —szky, vagy —fy, nem lehet tisztán elolvasni. Különben az mindegy. Olyan hideg, mint a jég, de gentleman.

És melegen kezét fogott Bélával.

— Most megyek a hivatalba. De félkettőkor érted jövök. A doktor egyenesen kimegy a kaszárnyába Szurdokh-kal. Őket majd csak ott künn látjuk. Hát csak, all right, fiu. Ne igyál

sok cognacot délelőtt, mert nem kardra megy a dolog . . .

Furcsa egy legény ez a Béla . . . gondolta magában, mialatt a lépcsőn lement . . . alkuszunk, mint a kupecek, azt mondta . . . Elhiszem, hogy alkuszunk a Zánkay pisztolya előtt . . . aztán egy olyan leányért.

Béla magára maradt és öltözködni akart. A tükörben nagyon sápadtnak látta magát, a szeme nagyon beesett üregébe. A testén borzongás futott át.

— Akár mindjárt kiteríthetnek, — mormogta. — Ez a cudar éjjel tette. Még azt hihetnék, hogy gyáváskodom.

Kinyitotta a szekrényét, kivette a pálinkás üveget és fölhajtott egy pár pohár cognacot. Az erős ital végigszaladt a torkán és megköhögtette. Hanem az arca kipirosodott tőle.

Aztán maga ment ki friss vízért a vízvezetékhez és derékig megmosdott.

— Ez jól esett, — gondolta magában, amint végigtörülgette a testét.

Kegyetlen elfásultság vett rajta erőt. A bizonyos rossznak érzete, amely hivatva van őt megszabadítani egy még bizonyosabb rossztól. Végignézett a csupasz mellén és azon gondolkozott, vajjon hol fogja eltalálni a gróf.

— A fejemen nem szeretném, — suttogta magában, — rettentő csunya.

És hirtelen eszébe jutott egy szerencsétlenség valamelyik gépgyárban, ahová ujságírói kötelessége vitte el. Három munkásemberre ráesett

felülről egy óriási vaskolonc. Ő már csak az udvaron sorjába fektetve látta a halottakat. De így is rettentő látvány volt. Az összeronesolt koponyák, véres, idomtalan, bezúzott arcok. Az egyiknek a kék blúzán még akkor is ott volt egy darab odafreccsent agyvelő.

Aztán lement a kávéházba és megreggeli- zett. Tegnap dél óta még nem evett semmit. A kávé pompásan esett . . . Majdnem olyan jó, mint az otthoni . . . gondolta magában. És egy pillanatra fájó zsibbadás fogta el. Ugy szeretett volna ezen a reggelen otthon lenni. Még egyszer látni, őket, Margitot, az édest, a jót, és a szigorú Klára nénit.

— El kell búcsúznom tőlük. Igazán csúnya- ság volna, — mondta magában és a pincértől levélpapíro- st kért.

Soká gondolkozott, de semmi becsületes mon- dás nem jutott eszébe. Végre csak ennyit írt egy darab papírosra:

„Édes Klára néni! Igaza volt. Sodoma engem elpusztított. Óvja meg, áldja meg az Isten magukat, akikre most utoljára gondol Béla.“

Leragasztotta a borítékot, megcímezte és a zsebébe tette a levelet. Aztán kifizette a reggeli- jét, amikor jött le a takarítóné jelenteni, hogy egy úr keresi.

A szobájában Teörtelyt találta Béla. Az ajtóban megállt és idegenkedve mérte végig a hivatlan vendéget. A vén keselyű észrevette a te- kintetet és hebegve kezdte a mondókáját:

— Bocsánatot kérek, hogy alkalmatlankodom. Pláne egy ilyen napon. De a dolog sürgős, nem várhattam vele.

— Mi tetszik, — szólt Béla idegenül.

— A tegnapi sértés dolgában jöttem. Neked . . .

Béla igen jól ismerte az úri társaságoknak azt a szokását, hogy két jónevű ember első találkozásra tegezi egymást, sőt Teörtely használta is már ezt a formát vele szemben. De most olyan különösnek, gyalázatosnak tetszett neki, hogy ez a mások szennyén élőködő vén gavallér tegezi őt s akaratlan megsértődéssel végott bele:

— Tessék?

Teörtely kiigazitotta magát;

— . . . Szenttornyai úrnak tegnap talán nem volt tudomása arról, hogy a gróf szavainak micsoda előzménye van. Hogy mindaz, amit a kisasszonyról mondott, igaz és számlákkal bizonyítható. Zánkay nem szokott hazudni. Ha tehát Szenttornyai úr bocsánatot kér, a gróf talán hajlandó lesz a forma kedvéért a mondottakon sajnálkozni. Végre is asszonyról van szó. S ezzel az ügy be volna fejezve.

Úgy látszik, a vén keselyű megijedt. Féli a kis grófját, akinek a pénzből már egy kis palotát építtetett az egyik körúton.

Béla még mindig az ajtóban állt. Onnan felelt vissza:

— Mindenről volt tudomásom. Nem vonok vissza semmit. Ne fáraszsza magát.

Azzal helyet adott Teörtelynek, amelyen az alázatosan kivonúlhasson.

Béla föl s alá járt a szobájában. A hidegvérűség kezdte elhagyni, de az elhatározása még keményebbé vált. A sors útját látta a látogatásban.

— Még csak ez kellett, — mormogta, — hogy számlákkal adják ki az útlevelemet a másvilágra.

Aztán keserűen fölnevetett:

— Ne féltsd a grófodat, vén szamár . . .

És türelmetlenül morzsolgatta a perceket egymásután. A negyedórák oly lassan akartak múlni. Nem hitte, hogy olyan kicsiny idő van és átküldte a takarítónét a szomszédba megkérdezni, hány óra.

— Tizenegy múlt öt perccel, — volt a válasz.

Az övén már negyed tizenkettő volt. Még sietett is tiz perccel.

Félkettő alig múlt el egy pár perccel, amikor Fehér fiakkerje megállt a ház előtt. A titkár lihegve ugrált föl a lépcsőn és úgy kiabálta az eléje menő Bélának:

— A tanácsos ma nagyon rosszkedvű volt, nem akarék elereszteni. Aztán a pisztolyokért is el kellett még menni, — tette hozzá halkabban.

A kocsiban — jó, zárt fiakker volt — a takaró alá dugta a négyszögletes tokot:

— Igen jók. A boltos azt mondta, hogy olyanok, mint a trombita.

Aztán hirtelen a fejére ütött.

— A teremtését. Vajkffynak hívják azt a bárót. Most jutott eszembe, pedig egész délelőtt ezen gondolkoztam. Telefirkáltam lehetetlen nevekkel egy egész iv aktapapirost. Ő fogja vezetni a dolgot. Majd bemutatom.

Bélának a szíve erősen dobogott. Hiába, hiába az erős akarat, a szívben eleven, meleg vér van, amely nem akar kifutni holmi hitvány porondra. De a szív gazdája iparkodott nyugodtnak és izgalmatlannak látszani.

— Csakhogy eszedbe jutott, — mondta egykedvűen, — hiba lett volna a világtörténetben, ha elfelejtetted.

Amint a napsugaras, ragyogó, nyüzsgő Kerepesi-úton végighajtottak, főlshajtott:

— De gyönyörű idő van — és végigsimította a homlokát.

Fehér elkapta a kezét s a pulzusát vizsgálta. Hirtelen elkomorodott:

— Nagyon izgatott vagy, Béla. Vigyázz, a pisztoly ravasza nehezen jár.

Befordultak a kaszárnya nyitott rácsoskapuján. Az őrt álló buszár szalutált. A tiszti pavillon előtti padon a tisztek sütkéreztek a napon. A másik csapatban az önkéntesek csörgették a kardjukat. Ebéd után van, jó szórakozás ilyenkor lövéseket hallgatni kívülről. Szerény mértékű fogadások köttettek:

— Fogadjunk, hogy semmi baj sem történik, — mondta egy nyurga főhadnagy a fogát piszkálva, — ismerem ezeket a verekedéseket.

Előbb egy bakatisztet is láttam bemenni. Hiába, csak a kard az igazi.

A nagy, földött lovagló-iskola előtt megállt a kocsi. Már akkor ott állt egysorjában valami négy vagy öt. A kirendelt huszárkáplár alázatosan tisztelegve kinyitotta az ajtaját és mutatta az utat. Ott a kaszárnnyában már megszokták a duellumokat s a káplárnak jól esik egy kis borral való.

Amint kiszálltak a fiakkerből, Béla kivette a zsebéből a Klára néninek szóló levelet és odaadta Fehérnek.

— Dobd be egy levélszekrénybe, ha valami bajom esik.

Fehér bólintott a fejével, azzal bementek a lovagló-iskolába.

A nagy, sokablakos, homokos földü terem túlsó végén már ott állott négy ember. Az innenső oldalon is vártak már rájuk ketten. Szurdokh volt az egyik, a másik a doktor.

Szurdokh (tartalékos hadnagyi uniformisban: ő volt a baka) odament Bélához, aki igazán gyötrődött ebben a pillanatban, mert vannak pillanatok az életben, különösen a biztos veszedelem előtt, amikor az ember nem tud szabadulni az idegeitől. Az ujságírónak az volt az elve, hogy csak vidáman végezni mindent és Bélát egy rossz indulóval köszöntötte:

— Nosza csak előre kedvesem . . .

Azzal nekiállott és hosszú lábával kimérte a distanciát. Két fehér zsebkendőt dobott le a végekre.

Zánkay segédei odajöttek. Fehér bemutatta őket Bélának, aki elég nyugodtan fogott velük kezét.

— A keze nem reszket, — ezt gondolta magában az ellenfél két segédje.

Béla emberei már ismerték a grófot. Nem kellett őket bemutatni. A helyett a felük körül szorgoskodtak. A kis titkár az utolsó percben is talált valami kivillanó fehérséget a kabátján, azt sietve begyűrte. Szurdokh a doktornak segített kirakni műhelyét. A nagy ablakon, egy bevetődő napsugár éppen a kazettára esett, s villogva verődött vissza a fényesre csiszolt lancetákról, kutatókról és golyófogokról. A doktor nyugodtan pakolt ki egy csomó karbolos vattát.

A jodoform nehéz bűze megcsapta Béla orrát és összeborzogatta. Odanézett a doktorra és Szurdokhra, aztán elfordult.

— De soká csináljátok, — mondta haragosan Fehérnek.

Azonban Vajkffy báró úr már fölállt, s a helyéről élesen hangzott végig a szava a nagy lovaglóiiskolán:

— A barriére-re!

A két ellenfél megindult. A pisztolyokat a kezükbe adták.

A báró kellemetlen hangja hadarta a segédek fedező békítési kísérletet.

Béla nem értett belőle egy szót sem. Amint szemben látta magával Zánkay grófot, egyszerre előntötte a düh. Abban a pillanatban elszállt gondolatából a meghalás kívánsága, csak a gyülölt

ellenséget, az Irma szeretőjét látta maga előtt, aki az ő helyét elfoglalta erőszakkal, a pénzével.

— Megölöm . . . megölöm . . . suttogetta még nagyobb indulattal, mint tegnap este.

Ott volt kezében a pisztoly, megtehetette. A báró beszéde véget ért, Bélának csak annyi maradt meg a fejében, hogy a tapsra löni kell.

Szárazan, üresen hangzott a teremben a taps csattanása.

Bélát hajtotta a vére az ellensége felé. Gyorsan tette meg az öt lépésnyi avance-ot. A gróf nyugodtan maradt a helyén és célzott.

A két fölemelt pisztoly kakasa egyszerre csapódott le.

A Béla pisztolya csütörtököt mondott. A grófé nagy dörrenéssel sült el. Golyója a distance közepén érte a földet s onnan erejét veszve ricochettozott balra. A föltúrt homok látszott közepén.

A segédek újra töltöttek. Valakinek a hangja hallatszott:

— Békülnek?

De senki sem felelt rá. Béla állt a helyén és egyre a grófot nézte, ki elég hallhatóan szólta oda a segédjének, aki a pisztolyt töltötte:

— Lefelé rúg.

Ujra hallatszott a taps. A gróf is használta az avance-ot. Egy pillanatig céloztak megint. A Béla keze nem reszketett. Hidegen fogta a pisztolyt s éppen egy vonalban látta a legyet a gróf szívével. Megnyomta a ravaszt.

A gróf nyugodtan állt a helyén és célzott.

A Béla golyója most is ugyanazt a tréfát csinálta meg, mint az előbb az övé.

Az időt csak szempillantásokkal lehetett mérni. De Béla úgy érezte, hogy évek telnek el. Egyszerre belelátott az ellenfele pisztolyába, a cső egyenesen a szemének volt irányozva. Hanem aztán lassan emelkedett a fegyver fölfelé. Egészen a feje fölé. Egy pillanatra megvillant agyában, hogy a gróf játszik vele és a levegőbe akarja sütni a pisztolyt, amikor eldőrdült a lövés . . .

Valami fájó, süvítő érzés tolult a mellébe.

— Hát meg vagyok löve, — gondolta hirtelen.

Az egyik kezével a levegőbe kapott, de nem tudta, hol sebesült meg. A másik kezéből tómpa puffanással esett ki pisztolya a porondra. Rög-tön utána ő is arca zuhant és nem tudott tovább gondolkozni. A homokot pirosra festette a mel-léből kiömlő sötétpiros vér.

A kis Fehér sietve tépte le róla a ruháját. A nyakkendő, amelyet előbb ő maga gyűrt be gondosan, nem akart engedni. Hirtelen előkapta a kését és szétnyisszantotta a selymet.

Szurdokh rohanva hozta az orvos táskáját. Mind a hárman ott térdeltek a sebesült körül. Remegtek az izgatottságtól és fehérek voltak, mint a fal.

Az egyik doktor spongyával itatta a vért, a másik éles késsel vagdalta le a Béla ingét. Fehér kabátot gyűrt a sebesült feje alá. Aztán lesték az orvost, aki ráhajolt a sebre.

— A harmadik és a negyedik borda között ment be, — mondta ez szomoruan, — azt hiszem, vége.

Szurdokh, az elfásult ujságíró, majdnem sírt. Az ajka vonaglani kezdett. Fehér fölkelt a földről s a kezével legyintett egyet, mintha ismeretlen rémeket akarna elkergetni.

Az ellenfél segédei odajöttek.

— Vége? — kérdezték aggódva.

Senki sem felelt.

— Mi megyünk a rendőrségre, — mondá hosszas hallgatás után a báró, — az önök neveit is bemondjuk, ha megengedik.

Egyszerre vége szakadt a diskurzusnak. A földön fekvő hörögni kezdett. Lassu, kínos hörögéssel. A szája szélén csipetnyi véres hab futott ki. A doktor egyre mosogatta.

— Ugy látszik, a tüdőn ment keresztül, — szólt végre halkán, — nem hiszem, hogy soká fog kínlódni. Legjobb volna innen elvinni valahová.

A sebesült nagy erőlködéssel megmozdult. Mellén a kötés egyszerre piros lett a vértől.

— A levelem, a levelem . . . — hörögte.

*

Az első lövés előtt valamivel egy komfortáblin Reéz Fülöp érkezett a kaszárnya elé.

— Megtörtént? — kérdezte izgatottan a silbaktól.

— Még nem hallottam lövést, — felelt a huszár.

Ekkor szólalt meg benn a báró pisztolya. Egy lövés hangzott csak. Reéz be akart menni az

udvarra. A huszár nem engedte. Gyalogosnak nem szabad oda betenni a lábát. Hisz akkor minden rendőr bemehetne.

Reéz Fülöp tehát kénytelen volt a kaszárnya előtt számlálni a másodparceket. Az egymást követő két lövésnél roppant izgatottság fogta el s azon gondolkozott, nem lehetne-e valahol bemászni a magas vasrácsos kerítésen.

Aztán — iszonyu sokára — megindult három fiakker s a kaszárnya előtt megállt. A lovagló-iskolából három úr jött ki. Megismerte őket: Zánkay volt a két segédjével. Bementek a tiszti pavillonba.

— Hát Béla? — kérdezte magától remegve a vén színész. — Csak nem . . .

Végre az ezredestől is kijöttek. Reéz izgatottan fordult az egyik segédhez. Mindnyájan ismerték.

— Mi történt, báró úr?

— A mellébe kapta . . .

A színész besietett az udvarra. A huszárnak most már nem jutott eszébe föltartóztatni. Amikor az ajtóhoz ért, hevenyészett saraglyán hozták ki Bélát. Már akkor magánál volt és nyitott szemmel nézett a világba.

Fehér egy intéssel mutatta az öregnek a bajt. Reéz egyszerre energikussá lett.

— A lakására vigyék, — rendelkezett, — Nádor-körut 20. Fehér úr lesz szíves elkisérni. Mire haza érnek elkészítették mindent.

Fehér megfogta az öreg karját:

— Nézze Reéz úr, talán megmondhatná azt

is, hogy mit csináljak ezzel a levéllel. Rám bizta, hogy adjam föl, ha . . . Most igazán nem tudom, mit tegyek. Most még korán van, de lehet, hogy tíz perc múlva már be lehet dobni.

Reéz elvette a levelet.

— Adja csak ide.

Bélát beemelték a fiakkerbe, amely lépésben megindult.

Az öreg Reéz hátramaradt, kivette a ceruzáját és egy papirosra a következő telegramot írta:

Szenttornyai Klára

Cserépháza

küldönccel Szaádra,

Béla megsebesült, haldoklik Siessenek.

Senki.

A táviratot odaadta egy huszárnak, hogy adja föl. Mindenki csupa szolgálatkészség volt iránta.

Maga pedig beleült a komfortáblijába, amely sebesen vágatva megindult, hogy eléje vágjon a lassan dökögő fiakkernek.

X.

A szabadító.

Az orvos a beteg fölé hajolva, hallgatózott a mellén. A szobában halotti csend volt. Az éjjeli szekrényen, mint lokomotiv, úgy zakatolt a kis zsebóra. Az öreg színész az ágy lábánál állt és leste az ítéletet. A doktor diagnózisa még most sem volt biztos:

— A harmadik és a negyedik borda közt, — ismételte egyre. — De nem tudom, hol lehet a golyó, pedig ettől függ minden. Ha a tüdőt lyukasztotta át, pedig úgy látszik . . . Akkor hiába minden. Önnek megmondhatom, — fordult Reéz Fülöp felé.

Reéz Fülöp csak ingatta a fejét a mondásra és halkán mormogta utána:

— Akkor hiába minden . . .

A doktor fölkelte és megmosta a kezét:

— Ugy látszik, láza is lesz, — mondta. — Nagyon meleg a feje. Csak vigyázni tessék. Friss levegő, tisztaság, semmi orvosság. Ha fordul az állapota, küldjenek el értem.

Azzal elment. A színész kinyitotta az abla-

kot, amelyen a szeptember napsugara és enyhe levegője özönlött be.

A fény csak az ágyig hatott el. A beteg maga árnyékban volt. Sápadt arcával úgy feküdt ott, mintha már meg lenne halva. Csak néha nyögött egyet, ez mutatta, hogy él még. Az ágy előtt mozdótálban véres vatta és gaze-darabok s az egésztestet a jodofornak és karbolnak izgató szagu felhője vette körül.

A szembe jövő napsugárra a beteg kinyitotta a szemét. A színész ott állott mellette.

— Lefelé rúgott a pisztoly, — suttogta. — Zánkay tudta, mert ő kétszer löhetett.

Aztán megint türelmetlenkedni kezdett.

— A levelem . . . Fehérnek adtam egy levelet . . .

Reéz meg akarta nyugtatni:

— Föladtam még délben.

Béla arcát lázas pirosság öntötte el.

— Korán volt még . . . Ha soká találnék nyomorogni . . . Nem szeretném, ha haldokolni látnának, jobb így . . .

Inkább magában suttogta:

— Szegények . . . elég keserűséget okoztam nekik.

Hirtelen egy pohár vizet kért:

— Meghalok szomjan, — nyöszörögte.

És mindig jobban erőt vett rajta a láz. Reéz meg akarta mérni, a beteg rázta a karját és nem engedte. Kezdett félrebeszélni. A hangja is megerősödött. Mindig Irma járt az eszében, nem is nézett az ápolójára, csak a napsugárra bámult.

— Hát kellett ez neked, Irma . . . Le-
lőtték az uradat . . . most én is meghalok és
itt hagylak magadra . . . El fogsz te is pusztulni Irma, mert te nem lehetsz másé, csak az
enyém . . . Gyere hát velem, elviszlek, együtt
a másvilágra.

És nevetett bele:

— Hohó, szervusz Török Elemér . . . **Mi**
is megjöttünk . . . Tudod, az Irma, meg én . . .
Akit rámhagytál örökségül. Rossz örökség volt,
látod, milyen rossz . . . Te még halálodban
sem tudtál jót tenni . . . Megcsaltál vele . . .
Nekem ígérted és Zánkaynak adtad. Eredj, pisz-
kos, gsefteltél a leánynyal.

Lázás fantáziája előtt hirtelen egygyé ol-
vadt Török és Teörtely.

— Hanem kidobtalak, ugy-e . . . Most
már örülsz a grófoddal együtt . . . Hárman
vagytok Irmánál és te majd elveszed feleségül.
Hohó, hanem visszajövök, akárhol leszek és el-
szeretem tőled. De szép is lesz . . . a grófné,
akihez minden éjjel eljár a halott szeretője . . .

Megint vizet kért. Reéz megitta és meg-
törölte gyöngyöző homlokát.

Estefelé megint rosszabbul lett. Nyöszörgött
és forgolódott ágyában.

— Fáj . . . nagyon fáj ez a kutya seb.
Itt fáj, hátul . . . — és tapogatózó kezével a
háta felé mutatott.

A színész hamar elszalasztotta a takarítónét
az orvosért. Mikor megjött, halkán magyarázta
neki a beteg állapotát:

— Láza van, és a hátára panaszkodik, hogy fáj.

Béla már aludt, mély, egészségtelen álomban hevert az ágyon. A doktor óvatosan megfordította és kitapogatta a hátát. Egyszerre halkan odaszólt a színésznek:

— Megvan a golyó. A lapocka mellé fészkelte meg magát. Holnap reggel kiveszszük. Most már remélek. Ugy látszik, a bordákon megcsuszott, a tüdőt érintette, így fúródott ide hátra. Ha lázát kibírja, talán megmarad. Csak ma este ne legyen láza.

Reéz fél éjjel virrasztott fölötte és hallgatta a sebesült zagyva beszélgetését. De az aludt és nem tudott magáról.

Reggel úgy látszott, mintha jobban lenne. Nem szólt egy szót sem, de túrte, hogy beszéljenek hozzá és tegyenek vele, amit akarnak.

A két doktor kivette belőle a golyót. A bordákon lapossá zúzódott a kis ólomdarab, s hátulról kellett hozzáférközniök. Az operáció alatt Béla egy szót sem szólt, csak koronként nyöszörgött egyet. Hanem a dolog nagyon kimerítette. Ugy feküdt utána az ágyban, mint egy darab fa, krétaszínü arcából mély gödrökből villogtak ki beesett szemei.

A súlyos szenvedést megint reakció követte. A láz nem maradt el tőle s az öreg Reéz majdnem sírt, amint a szegény fiu magával jötehetetlenül félrebeszélt.

Egyszer éppen ijedten futott oda az ablaktól, a hol valami karbolos kötéssel foglalkozott.

Béla mindenáron föl akart emelkedni a helyéről. A szeme ideges rémülettel szegződött előre s vértelen ajka hangosan beszélt:

— A váltó, a váltó, — sikoltotta, — ki kell fizetnem. Az öreg Eisbär vár . . .

Azzal visszaesett fekvőhelyére és mosolyogni kezdett:

— De a lakodalmat kitartottuk belőle. . . ugy-e? Micsoda lakodalmat . . . Látod, Irma, térted mindent megtettem. És te semmit sem én értem . . .

És lassan, halkán hörögve elaludt. Délutánra elmúlt a láza, de csak feküdt az ágyában, mint egy darab fa.

Az öreg Reéznek nagyon kiderült a kedve, ujjongani szeretett volna. Odaállt az ágy mellé és egyre bízta a betget:

— Jól vagyunk már, Béla koma. Csak estig tartsa ki láz nélkül. Azt mondta a doktor. Hohó, táncolunk mi még az idei farsangon.

Béla megértett minden szót, bár az agyveleje nagyon lassan működött. És amit megértett, az belefészkelte magát a lelkébe és valósággal háborúskodott benn.

— Hát nem sikerült, — szötte a gondolatait. — Hiába állt ki a grófnak, hiába találta el a golyó, hiába kínlódik most itt, még sem fog meghalni . . . Ezek a szamarak még megmentik.

És jobban, mint valaha, beteges makacssággal ragaszkodott ahhoz, hogy neki meg kell halni. Lázás álma átszövődött ébrenlétébe is és

megborzongatta. A váltó, amelyen a Klári néni neve van, mint valami kard függött feje fölött. Most már vége annak, hogy kifizethesse. Honnan vegye a pénzt? Három nap múlva kellene fizetni. Eisbär könyörületlen gazember és másnap elküldi Klára néninek a figyelmeztetést. Milyen gyalázat . . . Míg ha meghal, Eisbär valószínűleg elveszett pénznek írja be a pénzét és nem tesz semmit.

— Meg kell tehát hallnom, — ez volt a gondolatainak veleje, — ha a sors nem volt kegyelmes, hát a maga kezétől. De hogyan?

Eszébe jutott a kis revolver, amely a szekrényében van. Az csak két lépés az ágyhoz, de most két mértföldnyi távolság és az öreg Reéz is mindig itt van. A gondolatok összekapcsolódtak a lelkében és arra az öngyilkosságra gondolt, amely a szeme előtt folyt le. Török Elemér még húzhatta volna, mégis megtette. Hát ő, akinek ezer oka van rá, még azon az undoron kívül, amely Törököt kikergette a világból. Vajjon az ő halálát is megírják-e, vajjon az ő temetésére is eljön-e Irma? Hiszen a világ előtt még mindig a vőlegénye.

Megint a szívébe tódult a vér. Érezte, hogy a sebe lüktet és fáj. És csodálatos mohósággal gondolt a leányra, aki majdnem az övé volt. Érezte, hogy az az egy dolog volna képes meghosszabbítani az életét, ha ez a leány egyszer az övé lenne. Csak egyszer, mindegy akárhogy . . . Aztán vége . . .

Öreg ápolója megzavarta:

— Nekem most el kell mennem a színházba, — mondá. — Komédiáznom kell ma este megint. Majd a Léni bejön addig. Előadás után visszajövök. Legalább jó hírt vihetek: nincs láza.

Béla búcsút intett a fejével: vigyed csak a jó hírt, öreg, aztán gyere vissza a rosszra.

Sötétedni kezdett. A Léni lámpát gyújtott és oda tette az asztalra, hogy a világosság ne essék a Béla arcába, aztán leült és kötögetni kezdett.

Kisvártatva csöngettek. A Léni kiment és bejött, olyan ártatlan arcot vágva, hogy rögtön látszott rajt' a turpisság.

— Mi az? — kérdezte Béla.

— Semmi . . . A szomszédasszony . . . hebegett zavartan a takarítóné.

— Ej, levelet hoztak, adja ide . . .

— De Reéz úr . . .

— Adja ide!

A parancs olyan ingerült volt, hogy Léni rögtön engedelmeskedett. Ibolyaszínü, illatos levelet adott oda.

— Irmától jött, — suttogta, — várnak a feleltre?

— Nem, elment a hordár, — felelte a takarítóné, aki ismét kötögetni kezdett.

A levél igen rövid volt:

„Kedves Béla!

Megengedi, hogy utoljára ezen a néven szólítsam, amelyhez volt egy kis igaz jogom.

Eljátszottam, rossz voltam. Az is leszek már ezután. Magáért lettem volna jó, de másként történt. Külömben, ki tudja, tudtam volna-e becsületes lenni. Örüljön, hogy megszabadult tőlem. Ma este elutazom a Rivierára, onnan isten tudja, hov. Gyógyúljon ki a sebéből és belőlem.

Irma.“

Béla kezébe zizegett a kemény, illatos papiros, amint összegyúrte.

— A házmesterkisasszony a Riviérára megy, — motyogta. — Bizonyosan a gróffal!

És úgy érezte, hogy kiszerezett ebből a szép, csalfa, bűbajos teremtésből, de érezte egyben, hogy az utolsó vágy, az utolsó remény, az utolsó kívánság is elszakadt, ami az élethez kötötte.

Léni hangosan aludt a karosszékekben. Béla, ahogyan bírta, rászólt:

— Léni keljen föl! Maga rögtön elalszik. Nem szeretem a hortyogását. Menjen ki az előszobába.

A Léni engedelmesen kitakarodott.

Béla megpróbált fölkelni, de rettenetes nehezen ment a dolog. A teste nem akart engedelmeskedni. Mindenféleképpen próbálta, végre az egyik lábát, utána a másikat leeresztette a földre. Úgy könnyebben emelkedhetett föl sajgó, fájó dereka is.

A szeme egyszerre karikát hányt, a feje nehéz lett, mintha kősóból volna. Egy székre támaszkodva megpróbált fölállni, kétszer hiába próbálta meg: visszaesett az ágyra. Harmad-

szorra sikerült. Mintha kötelen járna, úgy ke-
reste az egyensúlyt. Egy lépést tett előre, a má-
sodiknál nekibukott a szekrénynek, de nem esett
el. Nagyot sóhajtott, ott volt a célnál.

Az almáriom nem volt becsukva, lassan ki-
támasztotta az ajtaját és kivette belőle a kis fé-
nyes, acél bulldog-revolvert. Ott volt legfölül.

— Itt nem lehet, — gondolta magában, —
a kezemmel támaszkodnom kell, föl sem tudom
emelni. Vissza kell menni az ágyba.

De nem tudott menni, a lába megroskadt,
s csak négykézláb tudott visszamászni az
ágyig. A kötése csupa vér lett, amíg visszajutott
a helyére.

Lefeküdt és magára húzta a takarót. Aztán
megnézte a kicsiny revolvert. Mind a hat töltése
megvolt. Még egyszer sem használta. A halánté-
kához illesztette a csövet. A feje egy kissé félre-
fordúlt, majdnem kilógott az ágyból. Hirtelen az
az imádság jutott eszébe, amit hajdan, gyermek-
korában Klára néni mondatott el vele minden
este. Megpróbálta tudja-e még, és félhangon
kezdte mormolni:

Hozzád jövünk, jó istenünk.

Ki egész nap voltál velünk...

. . . Odakünn hirtelen mozgás hallatszott,
csak egypár elsietett szó, aztán fölpattant az
ajtó. A küszöbön Margit állt, az ellenzős lámpa
világát egyenesen az ő édes, sápadt arcába, fé-
nyes, szőke hajára, csillogó kék szemébe hintette.
— Béla, édes Béla, — kiáltotta.

Aztán meglátta a revolvért.

— Nem szabad! nem szabad! — sikoltotta iszonyu rémülettel és odarohant az ágyhoz.

A pisztoly csörömpölve hullott a padlóra.

A leány odatérdelt az ágy elé, és csókolgatta a szegény beteg fiút. Aztán megigazitotta a feje alját és odaült az ágy szélére. Béla megfogta a kezét és egyre azt szorongatta.

— Margit, édes Margit! — suttogta gyöngé hangon.

Aztán bejött Klára néni is a piros napernyőjével. A Léni cipelte utána a podgyászt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

XI.

Kibékülés.

Végre is, a házmester-kisasszony történetének vége van. Minek hát húzni, halasztani tovább a mesét. Béla egy rossz álmot álmodott végig, amelynek végén egy fehérszárnyu angyalt látott, aki őt ismeretlen gyönyörűségű tájakra hívogatta. Béla utána akart menni, de az angyal azt mondta:

— Előbb számolj le ott lenn!

Béla le is akart számolni. Becsületesen fizetni mindazért, amit tett. Nos és ekkor a földön jelent meg neki egy kékszemű és szőkehaju angyal és azt mondta:

— Maradj itt, én nem eresztelek!

És Bélát nem vonzották többé az ismeretlen gyönyörűségű tájékok, hanem megmaradt ide-lenn.

Mert úgy is van ez rendben. A másvilágiakba vetett hit vajmi keveset segít a szegény földön élő emberen. Azok igen keveset gondolnak ránk és éppen semmit sem tesznek értünk. De akinek ittlenn megvannak a maga angyalai,

akikre két asszonyi szív, az anyjái és a kedveséé gondol igaz szeretettel, akikért két asszonyi szempár hullat könnyüt, megvannak azok védve és boldog az ő járásuk-kelésük.

Ott van a szegény Török Elemér esete. Hát a Béla dolga nem végződhetett volna éppen úgy, mint az övé, hát ő nem menekülhetett volna meg a Béla sorsa szerint. Ez így van, édes atyámfiai, és azért sohse hagyjuk el hűtlenül ezt a két asszanyiszívet, mert minden bajunkban, keserőségünkben, nyomorúságunkban ők az orvosság és a vigasztalás.

. . . Klára néninek, amint megkapta a *Senki* telegrammját, minden vére a szívére szállt. Vége volt erős akaratnak, fogadalomnak, megtartandó szónak . . . Mint hajdan, amikor a láz emésztette a kis fiút s ő éjjel ment át a gyűlölt kastélyba . . . Béla haldoklik, menjünk!

Rögtön kiadta a parancsot János kocsisnak:

— Holnap hajnalban megyünk Cserépházára.

Akkor indul onnan az első vonat. Margitnak csak annyit mondott:

— Béla beteg . . . holnap megyünk Pestre.

Margitot az első pillanatban a boldogság fogta el. Meglátja Bélát, óh milyen öröm. De rögtön rá keserves aggodalom tépte szívét. Béla beteg. Vajjon mi baja lehet? Bizonyosan veszedelmes, hogy a néni így siet. Talán meg is halt? Óh Istenem.

Ezer aggodás, félelem, reménykedés és két-

ségbeesés közt tették meg másnap mindaketten szótlanúl az utat.

És most ott ültek mindaketten a rossz, esúnya fiú mellett, akit úgy szeretnek. Akit majdnem elpusztított ez a gyalázatos Sodoma, de akinek még jókor jöttek a megmentésére. Margit, aki első volt a szobában, a lábával az ágy alá hárította a revolvert. Klára néni nem is tudta meg, hogy milyen jókor jöttek.

És aztán beszélgetett a leány mindenről, a kertről, az aratásról, a Jánosról, a postáról, a német báróról, arról, hogy hogyan várták Béla leveleit, hogyan várták őt magát, hogy milyen szép most a pusztá, az őszirózsa most hányja a virágát.

Béla boldog érdeklődéssel hallgatta. Kérdezni is szeretett volna sokfélét. Megvan-e még az a zúg a kertben, ahol annyit voltak együtt? Hát az ő gyerek-képét nem dobták-e ki? A Lidó kutya lát-e még? Szegény vén pára.

De Klára néni nem hagyta.

— Csöndben légy fiam, mert elhívjuk a cserépházi doktort!

A tréfás fenyegetés használt. Béla előtt megjelent a vén, nagyszakállas, kopaszfejú doktor, aki literes üvegekben hordta magával utálatos, keserű és émelygős medicináit s akitől ő úgy félt gyerekkorában.

Elnevette magát az emlékre. Először annyi idő óta.

Aztán megint Margit vette át a szót. Boldog, kis szíve majd kiáradt az örömtől s el-

mondott mindent, mindent, ami annyi idő óta történt. És mindennek, mindennek fenekén meglátszott az a tiszta, arany szeretet és szerelem, amivel a nagyváros vándorához voltak.

Később a leány hátrament rendet csinálni a szobában. Akkor Klára néni foglalta el a helyét. De ő hallgatott nagyon. Jóságos, öreg kezét végighúzta a beteg homlokán.

— Szegény fiam, te — mondotta szeretettel.

Egyszer még azt is hozzátette:

— Ez is amiatt a leány miatt történt!

Béla csak hallgatással felelt. De a lelkében egymást törték össze az indulatok. Hát ezek mindent tudnak? És micsoda jóság, micsoda szeretet van a szemükben.

Tekintete Margitra esett, akit a lámpa megvilágított. A leány nagyot fejlődött azóta, hogy nem látta. És olyan szépnek, tisztának, ragyogónak tetszett előtte, mint egy szent . . . Vádolta maga-magát, amért egy percre is el tudta felejteni. A lelkéhez keserű önvád és nehéz szemrehányás talált utat. Elfelejteni ezt . . . azért!

És félrefordította a fejét. A sötétben megereedtek a könnyei. Sírt, először annyi idő óta.

Az ajtó hirtelen kinyílt. Egy félénk kéz nyitotta ki s a kézhez tartozó ember hamar vissza akart fordulni. De Klára néni az ajtónyitás zajára hátrafordította a fejét, meglátta a belépőt, s az öreg Reéz Fülöpnek állva kellett maradnia a küszöbön.

— Bocsánat . . . nem akartam, — mo-
tyogta zavartan.

Klára néni udvariasan kérdezte:

— Kit tetszik keresni?

A beszélgetésre Béla is fölnézett:

— Klára néni, — mondta lassan, — az én
hűséges ápolóm, Reéz Fülöp. Az egyedüli jó-
barátom itt. Az egyetlen, aki bajomban, vesze-
delmemben el nem hagyott.

Klára kisasszony izgatottan ugrott föl:

— A táviratot is ön küldte?

Reéz Fülöp lehajtotta a fejét, mint valami
bűnös. Kevés ősz hajszála csillogott a lámpa-
fényben.

— Én küldtem.

Klára néni egyre izgatottabb lett. Mintha is-
merné ezt a bús, lemondó hangot. Valami régi,
ködös emlék, amelyet a szeme elfelejtett már, de
amelyre a füle még emlékezik.

— A táviratot, a leveleket . . . mondta
sietve.

— Én küldtem, — felelte Reéz Fülöp, s
egy kicsit, inkább szomorúan mosolygott. — Én
küldtem, hálából azért a sok szép piros geor-
gináért.

Klára kisasszony arca úgy kipirosodott,
mint tizennyolc esztendő korában.

— Elemér, — suttogta meghatottan.

— Klárrika, — felelte vissza csöndesen a
vén színész. — De későn találkozunk.

Klárrika néni lesütötte a szemét:

— Későn, nagyon későn.

Határozottan olyan zavarodás fogta el, mint a fiatal leányokat. Hogy elleplezze, nevetésre fordította a beszédet.

— Lám-e: Fellegi Elemér! Hanem nagyon megváltozott. Semmije sem maradt meg, csak a hangja. Még a neve sem az igazi.

Reéz Fülöp, a hajdani Fellegi Elemér színész tréfásan válaszolt:

— Az sem volt az igazi, ez sem az. Az apám kitagadott, sohasem viseltem az ő nevét. Mindig más néven kóboroltam be a világot. De most már jó darab ideje megállapodtam.

Aztán komolyabban folytatta:

— Cudar életem volt. De magam sem voltam jobb. Nem voltam én érdemes magára. Jobb is, hogy így történt. Egy évre azután megházasodtam. A feleségem megcsalt, elszökött. Azóta meg is halt. Most már iparkodom tisztességesnek lenni, és az isten jó hozzám. Meghálálhattam egy kicsikét abból a jóságból, amivel maga volt irántam.

Elhallgatott, aztán nagy vártatva mondta még:

— Hanem maga is nagyon megváltozott, Klárka. De a szíve megmaradt.

Az ágy felől a beteg szabályos lélegzése hallatszott. Reéz Fülöp búcsúzott:

— Béla elaludt. Én meg megyek haza. Holnap visszajövök.

És nesztelenül betette maga után az ajtót. Klára néni soká nézett e becsukott ajtóra. Mennyi szép álom, mennyi elpihent remény

ment ott most ki. Amikre évtizedek óta nem is gondolt már. Boszankodva duruzsolta magában:

— Ejnye te, bolond vén kisasszony, nem röstelled. Itt vannak a gyerekek.

De bizonyos megelégedettséggel gondolta el:

— Hanem azért derék ember . . .

Másnap reggel a doktor a kezét dörzsölte, kijelentvén, hogy a sebek modern antiszeptikus kezelése óriási haladás az emberiség történetében. Ime ez a fiatalemben, akiről már lemondott a tudomány. A gyógyulás nagy léptekkel haladt előre.

Reéz Fülöp úr nem állhatta meg, hogy közbe ne szóljon:

— Ezúttal azonban a belső gyógyítás is hatott.

A doktor mindenáron vitatkozni akart, de a színész nem engedte.

— Rakjuk csak föl a kötéseket, — mondta és meggyújtott egy gyertyát. Klára néni megkérdezte:

— Minek az a gyertya?

— Megmelegíteni a flastromot.

Azzal elővette a sparadrapos bádogdobozt és merőn nézett Bélára.

Béla megérezte a tekintet erejét és arra felé fordította a szemét.

Reéz Fülöp belenyúlt a belső zsebébe, egy hosszúkás papirost vett elő és a gyertya fölé tartotta. A papiros lángot kapott és lobogva égett végig. Utoljára bal sarkán ez a három végzetes szó: *Elfogadom Szenttornyai Klára.*

Béla jól látta, hogy mi ég ott. Az ő váltója volt, amelyet Eisbär csikart ki tőle. Elmúlt, rossz álmának egyetlen bizonyága. Tele volt hálával, köszönettel és alázattal az a tekintet, amit érte Reéz Fülöpre, a mindenütt jelenvaló jóbarátra vetett.

Azután egy szó sem esett a dologról.

Klára néni ijedten sietett oda:

— Mi ég itt?

— Egy darab papirost gyújtottam meg véletlenül, — felelte Reéz és lábával eltaposta az átkozott pörnyét.

A doktor azzal ment el, hogy három hét múlva talpra állítja a beteget.

Margit odament az ágy szélére és simogatta a Béla fejét:

— Hazajössz akkor, ugy-e, Béla?

A fiu elkapta a leány kezét, odahúzta őt magához és megcsókolta a fejét. Reszketett a hangja, amikor felelt:

— Hazamegyek hozzátok . . . hozzád.

Klára kisasszony Reéz Fülöpöt invitálta:

— Magát is várjuk ám le, Elemér. Okvetlenül várjuk.

A vén színész megint zavarba jött.

— Most nem igen lehet . . . Sokat játszom . . . Talán majd később.

Aztán kiderült az arca:

— A lakodalomra lemegyek . . . Persze, a gyerekek lakodalmára, — tette hozzá egy kis tréfával és kezét csókolt Klára néninek.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

